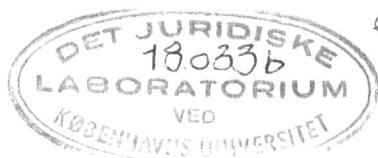


INTENSIVERING AF VÆRNEPLIGTIGES UDDANNELSE I CIVILFORSVARSKORPSET

Betænkning afgivet af det af
Indenrigsministeren den 30. november 1970
nedsatte udvalg



BETÆNKNING NR. 677

1973

in 14-125-bet.

ISBN 87 503 1394 0

S. L. MØLLERS BOGTRYKKERI, KØBENHAVN



Indholdsfortegnelse

Kapitel 1.	Indledning	5
Kapitel 2.	CF-korpsets udvikling og nuværende organisation.	8
Kapitel 3.	Civilforsvaret i andre lande.	10
Kapitel 4.	Kritik og nogle ændringsforslag	12
Kapitel 5.	Civilforsvarsstyrelsens dispositioner.	15
Kapitel 6.	CF-korpsets værnepligtige	17
Kapitel 7.	Den nuværende uddannelse i CF-korpset og den statslige ambulance-tjeneste. Formål og indhold	21
Kapitel 8.	Civilundervisningen.	26
Kapitel 9.	Generelle bemærkninger om planlægning og tilrettelæggelse af uddannelsen.	28
Kapitel 10.	Den fremtidige uddannelse i CF-korpset	36
Kapitel 11.	Uddannelsesmidler.	44
Kapitel 12.	Evaluerings	46
Kapitel 13.	Befalingsmandsuddannelsen.	52
Kapitel 14.	Koordinering af civilforsvarets undervisningsopgaver.	56
Kapitel 15.	Trivsel	57

Bilag:

1.	Udtalelse vedr. forslag til ændring af redningsvæsenet i Danmark	63
2.	Uddrag af undersøgelse vedr. fysisk arbejdsbelastning ved brand- og redningstjeneste	64
3.	Delindstilling om civilundervisningen.	69
4.	Rapport over »Forsøg med samtdsorienterings inkorporering i faget tjenesteforhold«.	74
5.	To eksempler på hvorledes uddannelsesbestemmelser bør udformes.	87
6.	Delindstilling om den organisatoriske placering af uddannelsesspørgsmål i civilforsvarsstyrelsen.	90
7.	Udtalelse vedr. forslag med udstationering af værnepligtige fra ambulance-tjenesten.	93

KAPITEL 1

Indledning

Ved skrivelse af 30. november 1970 ned-satte indenrigsministeren »Udvalget til at undersøge mulighederne for at intensivere og rationalisere uddannelsen i CF-korpset«.

Udvalget fik følgende kommissorium:

»Det påhviler udvalget at undersøge mulighederne for at intensivere uddannelsen af de værnepligtige ved civilforsvarskorpset og eventuelt belyse sådanne muligheder ved forsøg, der gennemføres i samarbejde med civilforsvarsstyrelsen og indenrigsministeriet. Udvalget skal herunder beskæftige sig såvel med eventuelle foreliggende muligheder for egentlig rationalisering af mandskabsuddannelsen som med mulighederne for en intensivering ved hjælp af ændrede pædagogiske metoder og hjælpemidler. Udvalget skal endvidere beskæftige sig med forhold vedrørende de værnspligtiges trivsel i uddannelsesperioden. Udvalget skal endelig overveje, om der er grundlag for at ændre eller eventuelt ophæve civilundervisningen for de værnepligtige.«

Til formand for udvalget beskikkedes amtmand N. Elkær-Hansen.

Til medlemmer beskikkedes:

Fra uddannelses- og undervisningsområdet:

Direktør David Pedersen, Forsvarets Civilundervisning

Afdelingsleder, lektor, cand. psych. C. A. Høeg Larsen, Danmarks Lærerhøjskole

Afdelingsleder, mag. art. H. Vejleskov, Danmarks Lærerhøjskole

Fra civilforsvarskorpset:

Korpschef I. A. Brask Thomsen, Civilforsvarsstyrelsen

Kolonnechef H. N. Riisberg, Nordjydske CF-kolonne

Korpsmester E. Fyenbo, CF-Vest, senere CF-korpsets uddannelsesinspektør

Som repræsentanter for menige i CF-korpset:

Menig F. Westh, Sydsjællandske CF-kolonne

Menig P. H. Larsen, Nordsjællandske CF-kolonne

Som repræsentant for »Foreningen af værnepligtige i civilforsvaret«:

Menig H. C. Tjellesen, Sydsjællandske CF-kolonne

Sektionschef N. B. Hansen og fuldmægtig B. Oulund, begge civilforsvarsstyrelsen, beskikkedes som sekretærer for udvalget.

Afdelingsleder C. A. Høeg Larsen udtrådte efter eget ønske af udvalget den 25. februar 1972, men han har efter denne dato fortsat ydet udvalget konsultativ bistand.

Efter egen begæring udtrådte menig P. H. Larsen den 19. januar 1971 af udvalget, og i stedet beskikkedes den 23. marts 1971 menig K. Andersen, Civilforsvarets Ambulanceskole, der udtrådte af udvalget i december 1971 i tilslutning til endt værnepligtstjeneste, hvorefter i stedet beskikkedes menig P. H. Worsøe, Midtjydske CF-kolonne. Efter dennes hjemsendelse og udtræden af udvalget er menig Mogens Jensen, Sydsjællandske CF-kolonne, den 2. november 1972 indtrådt i udvalget.

I tilslutning til hjemsendelse efter endt værnepligtstjeneste udtrådte menig F. Westh den 3. november 1971 af udvalget og i stedet beskikkedes menig V. Lund, Nordjydske CF-kolonne, der efter endt værnepligtstjeneste udtrådte af udvalget den 10. marts 1972 og midlertidigt blev erstattet af menig B. S. Larsen, Nordsjællandske CF-kolonne, indtil menig S. Fredtoft Pedersen, Sydsjællandske CF-kolonne, den 1. juni 1972 beskikkedes til medlem af udvalget.

»Foreningen af værnepligtige i civilforsvaret« har i maj 1971 på eget initiativ indstillet sin

virksomhed efter at civilforsvarsstyrelsen havde foretaget en udbygning af samarbejdsreglerne i CF-korpset. Menig H. C. Tjellesen er herefter på egen begæring udtrådt af udvalget 6. juni 1972, og i stedet er menig B. Widal Jensen, CF-korpsets Materieltjeneste - efter indstilling af »Kontaktgrupp3n«, der udgør et udvalg af talsmænd i CF-korpset — beskikket som medlem af udvalget.

Som grundlag for udvalgets arbejde er anvendt uddannelsesbestemmelser og organisationsplaner, som forelå 1. november 1970, tilligemed de af civilforsvarsstyrelsen udarbejdede udkast til nye bestemmelser for uddannelsen i CF-korpset. Endelig er anvendt forskelligt skriftligt materiale fra ind- og udland.

Udvalget har ved besøg på et af CF-korpsets tjenestesteder overværet en del af den kaserne-mæssige uddannelse af CF-korpsets menige og har ved samme lejlighed fået forevist det materiel, som de uddannes til brug af.

En del af udvalgets medlemmer har ved overværelse af en flerdays øvelse fået et indtryk af de vilkår, som CF-korpsets personel kommer til at arbejde under ved krigsmæssig indsats.

Udvalget har i juni 1971 afgivet 2 delindstillinger om henholdsvis den organisatoriske placering af uddannelsesspørgsmål i civilforsvarsstyrelsen og om civilundervisningen, idet udvalget skønnede, at disse spørgsmål havde en høj prioritet og var af tværgående karakter, således at de uden skade for sammenhængen i første omgang kunne behandles isoleret. Delindstillingerne er optaget som bilag 6 og bilag 3. Man har videre afgivet udtalelser til indenrigsministeriet, dels om et forslag fra værnepligtige i den statslige ambulancetjeneste til afholdelse af et forsøg med udstationering af værnepligtige fra ambulancetjenesten i de sidste 5 måneder af værnepligtstiden, dels om 2 forslag til ændring af redningstjenesten i landet.

Udtalelsen om forslag med udstationering af værnepligtige fra ambulancetjenesten vedlægges som bilag 7.

Udvalget har i sit arbejde været opmærksom på den kritik, som er fremkommet af uddannelsen i CF-korpset og på de ændringer, som er foretaget i den anledning. Man har lagt hovedvægten på at udarbejde et forslag til en ny uddannelsesstruktur og et nyt uddannelsesforløb, som på en række områder vil betyde en intensivering, hvis konsekvens blandt andet er, at kravene til den enkelte værnepligtige under uddannelse forøges.

T det følgende skal udvalget kort referere indholdet af betænkningens øvrige 14 kapitler:

I *kapitel 2* er givet en kortfattet beskrivelse af CF-korpsets udvikling fra dets første begyndelse som CBU-korps under 2. verdenskrig til dets nuværende stade. Endvidere indeholder kapitlet en beskrivelse af korpsets nuværende opbygning og organisation.

Kapitel 3 giver en beskrivelse af civilforsvar i nogle andre lande. Udvalget har specielt interesseret sig for, hvad der i disse lande findes af civilforsvarsenheder, som kan sammenlignes med det danske CF-korps.

Kapitel 4 giver en gennemgang af den kritik, som i perioden 1964 til 1972 har været rejst af personer, som på den ene eller anden måde har haft tilknytning til CF-korpset. Det er påvist, at kritikken inden for denne periode har rettet sig mod skiftends emner fra klimamæssige problemer over uddannelsesforhold til spørgsmål om medindflydelse på en række tjenstlige forhold. Kapitlet giver endvidere en kort beskrivelse af ændringsforslag stillet af personer udenfor civilforsvarets kreds til en mere gennemgribende omlægning af såvel struktur som opgaver i civilforsvaret i almindelighed og CF-korpset i særdeleshed.

Kapitel 5 viser, hvorledes civilforsvarsstyrelsen dels har søgt at imødegå den kritik, som er omtalt i kapitel 4, dels på baggrund af udviklingen i samfundet har gennemført en række ændringer i øvrigt. I kapitlet er endvidere kort omtalt den i årene 1969 til 1970 foretagne undersøgelse over indstilling og trivsel hos værnepligtige i CF-korpset.

Principperne for tilvejebringelse af korpsets værnepligtige og sammensætningen af værnepligtsmassen er nærmere beskrevet i *kapitel 6*. Det er heri påvist, at korpsets værnepligtige udgør et repræsentativt udsnit af den danske befolkning, og udvalget har på baggrund heraf ikke fundet anledning til at stille forslag om ændrede udskrivningsregler, men har henledt opmærksomheden på det ønskelige i, at der, ikke mindst inden for undervisningssektoren, sker en intensivering af oplysningsarbejdet om aftjening af værnepligt.

Den nuværende uddannelse i CF-korpset, herunder den statslige ambulancetjeneste, er beskrevet i *kapitel 7* med angivelse af såvel mål som indhold for både den samlede uddannelse og de største og mest betydelige fag inden for denne.

I *kapitel 8* er givet en nærmere omtale af baggrunden for den foran nævnte delindstilling om civilundervisningen, der indeholdt et forslag om forsøgsvis at inkorporere ubetinget tjeneste-relevante dele af civilundervisningens samtds-orientering i civilforsvarsfaget »Tjenesteforhold«. Forsøget faldt, efter det for udvalget oplyste, heldigt ud, og på baggrund, dels af dette, dels af regeringsbeslutningen i 1972 om helt at afskaffe den obligatoriske civilundervisning, har udvalget i *kapitel 10* foreslået at dele af civilundervisningens samtdsorientering inkorporeres i faget »Tjenesteforhold«.

Kapitel 9 beskæftiger sig med principperne for uddannelsesplanlægning og -tilrettelæggelse, og det vil efter udvalgets opfattelse kunne anvendes som vejledning for de personkredse, som på alle trin i civilforsvaret beskæftiger sig med disse spørgsmål.

Kapitel 10 kan betegnes som det centrale i betænkningen. Kapitlet indeholder udvalgets forslag til formål, struktur og fagfordeling for en intensiveret uddannelse af korpsets værnepligtige. Kapitlet rummer endvidere forslag til den videre procedure samt en beskrivelse af konsekvenserne i øvrigt i tilfælde af, at forslaget følges.

Kapitel 11 indeholder en særskilt vurdering af de konsekvenser, som udvalgets forslag vil have for så vidt angår undervisningshjælpemidler. Der stilles forslag til blandt andet en fortsat udbygning af korpsets lokale øvelsesanlæg og til etablering af større samlede ruinområder til brug ved enhedsuddannelsen.

Begrebet evaluering og dennes betydning for opnåelse af det ønskede uddannelsesmål er nærmere omtalt i *kapitel 12*, hvor der tillige er givet praktiske anvisninger på evalueringens gennemførelse, herunder prøver og deres anvendelsesmuligheder. Der er sidst i kapitlet givet en samlet oversigt over evalueringsmuligheder på alle trin.

Kapitel 13 omhandler udvalgets forslag til den fremtidige befalingsmandsuddannelse med hovedvægten på de værnepligtige befalingsmænd udtagelse, uddannelse, anvendelse og

tjenestetid. Forslaget indebærer en tidligere udtagelse af elever til værnepligtige befalingsmandsklasser, en indsnævring i anvendelsesområdet for værnepligtige befalingsmænd og en overførsel af deres hidtidige hjælpeinstruktøropgaver til andet personel. Udvalget foreslår endvidere, at tjenestetiden for værnepligtige befalingsmænd bliver af samme varighed som for værnepligtige menige.

Udvalget har i *kapitel 14* givet sin vurdering af betimeligheden i en større koordination på centralt plan af civilforsvarsundervisningsopgaver, og kapitlet giver tillige baggrunden for den tidligere omtalte delindstilling herom.

Det i kommissoriet specielt fremhævede spørgsmål om de værnepligtiges trivsel er behandlet i *kapitel 15*, hvor tillige er omtalt problemerne om befalingsmændenes trivsel, som er en væsentlig faktor for opnåelse af et godt uddannelsesresultat.

Det har ikke været pålagt udvalget at redegøre for de merudgifter, eventuelt besparelser, der måtte følge af gennemførelse af udvalgets forslag. Men det er udvalgets opfattelse, at forslaget ikke vil medføre forøgede udgifter, bortset fra de anskaffelser m. v., der er nævnt i *kapitel 11*.

Det har heller ikke været udvalgets opgave at tage stilling til værnepligtens længde. Dette spørgsmål må løses politisk, og andre hensyn vil være medvirkende til den afgørelse, der måtte træffes. Det må endvidere understreges, at uddannelsen ikke optager hele værnepligtstiden.

Bortset fra uddannelsen af værnepligtige til den statslige ambulancetjeneste, for hvilken kategori udvalgets principale forslag indebærer en forøgelse af den egentlige uddannelsestid, vil udvalgets forslag til den fremtidige uddannelse - som det fremgår af *kapitel 10* - enten give adgang til på kortere tid at opnå en uddannelse på samme niveau som den nuværende, eller til at give en dyberegående uddannelse inden for den nu kendte værnepligtstid.

Udvalgets forslag vil ikke medføre udvidelse i antallet af befalingsmænd.



KAPITEL 2

CF-korpsets udvikling og nuværende organisation

I. Historisk baggrund

Grundstenen til det danske civilforsvar blev lagt i 1933. Det skete, da Dansk Røde Kors opfordrede regeringen til at træffe hensigtsmæssige foranstaltninger til beskyttelse af civilbefolkningen i tilfælde af krig.

Indenrigsministeren nedsatte samme år den såkaldte gaskommission, som fik til opgave nærmere at undersøge disse problemer.

Den betænkning kommissionen afgav, dannede grundlaget for den første luftværnslov, som blev vedtaget af rigsdagen i 1935, og som benævntes lov om foranstaltninger til beskyttelse af den civile befolkning mod følgerne af luftangreb. Denne lov afløstes af en ny luftværnslov i 1938, der skabte mulighed for etablering af luftværnets centralledelse under navn af Statens civile Luftværn.

Samme år bestemtes det, at værnepligtige, som ikke blev udskrevet til de militære værn, skulle gøre tjeneste som hjælpere i luftværnet. Der blev derefter udskrevet - og uddannet - betydelige styrker til de forskellige lokale tjenestegrene: politi, brandvæsen, teknisk tjeneste, sanitetstjeneste m. m.

Den 2. verdenskrig viste behovet for en udbygning af beskyttelsesforanstaltningerne over for civilbefolkningen, og det blev klart, at mobile hjælpestyrker var nødvendige. Derfor beordrede indenrigsministeren i sommeren 1941 Statens civile Luftværn til at oprette - foreløbig - 4½ CBU-kolonne.

Antallet af CBU-kolonner blev efterhånden udvidet og antog med tiden navn af CBU-korpset. Korpset blev ofte indsat til hjælp for de offentlige myndigheder ved katastrofer af større eller mindre omfang og arbejdede under stedse vanskeligere vilkår til afslutningen af besættelsestiden. Herefter virkede korpset i en periode som bevogtnings- og brandkorps i de tyske flygtningelejre. Samtidig var civilbeskyttelsens fremtid under overvejelse.

Resultatet af disse overvejelser blev et almindeligt politisk ønske om fortsat at have et dansk civilforsvar, og grundlaget for dette blev den lov om civilforsvaret, som rigsdagen vedtog i 1949. Alle partier - bortset fra Det radikale Venstre og Danmarks kommunistiske parti - stemte for loven. De to nævnte partier undlod at stemme. Med loven ændredes betegnelsen Statens civile Luftværn til civilforsvarsstyrelsen, og samtidig fik CBU-korpset sin nuværende betegnelse civilforsvarskorpset.

II. CF-korpsets nuværende organisation

Den organisation, CF-korpset har i dag, hviler på en ændring af 1949-loven, som blev vedtaget af folketetinget i 1962. Ved lovændringen undlod Socialistisk Folkeparti at stemme, mens alle øvrige partier stemte for.

Den hovedopgave, som blev tillagt civilforsvaret i 1949-loven, nemlig at tilvejebringe en civil beskyttelse af liv og ejendom mod følgerne af krigshandlinger, er videreført i 1962-loven. Med lovændringen skabtes samtidig lovgrundlaget for også i fredstid at lade civilforsvaret yde bistand i katastrofetilfælde samt under andre tilsvarende forhold, der gør offentlig indgriben nødvendig.

Udover denne hovedopgave for civilforsvaret fastsætter loven opgaverne for CF-korpset i særdeleshed. Det hedder herom, at korpset skal

- varetage hjælpetjenesten og andre civilforsvarsopgaver af enhver art inden for områder, der er ramt af krigsskader af større omfang,
- yde bistand inden for områder, der er ramt af krigsskader af begrænset omfang.

Til løsning af de opgaver, som loven således opstiller, er der opbygget en fredsmæssig organisation, som dels forestår uddannelsen til løsning af de krigsmæssige og fredsmæssige op-

gaver, dels varetager de rent fredsmæssige funktioner.

På tidspunktet for udvalgets nedsættelse i november 1970 var CF-korpset - som en del af det statslige civilforsvar — organiseret med:

- Korpskommandoen, der - som en del af civilforsvarsstyrelsen - er det overordnede administrative organ for planlægning og tilrettelæggelse af uddannelse og opbygning af beredskab med den økonomiske og tekniske forvaltning, som knytter sig dertil.
- 7 mandskabsuddannende kaserner (korpsets afdelinger), som har til opgave at gennemføre uddannelsen af CF-korpsets personel til såvel krigsmæssige som fredsmæssige opgaver, og hvorfra der ydes fredsmæssig bistand.
- 2 skoler, som uddanner henholdsvis faste befalingsmænd og værnepligtige befalingsmænd.

Korpsets personel i fredstid består i øjeblikket af ca. 1200 menige og ca. 250 befalingsmænd. Værnepligtstiden er for menige for tiden 10 måneder, for værnepligtige befalingsmænd 20 måneder. Det værnepligtige personel tilvejebringes

- ved at der på sessionerne direkte udskrives værnepligtige til tjeneste i CF-korpset på lige fod med udskrivning af værnepligtige til det militære forsvar og
- ved at værnepligtige, som udskrives til tjeneste ved civilt arbejde, i stedet får til-ladelse til at aftjene værnepligt i CF-korpset.

Værnepligtsuddannelsen i CF-korpset er i dag opdelt i en 5 måneders grunduddannelse og en 5 måneders specialuddannelse, hvilket svarer til en uddannelse på ca. 800 timer i hver af de to perioder.

Uddannelsens formål, omfang og indhold er nærmere beskrevet i CF-korpsets uddannelsesbestemmelser, udgivet i november 1968. Uddrag af disse er gengivet i kapitel 7.

Uddannelsen gennemføres ved den enkelte mandskabsuddannende afdeling i de såkaldte uddannelsesstyrker bygget op med et system af faglærere, instruktører og hjælpeinstruktører, og den er normalt baseret på den organisatoriske inddeling i enheder svarende til delinger (ca. 30 mand) og grupper (8-10 mand).

Der lægges i uddannelsen vægt på at bibringe den enkelte værnepligtige den nødvendige teoretiske baggrund, opøve ham i en række manuelle færdigheder samt træne ham op til at arbejde - og samarbejde - i enheder.

De fredsmæssige bistandsopgaver, som er en del af det, den værnepligtige uddannes til at løse, er for tiden blandt andet hjælp til slukning af ildebrande, hjælp i katastrofesituationer, deltagelse i olieforureningsberedskabet og deltagelse i særlige beredskabsordninger for så vidt angår Risø og Strålehygiejnisk laboratorium.

Udover de ovennævnte 250 befalingsmænd, som direkte er beskæftigede med CF-korpsets opgaver, arbejder et tilsvarende antal af CF-korpsets befalingsmænd med løsning af andre civilforsvarsmæssige opgaver som medarbejdere ved skoler, civilforsvarsregioner og uddannelse af værnepligtigt mandskab til det lokale civilforsvar i medfør af civilforsvarslovens § 31.

KAPITEL 3

Civilforsvaret i andre lande

I. Indledning

Udvalget har fundet det naturligt at foretage en gennemgang af eksisterende oplysninger om opbygning af civilforsvaret i andre lande. Der skal her gives en beskrivelse af forholdene i Norge, Sverige, Vesttyskland og England, hvor de samfundsmæssige forhold i øvrigt mest minder om danske.

Man har dog for sammenligningens skyld tilige indsamlet de væsentligste generelle oplysninger om civilforsvaret i de to stormagter USA og USSR.

II. De enkelte lande

Om de nævnte landes civilforsvar har udvalget registreret følgende oplysninger:

1. Norge

Det norske civilforsvar hviler på en lov fra 1953 og henhører i dag under »Direktoratet for sivilt beredskab«, som blev oprettet i 1970. Dets opgaver er i følge loven at planlægge og iværksætte foranstaltninger af ikke militær art, som tager sigte på at forebygge og råde bod på skade på civilbefolkningen ved krigshandlinger. Det norske civilforsvar kan herudover hjælpe med til at forebygge og råde bod på skader, som ikke skyldes krigshandlinger. I det norske civilforsvar er der på regionalt plan opstillet 14 såkaldte fjernhjælpskolonner, som i deres anvendelsesmåde minder om de danske civilforsvarskolonner. Om disse fjernhjælpskolonner kan specielt nævnes

- at mandskabet består af værnepligtige, der er udskrevet til civilforsvarstjeneste,
- at uddannelsen af mandskabet gennemføres i de enkelte fjernhjælpsleje (jernhjælpskolonnernes hjemsted) og er af ca. 2 ugers varighed. Der er mulighed for senere at genindkalde mandskabet i 2 uger hvert 4. år.

Den mulighed, som den norske civilforsvarslov åbner for at anvende civilforsvar i fredstid, har rent faktisk været anvendt, idet fjernhjælpskolonnerne lejlighedsvis har været indsat ved fredsmæssige katastrofer.

2. Sverige

Det svenske civilforsvar baserer sig på en lov fra 1960 og henhører under forsvarsministeriet. Civilforsvarets hovedopgave er at beskytte befolkning og ejendom mod skader som følge af fjendtlige angreb og at redde overlevende fra sådanne angreb.

Den svenske civilforsvarsorganisation er en beredskabs- og krigsorganisation, som ikke er tildelt opgaver i fredstid.

Det svenske civilforsvar er i princippet opbygget lensvis og baserer sig på et lokalt civilforsvar. Man har dog herudover forudsat opstillet 20 såkaldte undsætningskårer, der i deres anvendelsesmåde ved indsatser minder om de danske civilforsvarskolonner. Disse undsætningskårer har til opgave at forstærke det lokale civilforsvar, når dets ressourcer ikke er tilstrækkelige. Om undsætningskårerne kan i øvrigt nævnes

- at mandskabet er tidligere militære værnepligtige, der omkring 35 års alderen overføres til civilforsvaret,
- at uddannelsen sker på et centralt uddannelsescenter og er af ca. 3 ugers varighed, samt
- at de enkelte undsætningskårer lokalt kun afholder mønstrings- og vedligeholdelsesøvelser.

3. Vesttyskland

Allerede under 2. verdenskrig var der i Tyskland etableret en form for civilforsvar, som i stor udstrækning støttede sig på det militære forsvars assistance til løsning af opgaver. Til

supplering af allerede gældende ordninger blev der i september 1965 vedtaget en civilforsvarslov gældende for hele forbundsrepublikken. Denne lov indeholder blandt andet bestemmelser om opstilling af mobile hjælpestyrker baseret på værnepligtigt personel, svarende til CF-korpset. Der er således lovmæssig baggrund for en væsentlig udbygning af det vesttyske civilforsvar, som ansvarsmæssigt er placeret under indenrigsministeriet. Loven er imidlertid ikke ført ud i livet, og løsning af civilforsvarsopgaven er således i dag overladt til de enkelte delstater, hvor der eksisterer en række fredsmæssige organer, som brandvæsener, tekniske hjælpekorps og Røde Kors, som i større eller mindre grad baserer sig på frivilligt personel.

4. England

Såvel under 2. verdenskrig som senest i perioden 1955-59 har der i England været oprettet mobile civilforsvarsenheder bemandet med tidligere værnepligtige i det militære forsvaret. Efter værnepligtens ophævelse i England overgik man til et system, hvorefter der kunne ydes storkatastrofebistand fra territorialhæren, hvis enheder fik en omfattende civilforsvarsuddannelse.

Den engelske regering besluttede imidlertid i 1967 - som led i generelle spareplaner - at foretage en omfattende reduktion af civilforsvaret i England. Dette medførte, at man kun bevarede en stærkt reduceret varslings tjeneste, hvorimod alle andre statslige civilforsvarsaktiviteter enten blev reduceret til det teknisk mindst muligt eller helt bortfaldt. Dette sidstgjaldt uddannelsen af mandskab.

5. USA

Civilforsvaret i USA henhører under forsvarsministeriet og hviler på en revideret lov fra 1950. Det fremgår blandt andet af loven, at der skal tilvejebringes et system af civilforsvarsforanstaltninger med det formål at beskytte liv og ejendom mod virkningerne af angreb. Ansvar for civilforsvaret påhviler i forening den federale regering og de enkelte stater, således at den federale regering blandt andet skal tilvejebringe de fornødne retningslinier og bestemmelser, og de enkelte stater skal opbygge et effektivt civilforsvar. Der er herunder åbnet mulighed for at de enkelte stater opretter mobile hjælpestyrker.

Det er kendetegnende for det amerikanske civilforsvar, at der er udført et overordentligt

omfattende planlægnings- og forskningsarbejde, specielt med hensyn til virkningerne af kernevåbenangreb, etablering af varslings- og kommunikationssystemer samt indretning af beskyttelsesrum.

Det amerikanske militære forsvaret yder direkte støtte til civilforsvaret til løsning af indsatsopgaver, og såvel de stående som hjemsendte styrker er gennem deres militære uddannelse undervist i civilforsvarsarbejde.

Personelmæssigt baserer det amerikanske civilforsvar sig hovedsageligt på frivillige organisationer suppleret med frivillige fra forsvarets reservestyrker. Dette personel udgør sammen med blandt andet de fredsmæssige brandvæsener de egentlige civilforsvarsstyrker.

Det bemærkes endelig om det amerikanske civilforsvar, at dets arbejde i en årrække var præget af budgetstramninger, men i de senere år har bevillingerne været stigende på grund af et øget engagement i det fredsmæssige katastrofeberedskab.

6. USSR

Man har kun i meget begrænset omfang tilgængelige oplysninger om civilforsvaret i USSR, men det foreliggende materiale tyder på, at dets formål og opgaver i krigstid i al væsentligt svarer til, hvad der gælder for andre landes civilforsvar.

Civilforsvaret i USSR har siden 1960 været underlagt Forsvarsministeriet og synes iøvrigt at være opbygget på såvel federalt som regionalt plan med mulighed for militær bistand i indsatssituationer. I opbygningen medvirker endvidere frivillige organisationer, der forestår en omfattende uddannelse af civilbefolkningen.

Efter de foreliggende oplysninger må det antages, at der ikke i USSR er etableret mobile civilforsvarshjælpestyrker, men at man hovedsagelig baserer sig på indsats fra lokale styrker og på den selvhjælp, som civilbefolkningen har fået baggrund for i den ovennævnte befolkningsuddannelse.

III. Afsluttende bemærkninger

Efter indsamling af oplysningerne om civilforsvaret i de ovennævnte lande må udvalget konstatere, at bestemmelserne om opbygning, etablering m. v. af civilforsvar varierer i en sådan grad fra land til land, at man næppe med rimelighed kan foretage direkte sammenligninger mellem udenlandsk og dansk civilforsvar.

KAPITEL 4

Kritik og nogle ændringsforslag

I. Kritik

Lige siden de første CBU-kolonner blev oprettet, hvor den egentlige statslige uddannelse af civilforsvarspersonel blev indledt, har der med mellemrum været røster fremme, som med større eller mindre styrke kritiserede den arbejdsform, som er blevet anvendt. Kritikken er vokset gennem den sidste halve snes år i takt med et større engagement i samfundsproblemer hos befolkningen i almindelighed. De emner, som kritikken har været rettet imod, har naturligt også fulgt den samfundsmæssige udvikling i øvrigt, og kritikken kan på denne baggrund opdeles i 3 perioder.

/ 1. Perioden 1964-1968

I denne periode var der i samfundet en udpræget interesse for problemerne omkring demokratisering på arbejdspladsen, forbedring af klima på arbejdspladsen og forbedring af den enkeltes trivsel. Kritikken gik i denne periode mindre på uddannelsesproblemerne, idet det forudsattes, at et bedre klima af sig selv ville medføre bedre uddannelsesresultater.

Typisk for denne periodes kritik er - fra de værnepligtiges side - to såkaldte »Hillerødrapporter«. Den første større samlede kritik fra værnepligtige i det hele taget af korpset fremkom med rapport af 28. november 1965, der blev benævnt »Hillerødrapporten«. Den var udarbejdet af 3 menige, som var indkaldt til at aftjene værnepligt ved CF-korpsets kaserne i Hillerød i tiden november 1964 til oktober 1965. Rapporten beskæftiger sig med en række forhold, der vedrører emner som

- tjenestetidsnedsættelse
- adskillelse af tjenesten i arbejdstid, uddannelsestid og fritid
- afskaffelse af traditionsprægede krav
- forbedring af kommunikationen mellem

befalingsmænd og menige

- forbedring af retssikkerheden og
- forbedring af talsmandsordningen.

Som det fremgår af denne emneoversigt, ligger rapportens hovedvægt på spørgsmål om forbedring af trivselen, og man skal senere i kapitel 15 vende tilbage til disse problemer.

Bortset fra en mere periferisk berøring af ønsket om større metodefrihed for befalingsmændene i undervisningen og en omtale af den betydning, som en effektivisering af uddannelsen ville have for en tjenestetidsnedsættelse, beskæftiger rapporten sig imidlertid kun meget lidt med de pædagogiske aspekter i selve mandskabsuddannelsen i CF-korpset, men omhandler i højere grad emner, der falder uden for denne betænkningens område.

Knap 1½ år efter den første »Hillerødrapport« kom »Hillerødrapport nr. 2«, som havde titlen »Misbruges værnepligtigen« og med undertitlen »En rapport over uddannelsen i civilforsvaret«. Rapporten var udarbejdet af 2 menige, der aftjente deres værnepligt ved Nordsjællandske CF-kolonne i tiden november 1965 til september 1966. Rapporten er inddelt i følgende 4 hovedafsnit:

- kritik af visse uddannelsesforhold, belyst ved eksempler
- korpsets struktur
- de værnepligtiges almindelige forhold
- talsmandsordningen.

Udvalget har bemærket sig, at der i denne rapport på flere punkter fremsættes kritik af uddannelsen i CF-korpset, ligesom der fremsættes forskellige forslag til en forbedring af forholdene.

Rapporten må efter udvalgets opfattelse i højere grad betragtes som et oplæg til debat end et konkret forslag til indførelse af forbedringer af større betydning.

2. Perioden 1968-1970

Henimod slutningen af den foregående periode kan man konstatere en drejning i kritikken i retning af en større interesse for de egentlige uddannelsesmæssige problemer. Dette er igen i overensstemmelse med den større samfundsmæssige debat om tilsvarende problemer, og der synes i perioden 1968-1970 at have været en stadig stigning i interessen på dette felt.

Det har også præget den kritik, som i denne periode fremkom fra de værnepligtiges side.

Der kom således i slutningen af 1968 en direkte kritik af uddannelsen i CF-korpset, udarbejdet af nogle værnepligtige ved Sydsjællandske CF-kolonne. Rapporten benævntes »Undersøgelse over trivsel og undervisning ved Sydsjællandske CF-kolonne i Næstved«. I forordet til denne redegørelse gør de værnepligtige opmærksom på, at formålet med undersøgelsen har været at forøge civilforsvarets effektivitet gennem forbedring af uddannelsen samt opnå en forøgelse af de enkeltes trivsel. Det siges videre, at undersøgelsen, ud fra en erkendelse af, at en forbedring af undervisningen vil forøge effektiviteten og forbedre trivselen, især er lagt an på at klarlægge, hvordan undervisningen opleves af de menige.

Som grundlag for undersøgelsen anvendtes et spørgeskema, der var udarbejdet af tjenestestedets talsmænd, som gennem de indsamlede besvarelser fik en vurdering af undervisningen i de enkelte fag ved det omhandlede tjenestested. Fra civilforsvarsstyrelsens side blev undersøgelsen betragtet som et positivt oplæg til forbedring af uddannelsen i CF-korpset.

Der kom på samme tid en tilsvarende rapport fra værnepligtige ved Fynske CF-sektion.

Fra denne periode skal endelig nævnes det af den radikale folketingsgruppe rejste spørgsmål den 23. april 1970 om nedsættelse af et udvalg til undersøgelse af samtlige forhold vedrørende de værnepligtiges uddannelse i civilforsvaret, og selve Intensiveringsudvalgets nedsættelse i november 1970.

3. Perioden 1970-1972

Denne periode er præget af en fortsat kritik af de uddannelsesmæssige forhold, kombineret med et stadigt voksende ønske om medindflydelse fra specielt de værnepligtiges side, fremført såvel af »Foreningen af værnepligtige i civilforsvaret«, der senere har stillet sin virk-

somhed i bero, som af de værnepligtiges talsmænd.

Talsmændenes kritik og forslag til ændringer af de gældende bestemmelser er i alt væsentligt kanaliseret gennem den nu etablerede »Kontaktgruppe«, og kritikken har været fremført såvel mundtligt som skriftligt over for både civilforsvarsstyrelsen og indenrigsministeriet, og har omfattet næsten alle former for tjenstlige vilkår, spændende fra afskaffelse af civilundervisning med nedsættelse af tjenestetiden til følge, CF-optræden og appel over rets- og straffeforhold til lønvilkår og cafeteriaordning.

Der synes i slutningen af 1972 at kunne konstateres en voksende interesse for de mere klima- og samarbejdsprægede problemer, der senest har resulteret i et voldsomt angreb på et enkelt af korpsets tjenestesteder.

II. Nogle ændringsforslag

Udover den kritik af klima og undervisningsmæssige forhold, som er anført ovenfor, og som fortrinsvis er kommet fra personer, der på den ene eller den anden måde har være beskæftiget inden for civilforsvarets egne rækker, har udvalget noteret sig, at der også fra anden side er fremsat forslag, hvis gennemførelse ville betyde omfattende ændringer såvel for det samlede civilforsvar som for CF-korpset. Om disse forslag gælder, at de i det væsentlige har omhandlet forhold, der ligger uden for udvalgets kommissorium, og som udvalget derfor kun i et enkelt tilfælde har kunnet tage stilling til.

Følgende forslag skal her nævnes:

1. Forslag fra Socialistisk Folkeparti

Socialistisk Folkeparti fremsatte i marts 1966 i folketinget et forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af et katastrofeværn og offentligt redningsvæsen. Det skulle være et statsligt organ, der skulle overtage de opgaver, der hidtil er løst af de kommunale brandvæsener, de private redningskorps og civilforsvaret samt overtage disses materiel m. v. Civilforsvaret skulle samtidig nedlægges. Efter forslaget skulle katastrofeværnet især fungere i fredstid, men det skulle dog også bistå i en krigssituation, selvom forslagsstillerne ikke syntes at have tiltro til, at der under en krig kunne reddes meget. Personellet skulle dels være stampersonel med specialuddannelse dels værnepligtigt mandskab.

Forslaget var i april 1966 til 1. behandling i

folketinget, og det mødte her ingen tilslutning, idet hverken den daværende indenrigsminister eller nogen af partiordførerne, bortset fra Socialistisk Folkeparti's ordfører, kunne gå ind for forslaget. Det gik herefter i udvalg, men det blev ikke færdigbehandlet inden folketingsvalget i 1966, hvorefter det bortfaldt.

1 marts 1968 fremsatte Socialistisk Folkeparti på ny et forslag, som med enkelte ændringer svarede til forslaget fra 1966. Ved 1. behandling af forslaget i april 1968 i folketetinget mødte heller ikke dette forslag tilslutning, idet kun Socialistisk Folkeparti og (betinget) Venstresocialisterne støttede det. Forslaget blev på ny henvist til folketingsudvalg og bortfaldt - uden at være færdigbehandlet - ved nyt folketingsvalg.

2. Forslag fra stud. med. Ib Kolbæk

Folketingsmand Mogens Camre forelagde i oktober 1970 justitsministeren, indenrigsministeren og civilforsvarsstyrelsen et forslag til reorganisering af redningsvæsenet i Danmark, udarbejdet af stud. med. Ib Kolbæk.

I november 1971 forelagde Mogens Camre et revideret forslag fra Ib Kolbæk. Forslagsstillere-ns notater indeholdt forslag til en gennemgribende ændring af civilforsvarets anvendelsesområde og uddannelse, og det indeholdt blandt andet et forslag om, at de værnepligtige i CF-korpset, efter en teoretisk korpssuddannelse på 2 til 3 måneder i en periode på 4 til 6 måneder

skulle udstationeres på en redningsstation, for derefter at vende tilbage til korpsets kaserner.

For så vidt angår den sidste del af forslaget blev dette af indenrigsministeriet forelagt udvalget til udtalelse i marts 1972, og udvalget afgav i maj 1972 sine bemærkninger.

Udvalget tog ved vurderingen af forslaget sit udgangspunkt i det formål for uddannelsen af værnepligtige, som i dag er indeholdt i civilforsvarsloven og gik ud fra, at det der var tale om ikke var at erstatte det eksisterende CF-korps med et korps med andre opgaver. Ud fra disse forudsætninger var det udvalgets opfattelse, at en gennemførelse af et sådant forslag ikke ville indebære nogen intensivering af uddannelsen, som kunne medføre bedre udnyttelse — eventuelt nedsættelse — af tjenestetiden, og udvalget kunne således ikke anbefale en gennemførelse af forslaget. Udtalelsen i dens fulde ordlyd er medtaget som bilag 1.

Det skal imidlertid nævnes, at udvalget i forbindelse med behandlingen af forslaget kom ind på spørgsmålet om muligheden for en større udnyttelse af den udrykningsvagt, som opretholdes ved CF-korpsets kaserner, og der var i udvalget enighed om, at uddannelsen i CF-korpset formentlig ville vinde ved, at denne udrykningsvagt blev udnyttet i højere grad end tilfældet er i dag. Der var enighed om, at en hyppigere tilkaldelse af korpset til hjælp i brand- og katastrofesituationer ville gøre uddannelsen mere meningsfyldt og derigennem påvirke de værnepligtiges holdning.



Civilforsvarsstyrelsens dispositioner

I. Indledning

Udvalget har konstateret, at civilforsvarsstyrelsen, sideløbende med den i kapitel 4 fremførte kritik, har truffet en række klima- og uddannelsesmæssige foranstaltninger, dels til imødegåelse af kritikken og dels som en naturlig følge af udviklingen i samfundet. Der skal her anføres:

II. De enkelte perioder

1. Perioden 1964-1968

Parallelt med kritikken fra de værnepligtiges side havde civilforsvarsstyrelsen i denne periode specielt taget problemerne om trivsel m. v. op til nærmere undersøgelse og havde løbende kontakt med det arbejde, som i det militære forsvar blev udført på tilsvarende område i »klima-udvalget«.

Som eksempler på aktiviteten i perioden kan nævnes, at der på grundlag af en af klima-udvalgets betænkninger blev indført nye samarbejdsregler i CF-korpset, ansat en pædagogisk konsulent og indført kurser i psykologi og pædagogik på befalingsmandsklasserne.

Der blev udarbejdet nye bestemmelser for uddannelsen i CF-korpset såvel for menigt personel som for alt befalingsmandspersonel samtidig med, at man opnåede en væsentlig reduktion af spildtiden. Der blev endvidere indført en ny fredsmæssig enkadrering ved uddannelseshederne med et system af faglærere, instruktører og hjælpeinstruktører.

2. Perioden 1968-1970

Som nævnt i kapitel 4 betragtede civilforsvarsstyrelsen de af de værnepligtige ved Syd-sjællandske CF-kolonne og Fynske CF-sektion udarbejdede rapporter som et positivt oplæg til forbedring af uddannelsen i CF-korpset. Civilforsvarsstyrelsen var dog af den opfattelse, at de konklusioner, som de værnepligtige i rede-

gørelsen kom frem til, måtte betragtes med forbehold, idet de anvendte spørgeskemaer ikke dækkede uddannelsesområdet hslt, ligesom undersøgelsen kun omfattede et mindre udsnit af korpsets værnepligtige, og kun havde strakt sig over en kort periode.

Civilforsvarsstyrelsen tog - blandt andet på baggrund af disse rapporter og med det sigte at få mere præcise oplysninger om eventuelle kritisable forhold på uddannelses- og trivselsområdet - initiativet til en mere omfattende spørgeskemaundersøgelse, som blev gennemført af en arbejdsgruppe med afdelingsleder Hans Vejleskov som formand, og hvori blandt andet de meniges talsmænd var repræsenteret.

Formålet med denne undersøgelse var at belyse indstilling og trivsel i løbet af den 10 måneders lange tjenestetid såvel hos det indkaldte mandskab som hos værnepligtige og faste befalingsmænd ved alle korpsets afdelinger. Undersøgelsen løb over en periode på 15 måneder og omfattede i alt ca. 1000 personer, der næsten alle hver besvarede 3 spørgeskemaer.

Rapporten over undersøgelsen blev offentliggjort i oktober 1970 og indeholder blandt andet følgende konklusioner om de meniges samlede besvarelser:

- »— Der er overalt menige, som svarer positivt på spørgsmål om omgangstone og tillid, men der er tendens til at opfatte klimaet mere negativt, efterhånden som tjenestetiden skrider frem.
- Kun få ønsker at være i militærnægterlejr eller i det militære forsvar, og kun få ønsker at blive befalingsmænd. Det sidste ville flere dog godt, hvis betingelserne var bedre.
- Der er tilfredshed med talsmændenes arbejde, men ikke med deres indflydelse.
- Der er overalt en tendens til at opfatte undervisningen som ringere i klasse B

end i klasse A. Vurderingerne er ringest, hvad angår udnyttelse af tiden, bedst hvad angår forholdet mellem lærer og elever.

- Katastrofeførstehjælp vurderes højest på alle punkter.
- Mindre og større øvelser vurderes negativt, både hvad angår interesseskabende og praktisk virkning.
- Nærmere analyser viser blandt andet sammenhæng i a) vurdering af undervisning og omgangstone (klima), b) mellem vurdering af undervisningen i rednings-tjeneste og c) vurdering af øvelsens værdi.«

Af befalingsmændenes besvarelser udledes blandt andet følgende konklusioner:

- »- Befalingsmændenes vurderinger er gennemgående *mere positive* end de meniges med hensyn til modtagelse, ydre forhold, omgangstone, talsmænds indflydelse, undervisningsmidler og materiel.
- Befalingsmændenes vurderinger er *mere negative* med hensyn til omgangstone mellem de menige indbyrdes, **talsmændenes** kontakt med deres valggrupper og overlapning mellem fagene,
- at der findes en ofte tydelig tendens hos befalingsmændene til at vurdere mere negativt, efterhånden som holdets tjenestetid skrider fremad.«

Ud fra rapporten har udvalget ment at kunns konstatere, at de værnepligtige blev trætte af uddannelsen, efterhånden som den skred frem. Rapporten har endvidere givet udvalget en fornemmelse af de værnepligtiges vurdering af un-

dervisningen samt en tilkendegivelse af, hvilke fag de anså for de bedste. Udvalget har ladet rapporten indgå i det materiale, der har dannet baggrund for det i kapitel 10 indeholdte forslag til ny uddannelsesstruktur.

I takt med den forøgede interesse for de uddannelsesmæssige forhold prægedes perioden i øvrigt af bestræbelserne for at tilvejebringe bedre øvelses- og undervisningsfaciliteter, samt en fortsat kursusvirksomhed m. v.

Civilforsvarsstyrelsen var i foråret 1970 - med baggrund i de indførte forbedringer og rationaliseringen af korps-uddannelsen - af den opfattelse, at det ville være muligt at nå det samme uddannelsesmål for CF-korpsets værnepligtige på en kortere tjenestetid.

Civilforsvarsstyrelsen udarbejdede en uddannelsesplan og stillede herefter i august og september forslag om, at der afholdtes forsøg med nedsættelse af uddannelsestiden fra 10 til 8 måneder, men indstillingen blev ikke tiltrådt af indenrigsministeriet. Udvalget har gennemgået disse planer og har deri på visse punkter hentet en inspiration til de uddannelsesplaner, som man har udarbejdet.

3. Perioden 1970-1972

Det kan fra denne periode specielt nævnes, at der er sket en institutionering af periodiske møder mellem såvel repræsentanter for talsmændene indbyrdes over hele landet som mellem civilforsvarsstyrelsens ledelse og repræsentanter for talsmændene.

Endvidere er der - som senere omtalt i kapitel 14 - nedsat et stående pædagogisk udvalg og oprettet »CF-korpsets Uddannelsesinspektorat«.



KAPITEL 6

CF-korpsets værnepligtige

I. Udtagelse

CF-korpsets værnepligtige udtages på to principielt forskellige måder:

- ved direkte udskrivning til tjeneste i CF-korpset på de ordinære, halvårslige sessioner, jfr. civilforsvarslovens § 9, stk. 1 (senere benævnt CF'ere) og
- ved overførsel af værnepligtige, der har fået tilladelse til at aftjene værnepligten ved civilt arbejde, jfr. civilforsvarslovens § 9, stk. 3, (senere benævnt CA/CF'ere).

Om de direkte til CF-korpset udskrevne værnepligtige gælder, at CF-korpset inden sessionerne - analogt med de militære værn - fremsætter ønske om antal og kvalifikationer, såvel i henseende til civil uddannelse (livsstilling) som til fysiske kvalifikationer (udtrykt i det såkaldte FOUSHIP*-system), men om ønskerne kan opfyldes afhænger dog af den aktuelle værnepligts-situation.

For så vidt angår de til CF-korpset overførte CA/CF'-ere er civilforsvaret imidlertid uden indflydelse på såvel antal som kvalifika-

*) Med henblik på en fysisk og psykisk graduering af det værnepligtige mandskab fastsætter sessionen - med hjemmel i § 9 i kgl. anordning af 24. januar 1963 - under anvendelse af det i det følgende omtalte klassificeringssystem (FOUSHIP-systemet) for hver af de bedømte værnepligtige en talkode, som angiver hans målelige fysiske og psykiske kvalifikationer.

Der gives de værnepligtige en karakter fra 0 (laveste) til 5 (højeste) i hver af følgende »kvaliteter»: F: Den samlede vurdering af den værnepligtiges fysik, O: Overekstremiteter, U: Underekstremiteter, S: Syn, H: Hørelse, I: Intelligens, P: Psyke, (denne kvalitet bedømmes ikke af sessionen for tiden.)

De enkelte karakterer sammendrages herefter på forskellig måde til i alt tolv FOUSHIP-grupper med hver sin betegnelse fra tallet 1 til tallet 12.

tioner, og der er fra civilforsvarets side i årenes løb gjort opmærksom på de uheldige konsekvenser heraf.

Det er endvidere fremført, at der generelt synes at være tale om en skævhed i aldersfordeling og civil uddannelse for det personel, som således tildeles CF-korpset, idet der blandt andet skulle være tale om ældre og højere uddannede værnepligtige end gennemsnittet af værnepligtsmassen. Udvalget har til nærmere belysning heraf foretaget nedenstående undersøgelser over aldersfordeling, fysiske kvalifikationer og civil uddannelse.

II. Aldersfordeling

I tabel 1 er de værnepligtige, der blev udskrevet på efterårssessionen i 1969 og på forårs- og efterårssessionerne i 1970, under ét rubriceret i procentvis fordeling på de enkelte aldersgrupper. De er dels opstillet samlet i den første søjle under overskriften »CF'ere + CA/CF'ere«, dels opsplittet i anden og tredje søjle for henholdsvis de værnepligtige, der er udskrevet direkte til CF-korpset, under overskriften »CF'ere«, og for de værnepligtige, der er udskrevet via CA, under overskriften »CA/CF'ere«. Af tabellen fremgår, at ca. 65 pct. af det samlede antal værnepligtige er udskrevet blandt aldersgrupperne 18-21 år, og at kun knap 10 pct. af det samlede antal har været 24 år eller derover på udskrivningstidspunktet. Udvalget har på denne baggrund ikke fundet anledning til at gå mere i dybden med aldersproblemet i forbindelse med udskrivningsprocessen.

Udvalget har derimod foretaget en undersøgelse af aldersfordelingen blandt de værnepligtige, der mødte til tjeneste ved CF-korpsets afdelinger i henholdsvis marts og august 1970.

I tabel 2 er disse fremmødte værnepligtige rubriceret i procentvis fordeling på de respektive aldersgrupper, med marts 1970-holdet i

Tabel 1: Procentvis aldersfordeling for de til CF-korpset udskrevne værnepligtige på sessionerne i efteråret 1969 samt foråret og efteråret 1970.

Procentvis aldersfordeling for			
	Det samlede antal udskrevne dvs. »CF'ere + CA CF'ere«.	Den del af det samlede antal, der er udskrevet som »CF'ere«.	Den del af det samlede antal, der er udskrevet som »CA/CF'ere«.
Under 20 år	41,8 0/0	43,3 0/0	39,0 0/0
20-21 år ..	24,3 0/0	26,3 0/0	20,4 0/0
21-22 år ..	11,0 0/0	10,3 0/0	12,0 0/0
22-23 år ..	7,8 0/0	6,5 0/0	10,4 0/0
23-24 år ..	6,0 0/0	6,1 0/0	6,0 0/0
24-25 år ..	3,8 0/0	3,2 0/0	4,9 0/0
25-26 år ..	2,9 0/0	2,0 0/0	4,5 0/0
26-27 år ..	2,2 0/0	2,0 0/0	2,8 0/0
over 27 år .	0,2 0/0	0,3 0/0	0,0 0/0
I alt	100,0%	100,0 0/0	100,0%

første søjle og august 1970-holdet i anden søjle.

Det fremgår af tabel 2, at aldersfordelingen blandt de fremmødende værnepligtige er væsensforskellig fra aldersfordelingen blandt de udskrevne værnepligtige og at denne forskel synes at have en voksende tendens.

Blandt de i august 1970 fremmødte værnepligtige var kun ialt ca. 35 pct. i aldersgrupperne 18-21 år, mens ca. 20 pct. var 24 år eller derover.

Tabel 2: Procentvis aldersfordeling for de værnepligtige, der mødte ved CF-korpsets afdelinger i marts og august 1970.

	Procentvis aldersfordeling for	
	De værnepligtige, der mødte ved CF-korpsets afdelinger i marts 1970	De værnepligtige, der mødte ved CF-korpsets afdelinger i august 1970
Under 20 år	4,9 0/0	8,3 0/0
20-21 år ..	36,0 0/0	27,3 0/0
21-22 år ..	24,1 0/0	19,5 0/0
22-23 år ..	12,8 0/0	11,5 0/0
23-24 år ..	6,9 0/0	13,2 0/0
24-25 år ..	6,5 0/0	6,9 0/0
25-26 år ..	3,6 0/0	4,6 0/0
26-27 år ..	2,6 0/0	4,1 0/0
over 27 år .	2,6 0/0	4,6 0/0
I alt	100,0 0/0	100,0 0/0

Dette forhold skyldes efter det for udvalget oplyste, at et stadigt stigende antal værnepligtige ansøger om og får bevilget udsættelse med indkaldelsen, blandt andet af hensyn til fuldførelse af civil uddannelse. Problemet med hensyn til praksis vedr. udsættelse hører imidlertid ikke under udvalgets kommissorium, og man har derfor blot noteret sig, at der af civilforsvarsstyrelsen i februar 1971 er stillet forslag til indenrigsministeriet om at højst 10 pct. af de fremmødte værnepligtige må være 24 år eller derover.

III. Fysiske kvalifikationer

De udvalgsmedlemmer, der repræsenterer de værnepligtige, har gjort opmærksom på, at de fysiske kvalifikationer hos CF-korpsets værnepligtige gennemgående er for ringe, og at et stort antal slet ikke kan honorere de store fysiske krav, der stilles til personellet i brand- og redningstjenesten, og som er påvist i rapporten over den i 1970 gennemførte undersøgelse vedr. fysisk arbejdsbelastning ved brand- og redningstjeneste, der er offentliggjort i august 1971. Dele af rapportens konklusion er medtaget som bilag 2.

Udvalget har som følge heraf foretaget en sammenligning i FOUSHIP-mæssig henseende mellem de i tabel 1 omtalte værnepligtige, der af sessionerne i efteråret 1969 og i hele 1970 blev udskrevet til tjeneste i CF-korpset og det totale antal værnepligtige, der i hele 1969 blev udskrevet af sessionerne til tjeneste i både forsvaret og CF-korpset. Sammenligningen fremgår af tabel 3.

Vedrørende den i tabellen anvendte sammentrængning af de tolv FOUSHIP-betegnelser til fire hovedgrupper skal bemærkes, at værnepligtige med FOUSHIP-betegnelserne 1, 2 eller 3 - forenklet udtrykt - kan betegnes som de, hos hvem såvel fysikken som intelligensen er bedømt til over middel. Værnepligtige med FOUSHIP-betegnelserne 4, 5 eller 6 er - forenklet udtrykt - de, hos hvem fysikken er bedømt til over middel og intelligensen er bedømt til middel. Værnepligtige med FOUSHIP-betegnelserne 7, 8 eller 9 er - forenklet udtrykt - de, hos hvem intelligensen er bedømt som over middel og hvis fysik er bedømt som knap så god. Endelig er værnepligtige med FOUSHIP-betegnelserne 10, 11 eller 12 de værnepligtige, som får vedtegningen »Betinget tjenstdygtig«.

Tabel 3: Procentvis fordeling på FOUSHIP-betegnelser for de til CF-korpset udskrevne værnepligtige på sessionerne i efteråret 1969 samt foråret og efteråret 1970, og procentvis fordeling på FOUSHIP-betegnelser for det totale antal værnepligtige, der i hele 1969 blev udskrevet til tjeneste i forsvaret og CF-korpset.

	Procentvis fordeling på FOUSHIP-betegnelser for CF-korpsets værnepligtige (efteråret 1969 og hele 1970)			Procentvis fordeling på FOUSHIP-betegnelser for det totale antal udskrevne værnepligtige til forsvaret og CF-korpset i 1969
	Det samlede antal udskrevne, dvs. »CF'ere + CA/CF'ere«	Den del af det samlede antal, der er udskrevet som »CF'ere«	Den del af det samlede antal, der er udskrevet som »CA/CF'ere«	
FOUSHIP-betegnelse 1, 2 eller 3	30,0 %	27,0 %	36,5 %	33,0 %
FOUSHIP-betegnelse 4, 5 eller 6	12,5 %	14,5 %	8,5 %	17,7 %
FOUSHIP-betegnelse 7, 8 eller 9	30,5 %	27,5 %	37,0 %	22,4 %
FOUSHIP-betegnelse 10, 11 eller 12	27,0 %	31,0 %	18,0 %	26,9 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Det er oplyst for udvalget, at civilforsvarsstyrelsen anser værnepligtige med FOUSHIP-betegnelserne 4, 5 eller 6 som umiddelbart mest velegnede til selve den praktiske tjeneste i CF-korpset (hovedsageligt brand- og redningstjenesten), som i de mobiliserede enheder udgør ca. 55 pct. af den samlede styrke. Det er endvidere oplyst, at civilforsvarsstyrelsen i konsekvens heraf nu anmoder udskrivningsmyndighederne om, at der af den udtagne styrke må findes ca. 30 pct. faglærte og ufaglærte bygningshåndværkere (hvis FOUSHIP-betegnelse erfaringsmæssigt ligger i gruppen 4, 5 eller 6) og yderligere ca. 25 pct., der direkte har FOUSHIP-betegnelsen 4, 5 eller 6, men hvis civile erhverv er af underordnet betydning. Det er endvidere oplyst, for så vidt angår de øvrige FOUSHIP-betegnelser, at civilforsvarsstyrelsen gerne ser, at der blandt de udskrevne findes mindst 15 pct. med betegnelserne 1, 2 eller 3 og helst kun ønsker udskrevet ca. 15 pct. med betegnelserne 10, 11 eller 12 (de betingede tjenstdygtige).

Det fremgår af tabel 3, at den af civilforsvarsstyrelsen *ønskede* fordeling i de fire FOUSHIP-grupper ikke på daværende tidspunkt (i 1969-1970) var i overensstemmelse med de faktiske forhold, specielt for så vidt angår FOUSHIP-betegnelserne 4, 5 eller 6. Udvalget har imidlertid bemærket sig, at fordelingen ikke var væsensforskellig fra den procentvise fordeling for det totale antal udskrevne værnepligtige og har herefter ikke fundet anledning til at fremkomme med nogen særskilt indstil-

ling om, at der i *særlig* grad skal tages hensyn til CF-korpset på de halvårige sessioner.

IV. Civil uddannelse

I tabel 4 er vist den procentvise fordeling på de forskellige civile uddannelser hos de værnepligtige, der mødte ved CF-korpsets afdelinger og ved den statslige ambulancetjeneste i august 1970, januar 1971, juni 1971 og november 1971. Der er her tale om den civile uddannelse, som de værnepligtige selv oplyste at være i besiddelse af ved fremmødet, og uddannelserne er delt op i de af Militærpsykologisk Tjeneste anvendte 9 grupper. Som retningslinje for grupperne kan følgende anføres:

- UDD 1: 7. klasse
- UDD 2: 8. klasse
- UDD 3: 9.-10. klasse
- UDD 4: Læringleuddannelse
- UDD 5: Teknisk forberedelseksamen
- UDD 6: Realeksamen, Udvidet teknisk forberedelseksamen
- UDD 7: Lærereksamen, Teknikumuddannelse, HF
- UDD 8: Studentereksamen
- UDD 9: Akademisk uddannelse.

Det er et gennemgående træk, at en stor del af de værnepligtige på alle holdene (ca. 25 pct.~ ca. 40 pct.) møder med en læringleuddannelse (UDD 4), og at der også er en stor del af de værnepligtige, der møder med en udpræget »boglig« uddannelse (UDD 7, 8 og 9), spæn-

Tabel 4. Den procentvise fordeling på de forskellige civile uddannelser (UDD 1 – UDD 9) hos de værnepligtige, der mødte ved CF-korpsets afdelinger og ved den statslige ambulance-tjeneste i august 1970, januar 1971, juni 1971 og november 1971.

	Procentvis fordeling i			
	August 1970	Januar 1971	Juni 1971	November 1971
UDD 1	4,2 %	9,0 %	4,6 %	2,7 %
UDD 2	4,8 %	7,7 %	4,7 %	2,6 %
UDD 3	2,0 %	2,9 %	3,2 %	3,3 %
UDD 4	24,7 %	37,1 %	39,9 %	30,2 %
UDD 5	3,8 %	9,3 %	8,6 %	7,4 %
UDD 6	20,9 %	17,1 %	21,0 %	25,2 %
UDD 7	15,7 %	8,6 %	6,4 %	9,8 %
UDD 8	15,5 %	5,2 %	6,4 %	12,7 %
UDD 9	8,4 %	3,1 %	5,2 %	6,1 %
I alt . .	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

dende fra knap 17 pct. i januar 1971 til knap 40 pct. i august 1970.

Specielt om kategorien »boglige« værnepligtige har udvalget bemærket sig, at der af civilforsvarsstyrelsen i februar 1971 er stillet forslag til indenrigsministeriet, om at der træffes særlige foranstaltninger til at få antallet af disse nedbragt til det af civilforsvarsstyrelsen anslåede behov på ca. 15 pct. Dette blev blandt andet begrundet i, at der med procentandele i størrelsesordenen 25 pct. og derover erfaringsmæssigt kan opstå klimamæssige vanskeligheder og disciplinære problemer, fordi de værnepligtige vanskeligt kan motiveres for i hele deres værnepligtstid at skulle uddannes i for eksempel brand- og redningstjenesten, der, som nævnt tidligere, udgør ca. 55 pct. af den samlede mobiliserede styrke.

Udvalget har endvidere bemærket sig, at der af Militärpsykologisk Tjeneste i juni 1972 er udsendt publikationen »Værnepligtsårgangene 1961 og 1970. En sammenligning i tal, tabeller og diagrammer«. Det fremgår heraf, at CF-korpset i 1970 modtog ca. 13 pct. af hele årgangens (forsvarets og CF-korpsets) kontingent af værnepligtige med UDD 7, 8 og 9, uanset at

CF-korpsets andel af denne årgangs værnepligtige kun udgjorde knap 5 pct. I 1961 modtog CF-korpset kun ca. 8 pct. af denne årgangs værnepligtige med UDD 7, 8 og 9 med en samlet andel på godt 5 pct. af hele årgangen. Til sammenligning kan nævnes, at CF-korpsets andel af grupperne UDD 1, 2, 3 og 4 i 1970 udgjorde godt 3 pct. mod knap 5 pct. i 1961. Det bør imidlertid tilføjes, at publikationens forfatter giver udtryk for, at det må betragtes som et gode for det enkelte værn eller korps, at det værnepligtige mandskab møder med en bedre grundlæggende uddannelse.

Eftersom det ikke direkte er pålagt udvalget i kommissoriet at foretage en nærmere vurdering af sammensætningen af det værnepligtige mandskab i CF-korpset, har man afstået fra at give en egentlig vurdering af de ovennævnte forhold, men blot ladet den indhøstede viden indgå i overvejelserne vedrørende forslaget til en ny uddannelsesplan.

V. Afsluttende bemærkninger

Der har i udvalget været enighed om, at opbygningen af CF-korpsets værnepligtsmasse ud fra et rent civilforsvarsfagligt synspunkt ikke kan sige at være ideel.

Endvidere har der været enighed om det ønskelige i, at der på sessionerne - ved udtagelsen - tages hensyn til de fysiske krav, der stilles til korpsets værnepligtige, og at værnepligtsmassens sammensætning - og herunder antallet af militærnægtere - er et forhold, som civilforsvarsstyrelsen og de enkelte afdelinger må tage hensyn til, når uddannelsen tilrettelægges.

Udvalget har endvidere ment at kunne konstatere, at en af årsagerne til de værnepligtiges eventuelle manglende motivation for uddannelsen i CF-korpset skal søges i en for dårlig for-håndsorientering om den uddannelse, de skal gennemgå, og i en manglende viden om de tjenstlige vilkår og lignende.

Der skal derfor her peges på det ønskelige i, at der - ikke mindst inden for undervisningssektoren - sker en intensivning af oplysningsarbejdet om aftjening af værnepligt.

KAPITEL 7

Den nuværende uddannelse i CF-korpset og den statslige ambulancetjeneste Formål og indhold

I. Indledning

Med baggrund i de i civilforsvarsloven fastsatte opgaver for civilforsvaret i almindelighed og CF-korpset i særdeleshed, der er omtalt i kapitel 2, har civilforsvarsstyrelsen udarbejdet de egentlige uddannelsesbestemmelser for uddannelsen i CF-korpset, samt for uddannelsen i den statslige ambulancetjeneste.

II. Uddannelsen i CF-korpset

De i dag gældende *uddannelsesbestemmelser* for CF-korpset er udgivet i november 1968 (med senere mindre ændringer) og er opdelt i 5 hovedafsnit, der omfatter

- 1: Målsætning, ansvar, generelle bestemmelser m. m.
- 2: Grunduddannelsen (klasse A).
- 3: Specialuddannelsen (klasse B).
- 4: Specialuddannelsen (klasse C).
- 5: Litteraturoversigt.

Grunduddannelsen (klasse A) er fælles for alle værnepligtige og varer 5 måneder, medens specialuddannelsen i de efterfølgende 5 måneder *enten* kan være et af specialerne i klasse B *eller* et af specialerne i klasse C.

I det følgende er fremdraget den i uddannelsesbestemmelserne fastlagte målsætning for hele uddannelsen, samt kort omtalt formål og indhold for så vidt angår uddannelsens største og mest betydende fag: Brandtjeneste, Rednings-tjeneste, Katastrofeførstehjælp, Signaltjeneste, Specialtjeneste, Motorordonnanstjeneste, Øvelser, Fysik uddannelse og træning, Tjenesteforhold.

1. Målsætning

Det anføres, at det overordnede mål for uddannelsen er

- »- at bibringe CF-korpsets personel den viden, kunnen, arbejdsrutine og styrke, der sætter den enkelte i stand til at udfylde sin plads i den mobiliserede CF-kolonne/Ø-CF-sektion eller andre enheder i civilforsvaret, samt at skabe den moral, udholdenhed, ansvars- og pligtfølelse og humanitære indstilling, der er nødvendig for at kunne hjælpe andre under en katastrofesituationer eller krigs påvirkninger.
- at fremme ydedygtigheden hos enhederne og udvikle forståelse for det sammenhold og den korpsånd, der er nødvendig for at knytte de enkelte sammen til effektive indsatsberedte enheder, der under hjælpeaktioner kan gøre det yderste for at redde medborgeres liv og ejendom.«

2. De enkelte fag

(a) Brandtjeneste

Der er i grunduddannelsen normalt påregnet 105 timers uddannelse i brandtjeneste, hvorom det hedder:

»Formålet med uddannelsen er at bibringe den værnepligtige et sådant kendskab til elementær brandtjeneste, at dette kan danne grundlag for udtagelse til specialuddannelsen i klasse B og deltagelse i afdelingens udrykningsvagt.

Der skal opnås et sådant kendskab til CF-korpsets brandmateriel og færdighed i at bruge dette, at personellet efter repetition af grunduddannelsen og supplement i brandtjeneste under fællesfagene i klasse B vil være egnede til i påkommende tilfælde at kunne afløse eller overtage vilkårlig plads i en brand- eller vandtransportdeling bortset fra chauffør eller fast maskinpasser.

Under uddannelsen skal der lægges vægt på arbejde i hold, gruppe og inden for deling, for at den enkelte kan opnå størst mulig personlig færdighed samtidig med, at forståelsen for samarbejdets betydning for enhedernes indsats indøves med henblik på løsning af brandmæssige opgaver under freds- og krigskatastrofeforhold.«

Under specialuddannelsen er der normalt påregnet givet 168 timers uddannelse til det særlige personel, der har brandtjeneste som speciale. Det siges herom:

»Specialuddannelsen i brandtjeneste har til formål at uddanne personel til brand- og vandtransportdelingerne i den mobiliserede CF-kolonne/Ø-CF-sektion, så dette er i stand til at løse vanskelige og krævende opgaver.

På det grundlag, der er skabt i klasse A, udtages personellet til specialer som chauffør, maskinpassere og holdledere. Den videregående uddannelse skal fremme forståelsen for samarbejdet i gruppe, delings- og sektionsplan. Gennem planspil og øvelser skal den enkelte gøres fortrolig med slukningsmetoder og de særlige taktiske forhold, man stilles overfor ved indsats på forskellige objekter.

Uddannelsen omfatter betjening af korpsets specialudstyr til brandslukning, redningsmetoder for mennesker og dyr, slukning af større brande, forhold over for fladebrande og ildstorme.«

(b) Redningstjeneste

Der er i grunduddannelsen normalt påregnet 105 timers uddannelse i redningstjeneste, hvorom det hedder:

»Formålet med uddannelsen er at bibringe et grundlæggende kendskab til redningstjeneste, der blandt andet kan være med til at danne grundlag for udtagelse til specialisering i klasse B.

Der skal især lægges vægt på, at den enkelte opnår et godt kendskab til redningsdelingens materiel og den størst mulige personlige færdighed i at bruge dette samtidig med, at forståelse for samarbejdets betydning for enheden (hold, gruppe, deling) indøves med henblik på at fremme arbejdsydelsen og sikkerheden under indsats.«

Under specialuddannelsen er der normalt påregnet givet 200 timers uddannelse til det særlige personel, der har redningstjeneste som speciale. Det siges herom:

»Formålet med specialuddannelsen i redningstjeneste er at uddanne personel til redningsdelingerne i den krigsstærke CF-kolonne/Ø-CF-sektion, så disse er i stand til at kunne løse deres ofte vanskelige og meget krævende opgaver.

Uddannelsen omfatter en videreførelse af det i klasse A lærte til på gruppe-, delings- og sektionsplan at fremme forståelsen for samarbejdet i de enkelte led og for redningsmetoder og taktik på skadestedet, såvel i teori som gennem praktisk arbejde med materiellet, gennem planspil og øvelser, således at personellet kan virke som holdledere.«

(c) Katastrofeførstehjælp

Der er i grunduddannelsen normalt påregnet 111 timers uddannelse i katastrofeførstehjælp, hvorom det hedder:

»Formålet med uddannelsen i katastrofeførstehjælp er, at alt personel skal have et sådant kendskab til førstehjælp og selvhjælp, at de kan yde livreddende førstehjælp til medborgere i nød, og i en vis udstrækning også sig selv.

Uddannelsen i katastrofeførstehjælp indtager derfor en central placering, og den er tilrettelagt således, at den lærer den enkelte at skelne mellem den hjælp, der kan og skal ydes under fredstidsforhold og den udvidede hjælp, det vil være nødvendigt og påkrævet at kunne give under katastrofer og i krigstid.

Uddannelsen omfatter elementær førstehjælp, selvhjælp, udvidet førstehjælp under katastrofer og krigsforhold samt transport af tilskadekomne.

Det er derfor ikke tilstrækkeligt, at den menige lærer det ansatte pensum i teori, men den praktiske kunnen skal indøves under så naturtro omgivelser, som muligt. Der skal derfor lægges stor vægt på opgaver af stigende sværhedsgrad i øvelsesanlæg og lignende for derigennem at lære de menige, dels de vanskeligheder, han vil blive stillet over for på et skadested, dels at vurdere og prioritere de tilskadekomne, så

tabene af menneskeliv bliver så små som muligt.«

Under specialuddannelsen vil alt personel - uanset speciale - derudover modtage 32 timers undervisning. Det siges herom:

»Uddannelsen i klasse B tager sigte på at repetere det under klasse A lærte samt at viderebygge på dette.

Den enkelte skal opøves i selvstændig kunnen vedrørende vurdering og behandling af tilskadekomne under ulykker i dagliglivet samt ved store katastrofer og i krigstid.

Under uddannelsen må det derfor nøje præciseres, hvorledes den enkelte skal forholde sig under fredsforhold og under krigsforhold.«

(d) Specialtjeneste

Der er i grunduddannelsen normal påregnet 20 timers uddannelse i specialtjeneste, hvorom det hedder:

»Formålet med den grundlæggende uddannelse i specialtjeneste er at give mandskabet et alment kendskab til masseødelæggelsesvåbnene, deres anvendelse, virkninger, beskyttelsesforanstaltninger og førstehjælp, således at eventuelle angreb med disse våben vil få mindst mulig virkning på en korpsheds effektivitet.

Foruden de direkte virkninger har masseødelæggelsesvåbnene stor psykisk virkning. Derfor bør alle have et sådant kendskab til de personlige beskyttelsesmidler og -foranstaltninger, at ubegrundet frygt ikke opstår, samt et sådant kendskab til våben-virkninger, at der haves den fornødne respekt.«

For det personel, der i specialuddannelsen uddannes til at skulle indgå i de såkaldte specialdelinger, er der afsat yderligere 74 timers uddannelse i specialtjeneste.

(e) Motorordonnanstjeneste

Den egentlige motorordonnansuddannelse påbegyndes først i specialuddannelsen. Den omfatter 180 timers uddannelse, der kun gives det personel, der har motorordonnanstjeneste som speciale. Det siges herom:

»Formålet med motorordonnanstjenesten er at uddanne personel til bestridelse af

ordonnansopgaver i krigstid og fredstid ved delinger, indsatssektioner og stabe i den krigsstærke CF-kolonne/Ø-CF-sektions kommandolede samt ved højere myndigheder.«

Uddannelsen omfatter blandt andet undervisning i: Signaltjeneste, Trafikregulering, Færdselslære, Kortlære og Orienteringskørsel, Motorlære og Værkstedstjeneste, samt Øvelser.

(f) Signaltjeneste

Der er i grunduddannelsen normalt påregnet 20 timers uddannelse i signaltjeneste, hvorom det hedder:

»Signaltjeneste i klasse A skal lære den enkelte at give udtryk for en observation, hændelse eller handling og meddele denne videre på en entydig måde. Den enkelte skal ligeledes kunne afsende og modtage signaler over permanent telefon og kunne besvare opkald på grønt radioanlæg.

Den enkeltes færdigheder og evner skal bedømmes for at kunne danne grundlag for udtagelse af signalpersonel til klasse B.«

Under specialuddannelsen er der normalt påregnet givet 184 timers uddannelse til det særlige personel, der har signaltjeneste som speciale. Det siges herom:

»Formålet med specialuddannelsen i signaltjeneste er at uddanne personel til at betjene CF-korpsets signalmidler hurtigt og sikkert, samt at kunne supplere eller erstatte de i civilforsvarsområderne ødelagte/ nedbrudte signalmidler.«

Uddannelsen omfatter videregående undervisning i blandt andet radio- og telefontjeneste.

(g) Øvelser

Under specialuddannelsen er der specielt afsat i alt 115 timer til såkaldte udgående øvelser og større samlede øvelser, hvorom det blandt andet siges:

»De udgående øvelser har til formål at opbygge og vedligeholde evnen til under alle forhold og vilkår at kunne løse de opgaver, som det må forudses vil blive pålagt

en afdeling af CF-korpset under en krig eller katastrofesituation.

Enhederne skal kunne løse disse opgaver såvel i dagslys som i mørke - med eller uden anvendelse af de lysmidler, som afdelingen har til rådighed.

Øvelserne tilrettelægges med stigende sværhedsgrad med henblik på, at afdelingen og de underlagte enheder skal kunne klare sig, selv under vanskelige forhold - for eksempel radioaktivt nedfald.

I begyndelsen af klasse B startes med udrykkende øvelser i indsatssektionsramme. Efter ca. én måned tilrettelægges af kolonnen øvelser i større ramme med ca. to om måneden.

Hovedvægten under øvelserne skal lægges på uddannelsen i deling og sektion, idet der inden skal være skabt det fornødne grundlag i uddannelsen af enkeltmand, hold og gruppe.

Den begrænsede tid, der vil være til rådighed til uddannelse i sektion og kolonne, gør det nødvendigt i stor udstrækning at søge målene nået gennem den forudgående uddannelse i de mindre enheder og gennem den uddannelse af førere, som til stadighed skal finde sted for at skabe og vedligeholde evnen til taktisk samarbejde i større led.

Målet er gennem øvelserne at skabe indsatsduelige og ansvarsbevidste enheder, der såvel fysisk som psykisk er trænede i at kunne løse krævende opgaver under vanskelige forhold og i et godt samarbejde.»

(h) Fysisk uddannelse og træning (FUT)

Der er i grunduddannelsen normalt påregnet 82 timers uddannelse i Fysisk uddannelse og træning, hvorom det hedder:

»Uddannelsen i Fysisk uddannelse og træning har til formål at bibringe den enkelte mand en sådan kondition, at han vil være i stand til at modstå de fysiske og psykiske belastninger, opgaverne i en krigs- eller katastrofesituation vil stille ham overfor. Den fysiske uddannelse og træning bør endvidere være retningsgivende for den fysiske aktivitet ved afdelingen, idet fysiske anstrengelser i andre fag i videst mulig omfang bør afpasses til det til enhver tid opnåede fysiske stade.

Ved hensigtsmæssig planlægning og gennemførelse bør træningen og uddannelsen gennemføres på en sådan måde, at den medvirker til en rekreativ afveksling i den daglige tjeneste for derved at medvirke til at gøre den værnepligtiges indstilling til tjenesten positiv.

Endvidere bør faget Fysisk uddannelse og træning animere til, at den enkelte i fritiden og efter hjemsendelsen viderefører den fysiske træning til gavn for ham selv og tjenesten.«

Under specialuddannelsen gives der normalt 61 timers yderligere undervisning i Fysisk uddannelse og træning til alt personel, med samme formål som ovenfor anført.

(i) Tjenesteforhold

Der er i grunduddannelsen normalt påregnet 26 timers uddannelse i tjenesteforhold, hvorom det hedder:

»Undervisning i tjenesteforhold og organisation har til formål at sætte den enkelte værnepligtige ind i de for ham gældende tjenstlige bestemmelser og i civilforsvarets organisatoriske forhold.

Gennem tjenesteforholds-undervisningen har uddannelsesstyrkechefen lejlighed til at orientere og påvirke uddannelsesstyrelsens tjenstgørende for at opnå den rette civilforsvarsmæssige korpssånd.«

Under specialuddannelsen vil alt personel — uanset speciale - derudover modtage 18 timers undervisning. Det siges herom:

»Undervisningen i tjenesteforhold og organisation i klasse B har til formål at udbygge kendskabet fra klasse A, idet der lægges vægt på civilforsvarets formåen og placering i totalforsvaret, samt personellet retslige stilling og beskyttelse i henhold til GENEVEKONVENTIONERNE.

Den værnepligtige bibringes kendskab til forhold som hjemsendt (brug af tjenestebog og tjenestepligt) og afdelingens iværksættelse af mobilisering.

Gennem tjenesteforholdsundervisningen skal uddannelsesstyrkechefen fortsætte bestræbelserne for at orientere og påvirke personellet med henblik på at skabe et godt klima.«

111. Uddannelsen i den statslige ambulance-tjeneste

Den statslige ambulancetjeneste er opbygget i henhold til »Retningslinier for ambulance-tjenesten« af 1958.

Den har til opgave under katastrofeforhold at varetage:

- ambulancetransport af civile syge og sårede fra ventepads (båresamlingssted) til lægestation,
- ambulancetransport af langtransportable syge og sårede fra lægestation til sygehus-enhed, samt
- ambulancetransport af militære syge og sårede i henhold til derom truffet aftale mellem civilforsvaret og forsvaret.

Som ambulancechauffør anvendes værneplig-

tige udskrevet på sessionerne til tjeneste i CF-korpset.

Uddannelsen af disse værnepligtige omfatter i alt ca. 780 timer, gennemført i de første 5 måneders tjenestetid. Heraf skal særligt anføres:

- 104 timers uddannelse i redningstjeneste
- 101 times uddannelse i katastrofeførste-hjælp
- 92 timers uddannelse i sygehjælpertjeneste
- 62 timers uddannelse i kortlære og orienteringskørsel
- 20 timers uddannelse i motorlære
- 45 timers uddannelse i fysisk uddannelse og træning
- ca. 30 timers øvelse
- ca. 34 timers undervisning vedr. ambulancetjenestens mobilisering.

KAPITEL 8

Civilundervisningen

Civilundervisningen af værnepligtige i CF-korpset blev indført i 1953 på omtrent samme tidspunkt som det militære forsvar indførte civilundervisning af personenlet

Ved udvalgets nedsættelse i november 1970 omfattede civilundervisningen i CF-korpset:

- ca. 87 timers undervisning i samtidsorientering for alle værnepligtige, afholdt indenfor normal daglig tjenestetid,
- et tilbud om specialundervisning af stave- og læseretarderede værnepligtige samt et tilbud om specialundervisning af værnepligtige med talevanskeligheder afholdt dels indenfor normal daglig tjenestetid og dels i fritiden, samt
- et tilbud om brevkole- og fritidsundervisning, afholdt udelukkende i fritiden.

Retningslinierne for ovennævnte undervisning er fastlagt i civilforsvarsstyrelsens cirkulære af 12. januar 1970.

Civilundervisningen har, siden den blev indført, gennemgået en række ændringer, såvel med hensyn til indhold og omfang som gennemførelse. Senest i ovennævnte cirkulære fra 1970.

Såvel i henseende til tilrettelæggelse som gennemførelse er civilundervisningen placeret udenfor civilforsvarets ansvarsområde, idet den hører under Forsvarets Civilundervisning. Civilforsvarets tjenestesteder har således været uden indflydelse på den undervisning, der er gennemført og har alene være medbestemmende for så vidt angår tidspunkterne for placeringen af undervisningen.

Til trods for de mange forbedringer og ajourføringer, som blev gennemført i årenes løb, har civilundervisningen med mellemrum været genstand for kritik, fortrinsvis fra de værnepligtiges side, og rettet mod den obligatoriske undervisning i tjenestetiden, hvilket fra og med 1970 alene vil sige rettet mod samtidsorientere-

ringen. Kritikken fremkom for første gang i mere generel form i den i kapitel 4 nævnte »Hillerødrapport 2«, hvor forfatterne gør opmærksom på, at de betragter en væsentlig del af civilundervisningen som ikke tjenesterelevant, og derfor ønsker den afskaffet blandt andet med henblik på at opnå kortere tjenestetid.

Den i 1968 af værnepligtige i CF-korpset oprettede — og senere igen nedlagte — »Forening af værnepligtige i civilforsvaret« rettede i 1970 en skriftlig henvendelse til den daværende indenrigsminister, hvori den fremsatte forslag til radikale ændringer af civilundervisningen for værnepligtige i CF-korpset. Foreningen gentog heri blandt andet argumentationen fra »Hillerødrapport 2« om den manglende tjenesterelevans og anførte påny, at en afskaffelse af en del af civilundervisningen måtte indebære tjenestetidslettelser.

I forsommeren 1970 blev der fra de værnepligtiges side iværksat en aktion mod civilundervisningen, og aktionen medførte — efter at der havde været forhandlinger såvel med repræsentanter for de værnepligtige som med Forsvarets Civilundervisning, at det blev gjort valgfrit for den enkelte værnepligtige om han ønskede at deltage i civilundervisningens samtidsorientering eller modtage undervisning i »alternative CF-fag«.

Udvalget har i sit kommissorium specielt fået pålagt at overveje, om der var grundlag for at ændre eller eventuelt at ophæve civilundervisningen for de værnepligtige i CF-korpset, og der var i udvalget enighed om at tillægge behandlingen af dette spørgsmål høj prioritet blandt andet efter ønske fra de af udvalgets medlemmer, der repræsenterede værnepligtige i CF-korpset.

Efter en første behandling af problemerne omkring dette emne indstillede udvalget i juni 1971 til indenrigsministeriet, at civilforsvarsstyrelsen blev bemyndiget til at iværksætte en

prøve-undervisning ved 3 af CF-korpsets afdelinger, hvorefter en nærmere afgrænset emnerække fra civilundervisningens samtidsorientering, som betragtedes som ubetinget tjenesterelevante, skulle indlægges i det civilforsvarsmæssige fag »Tjenesteforhold«. Udvalgets delindstilling er optaget som bilag 3.

Indenrigsministeriet tiltrådte i juli 1971 udvalgets indstilling og anmodede civilforsvarsstyrelsen om at iværksætte og gennemføre forslaget. Undervisningen er herefter gennemført ved Nordjydske CF-kolonne i Thisted, Syd-sjællandske CF-kolonne i Næstved og Bornholmske CF-sektion i Allinge i perioden juli 1971 til marts 1972.

Udvalget har - samtidig med at det er blevet orienteret om, at regeringen i maj 1972 har truffet beslutning om med virkning fra 1. april 1973 at afskaffe civilundervisningen - modtaget rapport over »Forsøg med samtidsorienteringsinkorporering i faget tjenesteforhold«, som er udarbejdet af civilforsvarsstyrelsen.

Af rapporten, der er optaget som bilag 4,

fremgår, at den forsøgsvis gennemførte undervisning har vist, at det var muligt på en naturlig måde at inkorporere de udvalgte emner i faget tjenesteforhold, og udvalget har herefter taget rapporten til efterretning og anbefalet civilforsvarsstyrelsen at lade den indgå i det arbejde, som skal gøres for at tilrettelægge den uddannelse, det vil være nødvendigt at gennemføre, når civilundervisningen ophører.

Udvalget betragter efter den nævnte regeringsbeslutning kommissoriets afsnit om civilundervisningen som bortfaldet, idet man ikke anser det for udvalgets opgave at tage stilling til, hvilke særforanstaltninger der kan blive tale om at træffe med hensyn til en eventuel fortsat specialundervisning for læse- og staveretarderede, og hvem der i givet fald skal forestå en sådan undervisning.

Udvalget finder dog, som det vil fremgå af kapitel 10, at der i faget tjenesteforhold bør indgå orientering om særlige civilforsvarsrelevante samfundsspørgsmål.



KAPITEL 9

Generelle bemærkninger om planlægning og tilrettelæggelse af uddannelsen

I. Indledning

I forbindelse med uddannelsesplanlægning er det hensigtsmæssigt at arbejde med tre niveauer, såvel når der skal redegøres for planlægningsprocessen som for produktet af denne proces i form af foreliggende skriftlige planer m.v. Her anvendes de i nedennævnte skema anførte betegnelser i forbindelse med disse niveauer.

Med denne opstilling er selvsagt tænkt på uddannelsen i civilforsvarskorpset, men opdelingen er generel i den forstand, at den svarer til forholdene ved andre uddannelser.

Som eksempel anføres nogle bemærkninger om folkeskolens uddannelse, som viser,

at der kan være forskydninger mellem de forskellige niveauer, afhængig af hvor meget man anser det for hensigtsmæssigt at give bestemmelser om fra højere instans, specielt fra lovgivningsmagts side. Således er der i *loven om folkeskolen* medtaget bestemmelser om undervisningspligtens omfang, strukturen (klassedeling) og fagfordeling, hvorfor undervisningsministeriet kan indskrænke sig til at udsende

Niveau	Beslutninger træffes af	Resultatet af arbejdet er	De pågældende bestemmelser eller beslutninger vedrører blandt andet
I	Ministeriet	<i>En uddannelsesplan</i>	Formålsformulering Struktur Tidsmæssigt omfang (tjenestetid) Uddannelsens faglige indhold
II	Civilforsvarsstyrelsen	<i>Uddannelsesbestemmelser</i>	Målbeskrivelser Timetæl Indholdsbeskrivelser Forskellige praktiske forhold vedrørende uddannelsens gennemførelse, herunder – enkadrering – evaluering – inspektion – uddannelse af befalingsmænd
III	Afdelingen og/eller læreren	<i>Koordinationsplan for uddannelsen (skemalægning) og Lektionsoversigter Lektionsplaner</i>	Afdelingens koordination af uddannelsen og lærerens planlægning og tilrettelæggelse af undervisningen, herunder – delmål – ordning af indhold – sted – undervisningsmidler – undervisningsform – arbejdsform

cirkulærer i stedet for at udsende en undervisningsplan, idet denne stort set er givet i loven. Endvidere udsender undervisningsministeriet *vejledende* uddannelsesbestemmelser (også kaldet læseplaner eller undervisningsplaner), men der er foretaget en vis decentralisering, idet det er den enkelte kommune (niveau II), som udformer de gældende uddannelsesbestemmelser og dermed udfører den funktion, som her er tillagt civilforsvarsstyrelsen. Endelig er det på den enkelte skole (niveau III) skoleinspektør og lærerråd, der fordeler arbejdet, lægger skema etc., og den enkelte lærer som tilrettelægger undervisningen i sin klasse i det pågældende fag.

II. De enkelte niveauer

Om de enkelte niveauer for civilforsvarsuddannelsen skal i øvrigt anføres følgende bemærkninger og forslag:

1. Niveau I: Uddannelsesplan

CF-korpsets opgaver er bestemt i civilforsvarsloven, der også indeholder bestemmelser om det grundlag, på hvilket opgaven skal søges løst, herunder bestemmelser om værnepligt og uddannelse af mandskabet. Uddannelsesplanen for uddannelsen af CF-korpsets menige bygger på lovens bestemmelser, som de tolkes og omsættes til forskrifter for uddannelsesmæssig praksis af ministeriet. Ministeriets uddannelsesplan udarbejdes på basis af et forslag fra civilforsvarsstyrelsen, eventuelt fra et udvalg, der stiller forslag om følgende:

- Specifikation af formålet med uddannelsen eller af den opgave, der påhviler uddannelsesinstitutionen med hensyn til de meniges uddannelse.
- Rammer for uddannelsens faglige indhold, idet der opregnes relevante undervisningsfag og emner, samt viden og færdigheder, eleverne skal opnå inden for disse.
- Uddannelsens struktur, herunder varigheden af og målet for uddannelsens enkelte afsnit (perioder).

Efter godkendelse af ansvarlig politisk myndighed er disse forslag i form af en *uddannelsesplan* grundlag og rettesnor for det videre arbejde.

Det er forskelligt, hvilke opgaver man fra niveau I vil henlægge til løsning i det ene eller det andet af de næste niveauer. Udvalgets konkrete forslag til uddannelsesplan fremsættes i kapitel 10's første afsnit. Det fremgår heraf, at udvalget foreslår, at ansvaret for den nærmere fortolkning af målene, den tidsmæssige vægtning af stoffet, koordinationen samt anvendelse af undervisningsmetoder henlægges til niveau III.

2. Niveau II: Uddannelsesbestemmelser

På dette niveau fastsættes uddannelsens forløb i enkeltheder.

Medens uddannelsesplanens formålsforslag præciserer lovens bestemmelser om uddannelsesinstitutionens opgave, fastsætter uddannelsesbestemmelserne (læseplan, undervisningsplan) detaljeret de funktioner, der skal siges mod at den *uddannede* skal kunne udføre ved uddannelsens afslutning *inden for de enkelte fag*: Der sættes fagmål for de enkelte fag. I tilknytning hertil bestemmes, hvilke faglige emner, der skal indgå i de under niveau I anførte fag.

Uddannelsesbestemmelserne fremtræder som en detaljeret forskrift i den forstand, at de angiver alle fag, teoretiske som praktiske, deres mål, indhold, indbyrdes placering og timetal.

Under de overvejelser af didaktisk art, der hidtil er beskrevet, findes begrundelserne for de beslutninger, der tages, hovedsagelig i et fagligt kendskab til de funktioner, uddannelsen sigter mod. De pædagogiske overvejelser vedrørende selve undervisningssituationens udformning er især emne for arbejdet på niveau III. Men det forholder sig dog sådan, at man ved udarbejdelse af uddannelsesbestemmelserne i nogen grad binder undervisningsudøverne, også med hensyn til den pædagogiske planlægning og tilrettelæggelse. Det er derfor af stor betydning, at der ved civilforsvarsstyrelsens udformning af uddannelsesbestemmelserne på grundlag af den af ministeriet fastlagte uddannelsesplan også inddrages pædagogisk sagkundskab.

Uddannelsesbestemmelser kan programmeres - og bliver det undertiden for enkelte fags vedkommende. De indeholder da en beskrivelse, der trin for trin bestemmer lærernes og elevernes aktiviteter; men oftere stilles læreren frit med hensyn til at bestemme den fremgangsmåde (undervisningsmetodik), han vil anvende for at virkeliggøre de mål, der er opstillet for

hans undervisning, idet det selvfølgelig må ske ved hjælp af det anviste undervisningsstof. Ofte udarbejdes der på dette niveau en *undervisningsvejledning*, der råder underviseren med hensyn til undervisningens tilrettelæggelse, men ikke binder ham.

Udvalgets forslag vedrørende proceduren for dette niveau findes i kapitel 10.

3. Niveau III: Afdelingens og lærernes planlægning og tilrettelæggelse af undervisningen

I afdelingens og lærernes planlægning og tilrettelæggelse kan de menige inddrages. Det er vigtigt at alle, der deltager i undervisningens forberedelse på dette niveau, er kendt med de forudgående overvejelser og beslutninger og accepterer de forpligtelser, der ligger heri.

Inden for en given uddannelse undervises der altid i fag, der danner grundlag for indlæringen af andre, eller som på anden måde har indflydelse på undervisningen i dem. Lærere i sådanne indbyrdes afhængige fag og lærere, der underviser forskellige grupper i samme fag, kan med fordel arbejde sammen om planlægningen, og uddannelsesstyrkens ledelse bør opfordre dertil. Et sådant samarbejde forpligter ikke nødvendigvis til fællesskab om tilrettelæggelsen (jævnfør punkt ad B nedenfor). Det forholder sig tværtimod sådan, at det ofte vil være en fordel for en lærer at tilrettelægge sin undervisningsmetodik ud fra sine egne pædagogiske forudsætninger, samt ud fra kendskabet til den enkelte elevgruppes forudsætninger.

I øvrigt er det afdelingens (uddannelsesstyrkens) ledelse, som har ansvaret for at formidle et samarbejde, og for ved skemalægning m.v. at fremme et samarbejde, således at uddannelsen koordineres både »lodret« og »vandret«. »Lodret koordination« betyder, at der mellem lektioner eller emneområder i det enkelte fag er en sammenhæng, således at eleven oplever det som jævnt fremadskridende og meningsfuldt (kontinuitet), medens »vandret koordination« er, at der på et givet tidspunkt i hele uddannelsesforløbet er et rimeligt forhold mellem aktiviteter og mål i forskellige beslægtede fag, således at uddannelsen opleves som sammenhængende (integration). Det er vigtigt, at der også samarbejdes med eleverne, således at de forstår planlægningen og får lejlighed til at bidrage med egne erfaringer. Sådanne erfaringer vil også komme det følgende hold til gode. Om

samarbejdet ved afdelingen henvises i øvrigt til kapitel 10 og til kapitel 15.

På den enkelte lærers opgave er der her anlagt det synspunkt, at han betragtes som en person, der i det her beskrevne hierarki gør sin egen selvstændige indsats i samarbejdet for at virkeliggøre lovens bestemmelser. I modsætning hertil kan man også anlægge et mere håndværksmæssigt syn på lærerens opgave.

I sidste tilfælde vil man ved undervisningsmetodiske forskrifter binde ham til fremgangsmåder, han under sin uddannelse lærer. I det første tilfælde, hvortil der er glidende overgang fra det sidste, vil man regne med, at han betragter sin opgave som et problem, det står til ham at finde løsningen på. Da man efter udvalgets opfattelse - på niveau II - bør følge det første synspunkt, gives i det følgende nogle mere indgående principielle betragtninger vedrørende niveau III, mens der i øvrigt ikke i betænkningen fremsættes konkrete forslag vedrørende metodik.

III. Underviserens opgaver

Underviseren skal som anført løse to opgaver, inden han kan gå i gang med undervisningens praktiske udførelse, nemlig:

- A. *planlægning*: på grundlag af uddannelsesbestemmelserne at vælge undervisningsindhold til de mål, der skal nås i hans fag, og
- B. *tilrettelæggelse*: at beslutte sig for, hvorledes det valgte indhold skal formidles, så elevernes tilegnelse lettes mest muligt.

En klar bevidsthed om formålet med faget og med uddannelsen som helhed er en væsentlig betingelse for, at den enkelte faglærer i sine forsøg på at løse disse opgaver ikke forfalder til formalisme og faglig ensidighed.

Nedenfor gøres de to faser i lærerens problemløsning til genstand for nærmere uddybning, idet der gøres rede for en systematisk fremgangsmåde til løsning af de to opgaver.

Der er grund til at gøre opmærksom på det gensidige afhængighedsforhold, der er mellem forberedelse og udførelse. Forberedelsen, der både baserer sig på kundskaber af teoretisk natur og på erfaringer, bestemmer i første omgang undervisningsmetodikken (stoffet og fremgangsmåden); men udførelsen kan føre til ny indsigt, der påvirker overvejelserne over metodikken.

Ad A. Lærerens planlægning (under medvirken af eleverne):

Der skal tages beslutning om målet for emnet (lektionen) og om midlerne til at nå det; det vil sige

1. målet specificeres
2. kundskabsstof (viden, regler etc.) udvælges og ordnes med henblik på elevernes opnåelse af de opstillede mål, og
3. relevante faglige hjælpemidler (materiel) og arbejdsmetoder udvælges.

Lærerens arbejde med planlægningen forudsætter først og fremmest faglige kompetence, men også interesse for og indlevelse i elevernes forudsætninger og motivation, herunder fleksibilitet med hensyn til deres indlærings tempo.

At holde målet for uddannelsen i faget og fagets indhold ude fra hinanden kan have sine vanskeligheder for fagmanden (»stoffet skal jo læres«); men der er tre væsentlige grunde til at fastslå denne skelnen:

- det samme stof kan tjene flere undervisningsmæssige formål; i målene præciseres det, hvilket det skal tjene i den pågældende uddannelse,
- det er vigtigt for eleverne at kende sigtet; det letter indlæringen, når man ved, hvilken art og grad af tilegnelse der forventes (for eksempel »kendskab til« eller »selvstændig beherskelse af«),
- det er kun muligt at vurdere, om eleverne har fået det tilsigtede udbytte, når dette er præciseret.

ad A.1. Det er navnlig kundskabsmål, det vil sige, intellektuel som praktisk viden og kunsten, man her må specificere og præcisere. Det opstilles i en orden, der er den for fagmanden logiske, når det gælder opbygningen af den viden og de færdigheder, der er tale om.

ad A.2. og A.3. Stoffet og dets ordning er en afspejling af målene, men man skelner med fordel imellem det, der kan betegnes som egentlig teoretisk viden, de arbejdsmetoder, der eventuelt skal læres og de tekniske hjælpemidler, der i denne forbindelse inddrages i undervisningen, for at deres betjening og anvendelse kan læres. Der foreligger i øvrigt tilgængelig dansk litteratur om målspecifikationens og stofvalgets problemer.

Samarbejdet ved afdelingen og lærerens planlægning af sin undervisning forudsætter blandt andet, at der udarbejdes *lektionsov* er sigter, det vil sige oversigter over et fag eller en del af et fag, således at det fremgår, hvorledes indholdet ordnes, hvilke mål der successivt arbejdes med at nå, hvilke timetal der afsættes til de enkelte emner eller lektioner, samt eventuelt hvilke metoder, hvilke steder, hvilke midler og hvilke lærere og hjælpeinstruktører der benyttes.

Dette illustrerer, at der er glidende overgang til den næste opgave, læreren skal løse.

Ad B. Lærerens (og elevernes) tilrettelæggelse

Der skal udformes en fremgangsmåde - en undervisningsmetodik - med henblik på formidlingen af det valgte undervisningsindhold; det vil sige

1. stoffet organiseres,
2. det fastlægges, hvilke lærer- og elevaktiviteter, der skal indgå, hvordan klassen (gruppen) skal organiseres, og hvilke undervisningstekniske hjælpemidler der skal anvendes, samt
3. hvordan det skal kontrolleres, om målene er nået.

Afhængigt af forholdene og sammenhængen kan man tililige tage stilling til:

4. hvorledes man vil undersøge, om de nødvendige forudsætninger er til stede hos eleverne og forberede en påkrævet afhjælpning af mangler og
5. hvordan eleverne om nødvendigt kan motiveres over for emnet.

Overvejelser og beslutninger, der er anført under B angår undervisningsmetodikken, undervisningens »hvordan«; de kan ikke rationelt gennemtænkes, uden at man først har klargjort sig undervisningens »hvad«, der fremkommer som resultat af de under A tagne beslutninger om planlægning, som specielt angår undervisningens faglige indhold. Beslutninger om tilrettelæggelsen fremgår af lærerens *lektionsplan* for den enkelte lektion, der er en tidsmæssig enhed.

Lærerens arbejde med tilrettelæggelsen forudsætter derfor først og fremmest psykologisk indsigt og pædagogisk kompetence, hvorfor der nedenfor i forbindelse med uddybningen af tilrettelæggelsens enkelte faser nævnes

nogle væsentlige psykologiske og pædagogiske synspunkter.

- ad B.1. Stoffets organisation i forbindelse med formidlingen til eleverne fremgår ikke umiddelbart af den under A opstillede planlægning med hensyn til mål og stof. Det er meget vigtigt, at lærere i et uddannelsessystem, der er stramt hierarkisk opbygget, bliver klar over, at inden for den planlægning med hensyn til fagets indhold, som i samarbejde på tjenestestedet udledes af uddannelsesbestemmelserne, er der mange muligheder for at tilrettelægge stoffet. Disse er han selv i stand til at tage stilling til på basis af sine egne erfaringer og sin egen holdning og væremåde, og hans valg er af stor betydning for elevernes motivation og for de muligheder, de i øvrigt vil have for at tilegne sig de pågældende kundskaber.

Drejer det sig for eksempel om undervisning i afstivninger, kan man undervise på den måde, at man først gør eleverne bekendt med materialet og lærer dem de knob, der skal anvendes og endelig til sidst underviser dem i den rette opstilling. Herved vil man følge en detaljeret logisk opstilling af mål og delmål. Men man kan også undervise i afstivninger ved at stille eleverne over for den opgave ved hjælp af det foreliggende materiale at foretage afstivning og så tage problemerne op, efterhånden som de opstår, og give eleverne viden og færdighed, efterhånden som det erkendes, at det er påkrævet.

I første tilfælde vil man tale om, at underviseren arbejder ud fra det *formelle* princip, idet han gennem en række formelle øvelser forbereder eleverne på løsningen af den opgave, hvis løsning er undervisningens mål.

I andet tilfælde taler man om at undervise- ren følger det *funktionelle* princip; viden og færdighed tilegnes i forbindelse med udøvelsen af funktioner, i hvilke de anvendes. Man kan pege på endnu en forskel mellem de to måder at organisere undervisningsindholdet på, en forskel, der navnlig er af betydning for motivationen.

I første tilfælde er læreren i høj grad meddelende i sin undervisning, mens eleverne er modtagende og ret passive i forhold til den mere aktive deltagelse, der kan skabes, når det gælder om at løse problemer, der

opstår undervejs som i andet tilfælde; her vil de mere sandsynligt være motiverede og aktive i tilegnelsen af relevant belæring.

Man taler i denne sammenhæng om, at læreren i første tilfælde arbejder efter det *deduktive* (eller docerende) princip, mens han hvis han går frem som anført i andet eksempel, siges at undervise efter det *induktive* princip, der giver eleverne mulighed for gennem analyse af de problemer, de møder, at erkende deres behov for kundskaber og undertiden selv finde frem til dem. Undervisning efter det deduktive princip forudsætter hos eleven en sammenfattende (syn- tetisk) virksomhed, efter det induktive i første omgang en analytisk.

Man kan også sige, at der i forbindelse med det deduktive princip oftest anvendes et *elementprincip*, mens anvendelsen af det induktive princip giver et *helhedsprincip* med hensyn til den måde, hvorpå man går i gang med et givet undervisningsemne. Læreren må, når han i det enkelte tilfælde går i gang med sin tilrettelæggelse, afgøre, hvilke af disse principper, der kan forventes at være de(t) mest formålstjenlige.

Det ses, at spørgsmålet om hvorledes stoffet organiseres, ikke kan adskilles fra det næste spørgsmål om hvilke lærer- og elevaktiviteter der vælges. De to spørgsmål er gensidigt afhængige, og hænger tillige også sammen med det tredje spørgsmål, som drejer sig om kontrol.

- ad B.2. Der er altid tre forhold, som må indgå i lærerens overvejelse over selve undervisningssituationens tilrettelæggelse, og som han må tage beslutning om under sin forberedelse.

a) *Undervisningsformer*: Lærerens undervise- sende indsats kan antage forskellige former fra forelæsning til samtale eller fra forevisning til kommando; valget mellem disse må afhænge af emnet og undervisningsprincippet, men også af lærerens anlæg og erfaring. I sammenhæng hermed tages også beslutninger om anvendelse af audio-visuelle hjælpemidler.

b) *Arbejdsformen*: Elevernes aktiviteter kan ligeledes varieres. Først og fremmest bestemmes de selvfølgelig af selve de arbejdsmetoder, der eventuelt skal læres. Herudover rummer kendskabet til aktive og mere passive former for indsamlinger

af kundskaber muligheder spændende fra eksperimentering til notattagning og lytning.

- c) *Elevgruppens organisation*: Der skelnes her sædvanligvis mellem klasseundervisning, gruppeundervisning og enkeltmandsundervisning.

Beslutninger om disse forhold tages ikke uafhængigt af hinanden, og afhænger selvfølgelig af mål og valg af undervisningsprincip(per).

Skal der peges på pædagogisk teori af særlig betydning, er det undervisningsmetodologiens fremstilling af de mange variationsmuligheder, og hvad psykologien angår er det udnyttelse af og især kendskab til perception, indlæring og problemløsning samt lærerens valg af metode. Kendskabet til socialpsykologi, specielt gruppedynamik, er et vigtigt grundlag for at tilrettelægge og gennemføre gruppearbejde som led i undervisningssituationernes udformning.

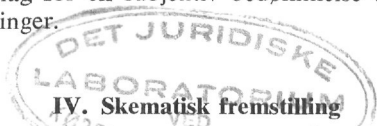
- ad B.3. Evaluering af uddannelse behandles nærmere i kapitel 12. Det er imidlertid vigtigt at fastslå, at evaluering ikke blot er af interesse for højere instanser med henblik på kontrol af uddannelsen og forbedring af uddannelsesbestemmelser. Den har også betydning for lærerens tilrettelæggelse. I forbindelse med selve undervisningen tjener den to formål:

- a) den kan tjene til at kontrollere om eleverne opfylder de stillede mål og i den forbindelse eventuelt til at rangordne dem »efter dygtighed«, og
- b) den kan gennem en orienterende undersøgelse af elevernes svage og stærke sider støtte læreren i hans tilrettelæggelse af undervisningen, og denne anvendelse af elevvurderingen tjener således først og fremmest det formål at effektivisere tilrettelæggelsen. Vurdering med det sidste formål har meget med undervisningssystemets effektive funktion at gøre, og er en forudsætning for at læreren kan overveje og forbedre.

- ad B.4. og B.5. Når de vigtigste spørgsmål om elevernes forudsætninger og motivation ikke altid eksplicit inddrages i overvejelserne med henblik på hensigtsmæssige foranstaltninger fra lærerens side, hænger det sammen med, at i et længere undervisnings-

forløb vil man, når det drejer sig om tilrettelæggelsen af et delemme, ofte være ganske klar over, at elevernes forudsætninger er tilstrækkelige for det næste fremstød, og også, at de er velmotiverede, således at yderligere indsats på dette felt er overflødig.

I denne omtale af lærerens planlægning (A) og tilrettelæggelse (B) er udelukkende blevet omtalt mål vedrørende forståelse, viden og færdigheder. Derfor er der afslutningsvis grund til at nævne, at også *holdningsmål* spiller en rolle, selv om de ikke nødvendigvis bør drages eksplicit ind i lærerens målspecifikation, og selv om de sædvanligvis uddrager sig objektiv vurdering, idet eleven – med mindre der benyttes særlige psykologiske metoder – gennem sin adfærd kan foregive interesser, holdninger og normer, han i virkeligheden ikke har. Men ofte vil man under elevgruppens indsats i større samlede opgaver eller øvelser have et godt grundlag for en subjektiv bedømmelse af dens holdninger.

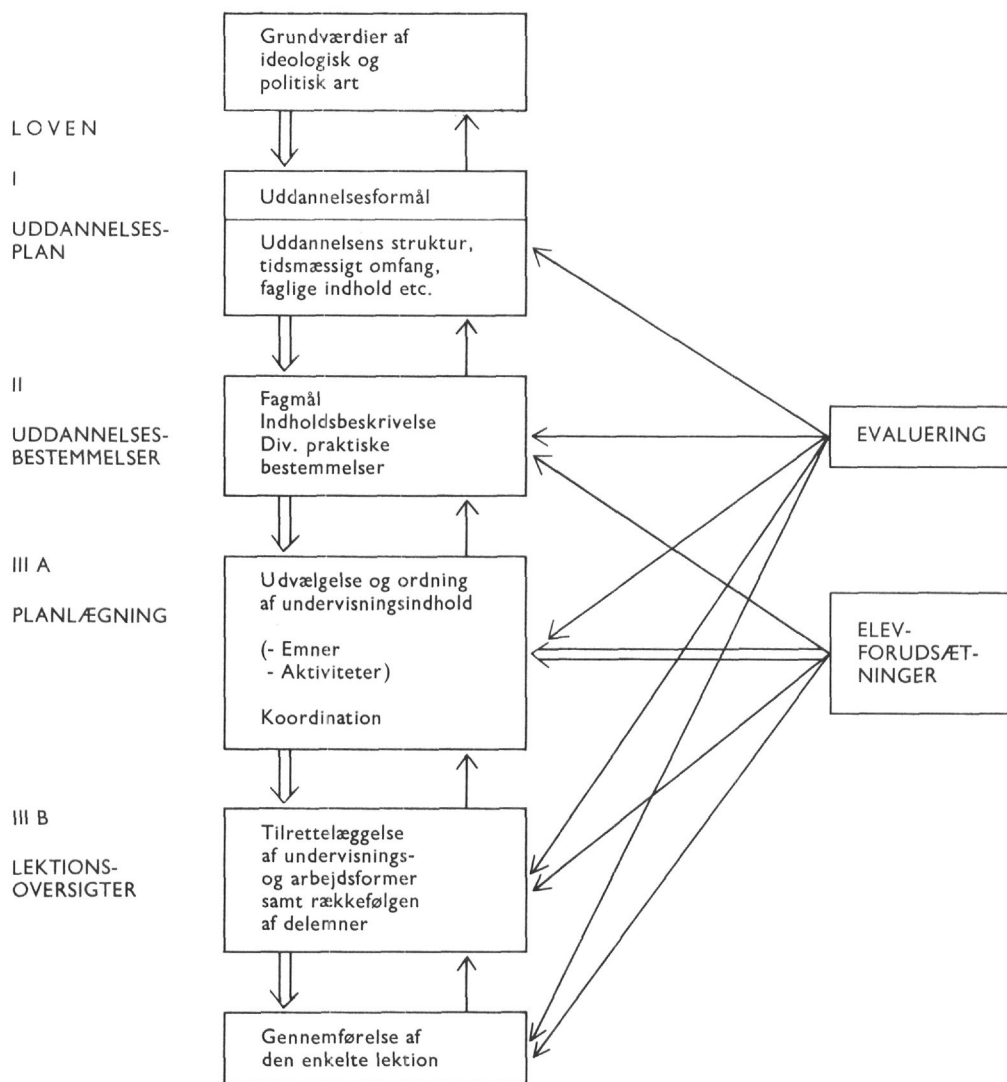


De tre niveauer i den pædagogiske beslutningsproces og de dertil hørende skriftligt udformede planer (uddannelsesplan, uddannelsesbestemmelser samt lektionsoversigter for fagene og skemalægning for hele afdelingens undervisning) fremgår også af hosstående skema. De lodrette dobbelte pile illustrerer beslutningsprocessen, de lodrette enkelte pile den tilbagevirkning fra praksis som finder sted og som skyldes *evaluering*, der som antydnet finder sted på *alle* niveauer, herunder de implicerede parter erfaringer. Elevernes forudsætninger spiller *især* en rolle med hensyn til (afdelingens og lærerens) planlægning.

I overensstemmelse med det på side 30 anførte skal der ikke gives bestemte anvisninger med hensyn til det sidste led, lærerens faktiske gennemførelse af den tilrettelagte undervisning, men blot anføres nogle få generelle bemærkninger, idet der i øvrigt henvises til kapitel 10.

V. Undervisningens praktiske udførelse

En systematisk fremgangsmåde for planlægning og tilrettelæggelse som den, der foran er beskrevet under niveau II og III benævnes undertiden undervisningsteknologi, fordi man, gennem anvendelse af faglig, psykologisk og



pædagogisk videnskabelig teori. her rationelt forbereder den praktiske udførelse af undervisningen. Undervisningspraksis har intet med videnskab at gøre, men er tværtimod i selve sin natur en meget jævn og en meget væsentlig form for menneskers omgang med hinanden; allerede som barn begynder man at »lære fra sig«, når der er brug for det.

Når læreren går ind til sin »time« med sin faglige kunnen og sin undervisningsmetodik, betjener han sig af de mønstre, han har ud-

viklet for at omgås med og meddele sig til andre mennesker, idet han selvfølgelig samtidig registrerer, hvordan den forberedte fremgangsmåde (metodik) fungerer.

Dette betyder imidlertid ikke, at den praktiske udførelse ikke kan effektiviseres, og at videnskabelig forskning ikke kan være af betydning i denne sammenhæng; men ændringer fremkommer gennem lærerens forudgående overvejelser i forberedelsen.

Der er foretaget undersøgelser over effekter af forskellige former for samspil mellem lærer og elever, som naturligvis afhænger af den af læreren valgte undervisningsform, og forskningsresultater fra sådanne undersøgelser kan læreren tage med i sine overvejelser om undervisningsformen. Disse undersøgelser tyder i

øvrigt på, at de lærere, som lægger op til, at eleverne skal ytre sig om undervisningens emne, og som følger elevernes synspunkter op, er de mest effektive i den forstand, at eleverne bliver dygtigere og arbejder mere selvstændigt, end hvis læreren mere på egen hånd tager sig af kundskabsmeddelelsen.

KAPITEL 10

Den fremtidige uddannelse i CF-korpset

I. Udvalgets forslag til uddannelsesplan

I overensstemmelse med det om niveau I omtalte i kapitel 9 skal i det følgende redegøres for udvalgets forslag til uddannelsesplan.

/. Formål

Ifølge kommissoriet påhviler det udvalget at undersøge mulighederne for at intensivere uddannelsen af de værnepligtige i civilforsvarskorpset. Udvalget har herefter måttet gå ud fra, at dets forslag skulle udformes med udgangspunkt i det nugældende formål for CF-korpset, først og fremmest som det er kommet til udtryk i civilforsvarsloven. Det hedder herom i civilforsvarslovens § 1:

»Det er civilforsvarets opgave gennem forebyggende og afhjælpende foranstaltninger at tilvejebringe en civil beskyttelse af liv og ejendom mod følgerne af krigshandlinger i det omfang sådanne civilforsvarsforanstaltninger træffes i medfør af denne eller anden særlig lov.

Stk. 2. I det omfang indenrigsministeren bestemmer skal civilforsvaret også i fredstid yde bistand i katastrofetilfælde samt under andre tilsvarende forhold, der gør offentlig indgriben nødvendig. I så tilfælde finder bestemmelserne i denne lov tilsvarende anvendelse.»

Specielt om CF-korpset hedder det i civilforsvarslovens § 6, stk. 2:

»De under korpset orgaaiserede hjælpestyrker har til opgave i samarbejde med eventuelle lokale styrker

1. at varetage hjælpetjenesten og andre civilforsvarsopgaver af enhver art inden for områder, der er ramt af krigsskader af større omfang,
2. at yde bistand inden for områder, der

er ramt af krigsskader af begrænset omfang,«

Endvidere er udvalget gået ud fra, at korpset også fremover vil være sammensat af en værnepligtsmasse som den, der findes i korpset i dag, jævnfør kapitel 6.

Endelig er udvalget af den opfattelse, at værnepligtige ved den statslige ambulancetjeneste falder ind under udvalgets arbejdsområde med at intensivere uddannelsen af værnepligtige i CF-korpset. Derimod finder udvalget, at de i civilforsvarslovens §§ 31 og 7 omhandlede uddannelser af værnepligtige ikke er omfattet af kommissoriet.

Udvalget har affattet sit forslag således, at der inden for dette er mulighed for at udvide uddannelsen til tjeneste i nye opgaver som f.eks. forureningsbekæmpelse og til betjening af nye tekniske hjælpemidler. Man har endvidere anset det for ønskeligt, at uddannelsen i færdigheder, der på grund af udviklingen måtte blive overflødige, kan udskydes.

Den intensivering, som udvalgets forslag indebærer, vil give mulighed for at opnå samme uddannelse på kortere tid eller - såfremt tjenestetiden bevares - at opnå bedre og mere omfattende uddannelse end den, der gives i dag.

For at opnå en ønskelig motivering for civilforsvarstjenesten hos de værnepligtige finder udvalget, at uddannelsen bør tilrettelægges på et så højt niveau, at der under hele tjenestetiden stadig vil være nye opgaver for alle menige, uanset deres forudsætninger, og at der herudover sideløbende - efter individuelle forudsætninger - gives en uddannelse, der sætter menige i stand til at føre grupper. Det høje uddannelsesniveau vil ganske vist medføre, at nogle menige ikke vil kunne opfylde alle de stillede krav i uddannelsen. Det er dog udvalgets opfattelse, at disse menige vil opnå så megen uddannelse og viden, at de kan indgå i enhederne uden at forringe disses samlede effektivitet.

Udvalget finder, at en væsentlig forudsætning for intensivering af uddannelsen af det værnepligtige mandskab er et tilstrækkeligt grundlag af viden og kunnen hos befalingsmændene. I kapitel 13 vil spørgsmålet om befalingsmandsuddannelsen blive gennemgået.

Udvalget foreslår herefter uddannelsens formål formuleret således:

Formålet med uddannelsen er at skabe yde- dygtige enheder i en mobiliseret styrke. Dette opnås ved

- at give CF-korpsets menige den holdning, viden, kunnen, arbejdsrutine og styrke, som er nødvendig til løsning af CF-korpsets opgaver i katastrofe- og krigssituationer,
- at uddanne alle til at kunne medvirke effektivt ved assistancydelser under fredsmæssige katastrofer samt til at indgå i brand- og redningsdelinger og herunder yde katastrofeførstehjælp,
- at uddanne de menige til efter evne og anlæg herudover at kunne betjene korpsets mere specielle materiel og til at være selvstændigt arbejdende medarbejdere under krigsmæssig indsats,
- at uddanne enkelte til at løse særlige opgaver, som er nødvendige af hensyn til enhedernes funktion.

Til sammenligning henvises til kapitel 7, hvor den nugældende formålsformulering er anført.

Den foreslåede formulering er mere detaljeret og lægger vægt på at målet for uddannelsen sættes højt. Dette er en følge af den ændring, der er sket i sammensætningen af de værnepligtige i korpset i de senere år, hvor den procentvise andel af højere uddannede er steget parallelt med udviklingen i samfundet i øvrigt.

2. Struktur

Som beskrevet i kapitel 7 er civilforsvarsuddannelsen - med undtagelse af ambulancetjeneste - i dag opdelt i en grunduddannelse (klasse A), der er fælles for alle værnepligtige og varer i 5 måneder, og en specialuddannelse af ligeledes 5 måneders varighed enten i et af specialerne i klasse B (brand-, rednings-, signal-, special- eller motorordonnanstjeneste) eller i klasse C (depot-, kaserne-, værksteds- og gavn- tjeneste m.m.).

Værnepligtige indkaldt til den statslige ambulancetjeneste får 5 måneders uddannelse på ambulanceskolen i Herning, hvorefter de for-

retter gavntjeneste ved civilforsvarets forskellige tjenestesteder.

Udover at give uddannelse på højt niveau indebærer udvalgets forslag en sammenlægning af fag. Det tilsigtes at uddanne værnepligtige, således at de på en mere fleksibel måde end nu kan indgå i enhederne. Endvidere har det forekommet udvalget ønskeligt - blandt andet af hensyn til trivslen blandt de værnepligtige - at der åbnes mulighed for på et tidligt tidspunkt i uddannelsen at udtage befalingsmands- elever.

Dette forslag deler tjenestetiden i tre perioder. En meget kortvarig (3-4 uger) fælles introduktionsperiode efterfulgt af en ligeledes fælles grunduddannelse og endelig en specialuddannelse. Introduktionsperioden og grunduddannelsen påregnes tilsammen at udgøre første halvdel af tjenestetiden, medens specialuddannelsen udgør den sidste halvdel.

Egentlig havde en opdeling i to dele, grunduddannelse og specialuddannelse, af undervisningsmæssige grunde været at foretrække. CF-korpset har imidlertid visse forpligtelser til at stille et beredskab til fredstidskatastrofer til rådighed, og dette medfører, at de værnepligtige på et så tidligt tidspunkt som muligt skal lære det strengt nødvendige for at kunne indgå i dette beredskab.

Udvalget skal pege på, at visse pædagogiske argumenter kunne tale for at erstatte eller supplere dele af uddannelsen med genindkaldelser. CF-korpset har imidlertid haft dårlige erfaringer med denne uddannelsesform, som klart går imod de værnepligtiges ønsker - blandt andet på grund af ubelejlige afbræk i den civile tilværelse - og derfor også modvirker deres motivation for uddannelsen. Disse argumenter imod genindkaldelser har for udvalget været meget tungtvejende. Udvalget har derfor ved sit forslag forudsat, at der ikke sker genindkaldelser.

Efter forslaget vil uddannelsen i introduktionsperioden kontinuerligt glide over i grunduddannelsen, således at der ikke bliver tale om nogen skarp overgang og heller ikke om at stof indlært i den første tid tages op på ny.

Efter afviklingen af grunduddannelsen overgår de værnepligtige til specialuddannelse. Der er heller ikke her tale om et skarpt skel, men uddannelsen fortsætter kontinuerligt.

Hvis indkvarterings- og uddannelsesforholdene gør det nødvendigt, kan der - efter forslaget - efter afslutning af grunduddannelsen foretages omorganiseringer. Specialuddannelsen bli-

ver efter forslaget ikke blot en »fagspecialisering«, men også en »niveauspecialisering« og giver både den enkelte en bedre uddannelse og civilforsvaret et mere anvendeligt mandskab.

Udover den tid som anvendes til egentlig uddannelse medgår en del tjenestetid til vagttjeneste, gavntjeneste og assistancedelser. En del af assistancedelserne kan dog betragtes som støttende eller supplerende for den egentlige uddannelse.

For hver af de tre perioder er der opstillet følgende mål:

Efter *introduktionsperioden* skal de menige have lært det strengt nødvendige for at kunne medvirke ved assistancedelser under fredstidskatastrofer og endvidere være orienterede om målet for uddannelsen som helhed og om forholdene under tjenestetiden.

Efter *grunduddannelsen* skal de menige kunne indgå i branddelinger, kunne indgå i tunge redningsdelinger *) og kunne vurdere og behandle tilskadekomne under ulykker i dagligdagen, ved katastrofer samt i krigstid.

Efter *specialuddannelsen* skal de menige kunne indgå på de pladser i CF-korpsets og den statslige ambulancetjenestes mobiliserede enheder, som deres uddannelse i pågældende specialfag tager sigte på og på disse pladser arbejde selvstændigt. Endvidere skal de efter deres individuelle forudsætninger kunne betjene CF-korpsets mere specielle materiel, og, ligeledes efter individuelle forudsætninger, være i stand til at føre grupper.

I modsætning til den eksisterende uddannelse koncentrerer specialuddannelse nu på kun fire områder:

- brand- og redningstjeneste,
- signal-, sporings- og motorordonnanstjeneste,
- faglig tjeneste og
- ambulancetjeneste.

Efter udvalgets forslag sidestilles ambulance-tjenesten med den øvrige uddannelse af værne-

pligtige i korpset. Som argumenter for en sådan sidestilling kan anføres:

at der vil blive tale om en ensartet grunduddannelse for alle værnepligtige, hvorved der opnås mulighed for mere fleksibelt at formere enheder ved indkaldelse i en mobiliserings-situation,

at det ensartede tjenesteforløb må antages at give bedre trivsel i almindelighed, idet enkelte værnepligtige ikke længere begunstiges og endelig

at udtagelse til specialer sker på et tidspunkt, hvor de pågældendes kvalifikationer er kendt.

Imod den foreslåede sidestilling kan anføres:

at grundddannelsen ikke er en betingelse for at kunne gøre tjeneste som ambulanceværnepligtig,

at den hidtidige anvendelse af ambulanceværnepligtige til gavntjeneste i den sidste halvdel af deres tjenestetid vil bortfalde. Dette vil få den yderlige konsekvens, at der enten må ansættes civilt personale til løsning af disse gavntjenesteopgaver eller, at et tilsvarende antal værnepligtige, som ellers kunne være uddannet i andre specialer må udtages til gavntjeneste, hvorved en uddannelseskapa-citet til en værdi af ca. 2 mill. kr. årlig beslaglægges til fordel for ambulancetjene-sten,

at der kan blive tale om udskrivningsmæssige vanskeligheder, da en del værnepligtige udskrevet til civilt arbejde ansøger om at blive indkaldt til ambulancetjenesten.

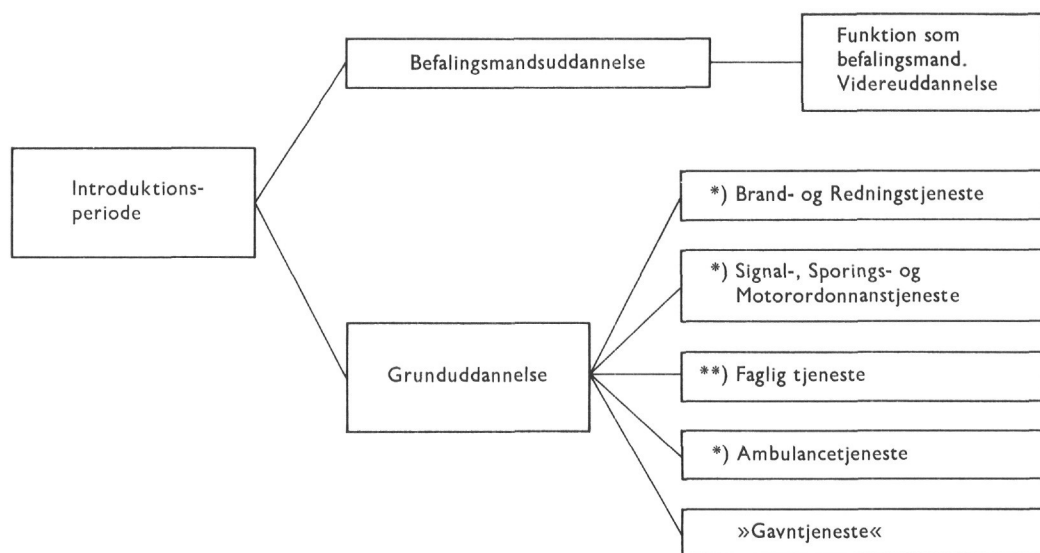
I tilslutning til de anførte synspunkter for og imod ændring af ambulanceuddannelsen skal udvalget pege på, at den strengt nødvendige ambulanceuddannelse vil kunne gennemføres på så kort tid (ca. 3 måneder), at dette kunne tale for helt at udskille den fra korpssuddannel-sen og i stedet etablere den som en uddannelse, der bedre kunne sammenlignes med uddannel-sen af § 31-værnepligtige.

Kan udvalgets forslag af praktiske grunde, som for eksempel hensynet til omkostningerne, manglende udnyttelse af kasernekapaciteten og færre folk til gavntjeneste, ikke gennemføres, som fremhævet af korpskommandoens repræ-sentant i udvalget, skal man - efter ønske fra korpsets og de værnepligtiges repræsentanter - anbefale, at samtlige udskrevne værnepligtige gennemgår introduktionsuddannelsen, herefter

*) CF-korpsets indsatsenheder omfatter såvel såkaldte »tunge redningsdelinger« som »lette redningsdelinger«, hvis betegnelser skal ses i relation til delingens bevægelighed i et skaderamt område.

Der kræves en mere specialiseret uddannelse af det personel, der skal indgå i de »lette redningsdelinger« end af det personel, der skal indgå i de »tunge redningsdelinger«.

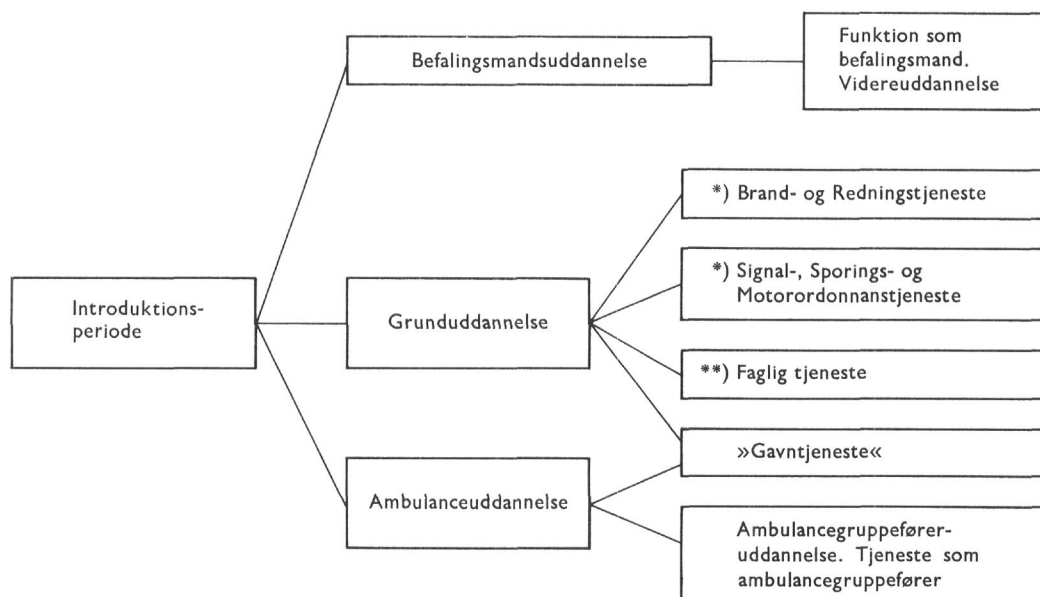
Figur 1: Udvalgets principale forslag til uddannelsesstruktur



*) = specialuddannelse, herunder uddannelse til menig gruppefører.

**) = uddannelse som sigter på bestemte funktioner i den mobiliserede enhed, men som tillige har karakter af »gavntjeneste«.

Figur 2: Udvalgets subsidiære forslag til uddannelsesstruktur



* = specialuddannelse, herunder uddannelse til menig gruppefører.

** = uddannelse som sigter på bestemte funktioner i den mobiliserede enhed, men som tillige har karakter af »gavntjeneste«.

udtages menige til ambulancetjenesten og overføres efter afslutningen af denne uddannelse til gavn tjeneste på civilforsvarets forskellige tjenestesteder m.v. (se figur 1 og 2).

3. Fagfordeling

Forslaget indebærer en sammenlægning af fag i forhold til de hidtidige uddannelsesplaner,

således at der nu kun bliver tale om 14 fag - opdelt i 5 grupper — mod tidligere 20 fag.

Motiveringen herfor er, at færre mere omfattende fag i undervisningsplanen letter koordineringen, ligesom samordningen af fagene i specialuddannelsen giver en mere naturlig kontinuitet og herigennem åbner adgang til større effektivitet. Uddannelsen bliver herved mere krævende og mere motiverende.

Skematisk oversigt over fagfordeling i de enkelte uddannelsesperioder

FAG	Introduktionsperiode	Grunduddannelse	Specialuddannelse i			
			Brand- og rednings-tjeneste	Signal-, sporings- og motorordon-nanstjeneste	Faglig tjeneste	Ambulance-tjeneste
Gennemgående fag						
1. Tjenesteforhold og samarbejde	1 I	1 G	1 S	1 S	1 S	1 S
2. Fysisk uddannelse og træning	2 I	2 G	2 S	2 S	2 S	2 S
3. Orden og vedlige-holdelse	3 I	3 G	3 S	3 S	3 S	3 S
Introducerende fag:						
4. Modtagelse	4 I	÷	÷	÷	÷	÷
5. Sikkerheds- og beskyttelsestjeneste	5 I	÷	÷	÷	÷	÷
6. Assistenttjeneste	6 I	÷	÷	÷	÷	÷
Grundfag:						
7. Brandtjeneste	7 I	7 G	÷			
8. Redningstjeneste med katastrofe-førstehjælp og tov-værkslære	8 I	8 G	÷			
9. Signal- og beskyttelsestjeneste	÷	9 G		÷		
10. Specialfag:						
(1) Brand- og rednings-tjeneste						
(2) Signal-, sporings- og motorordonnans-tjeneste	÷	÷	10 S(1)	10 S(2)	10 S(3)	10 S(4)
(3) Faglig tjeneste						
(4) Ambulancetjeneste						
Indsatsfag:						
11. Ledelse og føring af grupper			11 S	11 S	11 S	11 S
12. Udrykningstjeneste	÷	÷	12 S	12 S	12 S	12 S
13. Øvelser	÷	÷	13 S	13 S	13 S	13 S
14. Supplerende uddan-nelse	÷	14 G	14 S	14 S	14 S	14 S

Fagene og deres placering i de enkelte uddannelsesstrin fremgår af oversigten side 40.

1 de fag, som i oversigten benævnes »gennemgående«, vil der blive undervist i hele uddannelsesforløbet.

De »introducerende« fag, som indlæres i de første 3-4 uger, er den faggruppe, som giver de nødvendige forudsætninger for den påfølgende undervisning i grunduddannelsen samtidig med, at de giver de værnepligtige det strengt nødvendige for at kunne deltage i assistancetjeneste under fredstidskatastrofer.

Den centrale faggruppe i grunduddannelsen - »grundfagene« - giver de nødvendige forudsætninger for den videregående uddannelse i brand- og redningstjeneste.

Specialuddannelsen er opbygget om den gruppe fag, der i skemaet er betegnet »specialfag«. De giver sammen med »indsatsfag« de værnepligtige den nødvendige færdighed, viden, kunnen m.v. til at kunne indgå i ydedygtige enheder.

Som tidligere anført anvendes den samlede tjenestetid ikke blot til egentlig uddannelse, men også til vagttjeneste, gavntjeneste og deltagelse i assistanceydelse.

Indholdet af fagene i de enkelte uddannelsesfaser vil herefter være:

Introduktionsperiode (I)

- 1 I: Tjenesteforhold og samarbejde:
Nødvendige tjenstlige bestemmelser, herunder orientering om korpsets opgaver og samarbejdsordning.
- 2 I: Fysisk uddannelse og træning:
Arbejdsteknik og grundlæggende træning i styrke, udholdenhed og bevægelighed.
- 3 I: Orden og vedligeholdelse:
Vedligeholdelse af mundering og materiel under alle forhold.
- 4 I: Modtagelse:
De i tilslutning til de meniges fremmøde nødvendige registreringer, prøver, eftersyn iklædninger og orienteringer.
- 5 I: Sikkerheds- og beskyttelsestjeneste:
Sikkerhedsbestemmelser for persontransport samt brug og vedligeholdelse af gasmaske og viden om særlige farekilder. Indtagelse af de for tjenesten nødvendige formationer.
- 6 I: Assistancetjeneste:
Afdelingens særlige opgaver i forbindelse med dennes assistanceforpligtelser, her-

under materiel og udrustning til bekæmpelse af olieforurening m.v.

- 7 I: Brandtjeneste:
Betjening af materiel på afdelingens køretøjer til brandudrykning.
- 8 I: Redningstjeneste:
Betjening af ofte anvendt redningsmateriel, specielt sådant, som er til rådighed for udrykningsvagten.

Grunduddannelsen (G)

- 1 G: Tjenesteforhold og samarbejde:
Rets- og straffeforhold, CF-korpsets organisation, medindflydelse og samarbejde, civilforsvarets samfundsmæssige baggrund.
- 2 G: Fysisk uddannelse og træning:
Styrke- og udholdenhedstræning. Arbejdsteknik. Kortlære.
- 3 G: Orden og vedligeholdelse:
Vedligeholdelse af mundering og materiel under alle forhold.
- 7 G: Brandtjeneste:
Branddelingens materiel og dets vigtigste anvendelsesmuligheder. Elementær slukningsteknik og -taktik.
- 8 G: Redningstjeneste med katastrofeførstehjælp og tovværkslære:
Den »tunge redningsdeling«s materiel og dets vigtigste anvendelsesmuligheder. Elementær redningsteknik og -taktik. Førstehjælp svarende til samariterprøve.
- 9 G: Signal- og beskyttelsestjeneste:
CF-korpsets signalmidler. Signalblanketten. Beskyttelse mod masseødelæggelsesvåben.
- 14 G: Supplerende uddannelse:
Begrundet i opgaver uden for rammerne af eksisterende uddannelser (1-12).

Specialuddannelse (S)

- 1 S: Tjenesteforhold og samarbejde:
Medindflydelse og samarbejde. Specialuddannelsens mål og gennemførelse. Totalforsvar og sikkerhedspolitik. Civilforsvarets organisation. Genevekonventionerne. Forhold ved og efter hjemsendelsen.
- 2 S: Fysisk uddannelse og træning:
Styrke- og udholdenhedstræning. Orientering.
- 3 S: Orden og vedligeholdelse:

Vedligeholdelse af mundering og materiel under alle forhold.

- 10 S(1) Brand- og redningstjeneste:
Materiellet og dets anvendelsesmuligheder. Slukningsteknik og -taktik. Redningsteknik og -taktik. Sprængning. Prioritering og livreddende behandling af tilskadekomne. Bygningskonstruktioner og tekniske installationer. Forsaget ammunition.
- 10 S(2) Signal-, sporings- og motorordonnans-tjeneste:
Signalmateriellet og dets anvendelsesmuligheder, herunder radio- og telefon-tjeneste. Overordnet signaltjeneste. Masseødelæggelsesvåben (beskyttelse, sporing rensning). Opklaringstjeneste, herunder beskyttelse mod og sporing af miner og forsaget ammunition. Færdselslære og trafikregulering. Motorlære.
- 10 S(3) Faglig tjeneste:
Det vil sige tjeneste i depot, værksted, kontor, infirmeri, køkken m.v., som giver de menige uddannelse til at indgå på disse poster i en mobiliseringssituation.
- 10 S(4) Ambulancetjeneste:
Sygehjælperuddannelse. - Ambulancechaufføruddannelse og kørselstjeneste. Ambulancetjenestens særlige forhold og herunder dens opgaver og anvendelse samt mobilisering.
- 1 1 S: Ledelse og føring af grupper:
Ledelses- og føringsproblemer af almen art i tilslutning til 10, 12 og 13.
- 12 S: Udrykningstjeneste:
Indsatstjeneste og markttjeneste. Befalinger. Felthygiejne, bivuak og lejrarbejder. Beskyttelsesforanstaltninger.
- 13 S: Øvelser:
Øvelser af stigende sværhedsgrad i uddannelsens forløb.
Øvelser i forskellig taktisk ramme (mindre - større enheder) i uddannelsens forløb.
Øvelser, som tager sigte på at vedligeholde grunduddannelsen i brand- og redningstjeneste for de personer, som har andre specialer, idet disse øvelser normalt bør være eneste repetition for disse menige.

- 14 S: Supplerende uddannelse:
Begrundet i udvidelse af opgaver uden for rammerne af eksisterende uddannelser (1-12).

II. Udvalgets overvejelser over den videre procedure

Såvel de generelle overvejelser i kapitel 9 som det konkrete forslag til uddannelsesplan i nærværende kapitels første del indebærer en række konsekvenser, som der skal gøres rede for i det følgende afsnit og i de følgende kapitler.

Konsekvenserne kan ordnes efter den i kapitel 9 anførte niveaudeling.

På grundlag af forslaget til mål, struktur og fagfordeling må udarbejdes nærmere uddannelsesbestemmelser (niveau II). Endvidere gennemgås forslagens konsekvenser for undervisningens tilrettelæggelse og gennemførelse (niveau III).

/. Uddannelsesbestemmelser

Efter den skematiske oversigt i kapitel 9 (side 28) skal der på grundlag af uddannelsesplanen og andre retningslinier fra indenrigsministeriet af civilforsvarsstyrelsen udarbejdes uddannelsesbestemmelser. Disse bestemmelser skal indeholde regler fælles for alle uddannelsessteder. Hertil hører bestemmelser om ansvarsfordeling med hensyn til tilrettelæggelse og gennemførelse, om enkadrering, om evaluering og om uddannelse af befalingsmænd. Endvidere skal uddannelsesbestemmelserne for hvert fag angive en nærmere målbeskrivelse, en nærmere beskrivelse af indholdet, samt en fastsættelse af det samlede timetal.

Det fremgår heraf, at uddannelsesbestemmelserne vil afvige fra den form, de af civilforsvarsstyrelsen udarbejdede uddannelsesbestemmelser for CF-korpsets menige hidtil har haft. De har nemlig både omfattet niveau I, II og III og således dels fastlagt formål og struktur, dels ved de enkelte fag sammenblandet mål- og indholdsbeskrivelser med bestemmelser om tilrettelæggelse og gennemførelse (metodespørgsmål). I bilag 5 har udvalget for to fags vedkommende angivet, hvorledes uddannelsesbestemmelserne for de enkelte fag efter dets mening udformes mest hensigtsmæssigt. I det følgende skal nærmere redegøres for, hvorfor udvalget finder det uhensigtsmæssigt at lade uddannelsesbestemmelserne omfatte lektionsoversigter og metodiske forskrifter.

2. Lektionsoversigter og undervisningsvejledninger

Det i kapitel 9 anførte er udtryk for det princip, at jo længere man fra de overliggende love og retningslinier nærmer sig den konkrete undervisningssituation, desto lettere skal der kunne foretages ændringer, og desto mere vigtigt er det, at de direkte implicerede har ansvaret. Begrundelsen er således større fleksibilitet og frihed i planlægningen for afdelingen, metodefrihed for læreren og mulighed for at lade eleverne have medindflydelse. Derfor må afdelingen koordinere og læreren udarbejde lektionsoversigter ud fra sine overvejelser over udvælgelse, ordning og tidsmæssig vægtning af fagets indhold.

Erfaringerne viser, at selv om det stærkt understreges, at der kun er tale om vejledende forslag, vil centralt fremstillede undervisningsvejledninger ofte opfattes som forskrifter, der kan være hæmmende for initiativer og for skabelse af den variation i undervisningen, som ofte er motiverende for såvel lærer som elever.

På den anden side er forudsætningen for denne decentralisering, at lærerne er veludannede i pædagogisk henseende, at der gives vejledning og støtte, og at der gives dem mulighed for at tilrettelægge deres undervisning både med hensyn til forberedelsestid og med hensyn til undervisningsmidler, jævnfør nedenfor i punkt 3 og kapitlerne 11-13. Dette princip kan dog ikke umodificeret overføres til uddannelser, hvor der i vid udstrækning må benyttes mindre erfarne instruktører. Endvidere er uddannelsens længde og formål også bestemmende for, om det er mest hensigtsmæssigt at undgå en fra centralt hold programmeret undervisning. Hvor der som i CF-korpset er tale om i et forholdsvis langt uddannelsesforløb at uddanne den værnepligtige så vidt som muligt i retning af selvstændig at kunne løse et bredt spektrum af opgaver på et skadested, er den større fleksibilitet og frihed mere på sin plads end ved korte kursus i mere begrænsede færdigheder.

Udvalget skal derfor pege på, at uddannelsen i CF-korpset bedst opfylder de formål, der foreslås i afsnit I, ved at afdelingen og de enkelte lærere selv foretager koordineringen af fagene og tilrettelæggelsen af de enkelte fag på basis af de i punkt 1 omtalte uddannelsesbestemmelser. Derved kan civilforsvarsstyrelsens uddannelsesmæssige ressourcer frigøres og

udnyttes til ajourføring af uddannelsesbestemmelser, vejledning og støtte i form af efteruddannelse, evaluering og fremstilling af undervisningshjælpemidler.

3. Andre konsekvenser af udvalgets forslag

I fortsættelse af det i punkt 2 anførte skal kort redegøres for nogle øvrige konsekvenser af forslaget til uddannelsesplan.

Ved undervisningens tilrettelæggelse og gennemførelse er det især tre forhold, som giver anledning til pædagogiske foranstaltninger:

- 1) den generelle højnelse af kravene, for eksempel speciale i både brand- og redningstjeneste,
- 2) præcisering af at korpsets værnepligtige skal være selvstændigt arbejdende medarbejdere, og
- 3) kravet om undervisningsdifferentiering. Disse foranstaltninger samler sig omkring følgende:
 - a) *Undervisningsmidler.* Den af udvalget foreslåede plan skulle ikke nødvendiggøre at mere af CF-korpsets materiel placeres ved uddannelsesafdelingerne, men af de tre ovennævnte punkter kan udledes, at der i udstrakt grad må arbejdes med praktiske øvelser og med elevaktiviserende materiale i øvrigt, jævnfør kapitel 11.
 - b) *Uddannelsen af og støtte til befalingsmændene.* Som allerede omtalt i punkt 2 vil det efter udvalgets opfattelse være hensigtsmæssigt at engagere befalingsmændene i koordinering og tilrettelæggelse, og de tre punkter ovenfor viser, at der også vil blive tale om større krav i retning af mere effektiv og navnlig mere differentieret (individualiseret) undervisning. Derfor må befalingsmændenes grund- og efteruddannelse i pædagogik (kapitel 13) og den evaluering og rådgivning, civilforsvarsstyrelsens uddannelsesinspektorat foretager (kapitel 12 og 14) tillægges stor betydning.
 - c) *Samarbejde.* Endelig vil det være en forudsætning for den anførte effektivisering og individualisering af undervisningen samt for den lokale planlægning, at der etableres et godt samarbejde mellem alle personelgrupper ved afdelingen. Dette uddybes i betænkningens sidste kapitel om trivsel.

KAPITEL 11

Uddannelsesmidler*

I. Indledning

Det i kapitel 10 anførte forslag til uddannelsesplan for CF-korpset vil medføre skærpede krav til de enkelte kasernes undervisnings- og øvelsesfaciliteter, således at der kan opnås den helt afgørende vekselvirkning mellem teoretisk og praktisk undervisning. Der kan endvidere, på grund af udviklingen, forventes øgede krav til audio-visuelle hjælpemidler, lærebøger, reglementer og elevhæfter m.v., som naturligt hører til en tidssvarende undervisning.

II. De eksisterende forhold

CF-korpsets undervisning har som udgangspunkt altid den kaserne, hvor de menige er indkvarteret. De 7 kaserner, som CF-korpset råder over, er af vidt forskellig standard, idet nogle er bygget til formålet, medens andre er indrettet i bygninger, som oprindeligt var opført til andet brug. Dette medfører, at kasernes undervisningslokaler ikke er lige egnede til uddannelsesbrug ligesom de enkelte kasernes øvelsespladser er af varierende kvalitet, blandt andet på grund af arealernes placering i forhold til den omliggende bebyggelse.

Som allerede påpeget i kapitel 5 om civilforsvarsstyrelsens foranstaltninger til forbedring af uddannelsen, har det gennem flere år været tilstræbt at forbedre uddannelsesfaciliteterne. Der er udarbejdet program for opførelse af øvelsesanlæg til den praktiske uddannelse, ligesom der fra centralt hold er udarbejdet undervisningsmaterialer i form af film, billedserier m.v. Ende-

lig er der anskaffet kopimaskiner, overheadprojektorer, duplikatorer, m.v.

For så vidt angår undervisningsmateriel i form af køretøjer, aggregater, pumper og værktøj er forholdet det, at der normalt ikke indkøbes specielt til undervisningsbrug, idet det er det samme som findes på CF-korpsets mobiliseringsdepoter.

III. Udvalgets forslag

Udvalget skal nedenfor fremkomme med forslag til den udbygning af CF-korpsets uddannelsesmidler, som må anses for ønskelig og nødvendig for at kunne gennemføre uddannelsen efter den struktur, som er beskrevet i kapitel 10.

Generelt kan udvalget anbefale, at civilforsvarsstyrelsens bestræbelser på at fremskaffe uddannelsesmidler fremmes. Udvalget finder, at vægten skal lægges på anskaffelse af faciliteter til den praktiske uddannelse, idet hovedparten af CF-korpsets uddannelse vedrører praktiske forhold, medens man til støtte for den teoretiske del af uddannelsen bør anskaffe sådanne hjælpemidler, som kan virke understøttende for den praktiske uddannelse. Det er ud fra dette princip, at de følgende enkeltforslag er stillet.

7. Øvelsesanlæg

For at undgå problemer omkring spildtid ved lange transporter af personel bør tilstræbes, at der inden for en rimelig afstand fra hver enkelt kaserne findes et øvelsesareal af passende størrelse med blandt andet de nødvendige faciliteter (stands) til den håndværksmæssige uddannelse af den enkelte mand. Dette underbygges af, at ca. 70 pct. af civilforsvarsuddannelsen gennemføres i form af praktisk arbejde. Der skal endvidere være et øvelsesanlæg af en sådan størrelse, at det er muligt at uddanne en-

*) Uddannelsesmidler er i den af Hærkommandoen i 1969 udgivne publikation »Ledelse og uddannelse« defineret som de midler, der i undervisningen udnyttes i samspillet mellem instruktør og elever. Uddannelsesmidlerne omfatter lærestoffet, det organisatoriske materiel, hjælpemidlerne og faciliteterne.

heder af indtil delingsstørrelse (ca. 30 mand) i indsats på et skadested. Øvelsesanlægget bør indeholde et brandhus. Dette vil medvirke til at gøre uddannelsen i brandtjeneste mere virkelighedsnær og motiverende, ligesom anlægget i øvrigt bør indrettes til at udvise forskellige skadebilleder. Det vil være særdeles ønskeligt, om der i tilknytning til øvelsesanlægget etableres grupperum til brug for den teoretiske del af den praktiske undervisning.

2. *Ruinområder*

For at kunne uddanne enheder i sektionsstørrelse finder udvalget det nødvendigt, at der er adgang til større sammenhængende ruinområder. Disse bør placeres således, at de kan benyttes af civilforsvarets styrker uden gene for større samlede civile bebyggelser. Områderne må være således udformede, at de frembyder virkelighedsnære opgaver for større samlede enheder. Ruinområderne skal være fælles uddannelsessted for flere korpsafdelinger, ligesom de skal kunne benyttes af andre grene af civilforsvaret, og de må - henset til de store krav til udbygning, vedligeholdelse og markering ved anlæggene — efter udvalgets opfattelse etableres og administreres centralt.

3. *Undervisningslokaler*

For at lette undervisningens tilrettelæggelse og gennemførelse bør der på hver kaserne findes det nødvendige antal undervisningslokaler fra grupperum til klasselokaler og auditorier af tilstrækkelig størrelse. Lokalernes placering i forhold til øvelsespladsen er af væsentlig betydning, idet der let kan opstå tidsspilde eller en tendens fra lærerens side til at dele sin undervisning i teorilektioner og praktiske lektioner uden den vekselvirkning, der undervisningsmetodisk kræves af en tidssvarende undervisning. Undervisningslokalerne bør indrettes således, at de kan virke som faglokaler for de

enkelte special- og indsatsfag, ligesom de skal udstyres med de nødvendige audio-visuelle hjælpemidler.

4. *Uddannelsesmateriel*

Da der som foran anført allerede forefindes uddannelsesmateriel i betydeligt omfang ved CF-korpsets kaserner, og da udbygningen heraf stadig pågår, skal udvalget ikke fremkomme med forslag på dette punkt.

For at tilgodese de stadigt stigende krav til undervisningsmidler finder udvalget det imidlertid hensigtsmæssigt, at emner, der findes egnede hertil, produceres og distribueres ved civilforsvarsstyrelsens foranstaltning. En sådan centralisering må dog ikke forhindre, at der på det enkelte tjenestested fortsat gives den enkelte lærer mulighed for at fremstille specielle undervisningsmidler til supplement af de centralt fremstillede, ligesom det er meget væsentligt, at der gennem en kanalisering af gode idéer fra lokalt til centralt hold skabes mulighed for en nyttig vekselvirkning.

5. *Rglements, lærebøger m.v.*

Udvalget skal her pege på nødvendigheden af, at forskrifter og vejledninger for uddannelsen i form af bestemmelser, retningslinier, regler m.v. til stadighed er ajourførte, og at disse skal være så forbrugervenlige som muligt.

6. *»Naturligt« forekommende uddannelsesmateriel*

Udover det uddannelsesmateriel, som er opregnet i det foregående, og som er specielt fremstillet til formålet, kan udvalget endelig pege på de muligheder for indøvelse af praktiske færdigheder, der kan være i kasernes omegn ved for eksempel nedrivning og/eller afbrænding af gamle ejendomme.

KAPITEL 12

Evaluering

I. Indledning

I forbindelse med enhver form for planlægning eller undervisning er det vigtigt på en eller anden måde at konstatere, om den plan, der er lagt eller det undervisningsforløb, som er gennemført, har virket efter hensigten, eller udtrykt på en anden måde, om det mål, der er sigtet mod med planlægningen eller gennemførelsen af undervisningsforløbet, med rimelighed kan siges at være nået. Den proces, der gennemføres for at konstatere, om et mål er nået, kaldes evaluering. Man kan imidlertid først med rette tale om evaluering, når resultatet af den får indflydelse på den plan eller det undervisningsforløb, der har været genstand for evalueringen.*)

Evalueringen har især betydning i et dynamisk system, idet det er vigtigt, at systemet hele tiden tilpasser sig de faktorer, der har indflydelse på systemet. Der er således mange faktorer, der har indflydelse på det uddannelsessystem, som CF-korpset arbejder med. Her kan blot nævnes det samlede, dynamiske samfunds aktuelle stade, de skiftende elevforudsætninger på de enkelte indkaldelseshold og de enkelte læreres stadig ændrede pædagogiske og faglige stade.

I kapitel 9 er fremsat generelle bemærkninger om planlægning og tilrettelæggelse af uddannelse og undervisning, og på dette grundlag har udvalget fremsat sit forslag til uddannelsens struktur, indhold m.v.

*) Den i afsnittet givne forklaring på begrebet evaluering bygger på den definition, som afdelingsleder, cand.pæd. Jørgen Gregersen anfører i en artikel »Evaluering i skolen« i Dansk pædagogisk tidsskrift nr. 8 fra november 1970. Definitionen lyder således: »Evaluering. En på iagttagelse og/eller observation baseret bedømmelse eller vurdering af pædagogiske processer og faktorer med henblik på planlægning, revision, rådgivning, information og/eller kontrol«.

I overensstemmelse med de af udvalget i kapitel 9 fremførte betragtninger, jævnfør figuren side 34, skal udvalget herefter beskrive evaluering i CF-korpset. Sidst i kapitlet gives en samlet oversigt over evalueringsmulighederne på alle trin.

II. Evalueringens enkelte trin

7. Første trin

Det første trin vedrører civilforsvarets lovgrundlag og dette grundlags relationer til det danske samfund. Opgaven er at undersøge, om lovgrundlaget er i harmoni med det udviklingsstade, som samfundet befinder sig på.

Evalueringen kan her gennemføres af folketinget ved en kritisk gennemgang af loven. Folketingets baggrund for dette arbejde er oplysninger indsamlet mange steder fra, for eksempel fra fagministeriet, i dette tilfælde indenrigsministeriet, som igen kan hente oplysninger i civilforsvarsstyrelsen. Ud fra den samlede mængde af oplysninger er det lovgivningsmagtens opgave at vurdere, om det eksisterende lovgrundlag bør ændres.

2. Andet trin

Det andet trin vedrører den uddannelsesplan, som ministeriet udarbejder på grundlag af loven. Opgaven bliver her at undersøge, om uddannelsesplanens formålsangivelse stemmer med lovgrundlaget. Det må undersøges, om uddannelsesstrukturen, tjenestetiden og uddannelsens faglige indhold er i overensstemmelse med loven og uddannelsesplanens formålsangivelse.

Evalueringen kan her gennemføres af folketinget og ministeriet ved en kritisk gennemgang af uddannelsesplanen.

Folketingets gennemgang af uddannelsesplanen vil bygge på kendskab til loven og dens tilblivelse, og på grundlag heraf kan det kon-

stateres, om uddannelsesplanen er i overensstemmelse med hensigterne med loven.

Ministeriets gennemgang af uddannelsesplanen må ske på grundlag af dets fortolkning af loven.

Evalueringsens resultat kan blive enten at uddannelsesplanen godkendes eller at den ændres. Ministeriets arbejde med at sammenligne uddannelsesplanen med loven kan også medføre forslag til lovændringer.

3. Tredie trin

Det tredje trin vedrører de uddannelsesbestemmelser, som civilforsvarsstyrelsen udarbejder på grundlag af uddannelsesplanen. Her undersøges spørgsmålet om overensstemmelse mellem uddannelsesbestemmelsernes målbeskrivelser og uddannelsesplanens formålsformulering og øvrige retningslinier, om der er harmoni mellem uddannelsesbestemmelsernes målbeskrivelser, timetal, indholdsbeskrivelser og angivelse af forskellige praktiske forhold om uddannelsens gennemførelse.

Evalueringen kan her gennemføres af ministeriet og civilforsvarsstyrelsen dels ved analyse af uddannelsesbestemmelserne dels ved vurdering af praktiske øvelser, hvis formål er at konstatere, om de overordnede uddannelsesmål kan opfyldes.

Ministeriets gennemgang af uddannelsesbestemmelserne bygger på, at det ud fra nøje kendskab til uddannelsesplanen kan konstatere, om der er overensstemmelse. Civilforsvarsstyrelsen kan konstatere, om uddannelsesbestemmelserne er i overensstemmelse med styrelsens opfattelse af uddannelsesplanen. Evalueringen kan føre til konstatering af, at der er overensstemmelse eller til en ændring af uddannelsesbestemmelserne eller en ændring og udbygning af uddannelsesplanen. Også på dette trin vil det afhænge af den i kapitel 9 omtalte arbejdsfordeling mellem de to myndigheder, hvor meget ministeriet i dette tilfælde vil være involveret i evalueringsprocessen.

4. Fjerde trin

Det fjerde trin vedrører den planlægning, som afdelingen gennemfører på grundlag af uddannelsesbestemmelserne. Opgaven er at undersøge, om de foranstaltninger, som afdelingen træffer til koordination af uddannelsen i fuldt omfang tilgodeser uddannelsesbestemmelserne, ligesom

det må undersøges, om de af afdelingen truffene foranstaltninger er i indbyrdes harmoni.

Evalueringen kan gennemføres af civilforsvarsstyrelsen, afdelingen og lærerne ved en gennemgang af lektionsoversigter, skemalægning m.v. samt ved at vurdere elevforudsætningerne gennem iagttagelser sammenholdt med øvrige oplysninger om eleverne. Civilforsvarsstyrelsens medvirken på dette trin kan ske gennem CF-korpsets uddannelsesinspektorats besøg ved de enkelte tjenestesteder. Inspektorets medvirken bygger her på et nøje kendskab til civilforsvarsstyrelsens uddannelsesbestemmelser. Afdelingens vurdering af lektionsoversigter m.v. bygger på en tolkning af uddannelsesbestemmelserne.

Evalueringen kan medføre, at afdelingen må ændre sine planer, eller at uddannelsesbestemmelserne må tilpasses.

5. Femte trin

Det femte trin vedrører lærernes tilrettelæggelse af undervisningsforløbet ud fra afdelingens planlægning. Opgaven er at undersøge, om lærerens formulering af delmål, valg af lektionens indhold, organisationsform og undervisningsmetode er i overensstemmelse med afdelingens planlægning og i indbyrdes harmoni. Det må ligeledes undersøges, om lærerens vurdering af elevforudsætningerne har været rimelig.

Evalueringen kan gennemføres af civilforsvarsstyrelsen, afdelingen, læreren og eleverne ved en analyse af lærerens plan for undervisningens gennemførelse, ved iagttagelse af elevernes udvikling gennem den tidligere gennemførte undervisning og ved samtaler med eleverne. På dette trin, hvor eleverne første gang medvirker i evalueringen, er det meget vigtigt, at denne foregår som et samarbejde mellem de implicerede parter.

Evalueringen kan medføre, at læreren må tilrettelægge undervisningsforløbet på en anden måde. Dette kan ske ved at ændre planerne og herunder overveje spørgsmålet om motivation.

6. Sjette trin

Det sjette trin vedrører lektionens gennemførelse i relation til lærerens tilrettelæggelse. Opgaven er her at undersøge, om målet blev nået, om valg af stof, organisationsform, undervisningsmetode og undervisningshjælpemidler var rigtige i relation til elevforudsætningerne.

Evalueringen kan her gennemføres af civilforsvarsstyrelsen, afdelingen, læreren og eleverne. Det er også på dette trin formålstjenligt, at evalueringen gennemføres i et samarbejde mellem de implicerede parter. Evalueringen kan gennemføres ved benyttelse af observationer under undervisningsforløbet, forskellige former for prøver afpasset efter målet, og ved samtaler mellem de inimplicerede parter. Evalueringen kan medføre, at læreren må ændre sin tilrettelæggelse.

1 forbindelse med den trindeling, som er foretaget i det foregående, er der givet udtryk for, at de forskellige trin er indbyrdes afhængige. Det er imidlertid vigtigt i hvert enkelt tilfælde at overveje, om der er videre konsekvenser af resultaterne af evalueringen. Som eksempel kan nævnes, at en evaluering af et undervisningsforløb har relation til ikke alene lektionens mål, men også direkte eller indirekte til andre faktorer, såsom den overordnede formålsformulering, lovgivningen, samfundsforhold (miljøet) m.v.

III. Evaluerings gennemførelse

Som tidligere anført foretages evalueringen for at undersøge, om bestemte mål er nået. Når det drejer sig om uddannelsesmål, vil det betyde, at man vil konstatere, om eleverne har tilegnet sig den viden, de færdigheder og de holdninger, som uddannelsesmålet giver forventninger om. Ved en undersøgelse af viden og færdigheder er det muligt at anvende forskellige former for prøver, men ved vurdering af holdninger er det nødvendigt hovedsagelig at basere sig på lærernes observationer, som er subjektive. I denne forbindelse skal opmærksomheden henledes på, at personer gennem adfærd kan foregive interesser, holdninger og normer, som de i virkeligheden ikke har. Der vil dog ofte under elevgruppens indsats i større samlede opgaver eller øvelser fremkomme et rimeligt grundlag for bedømmelse.

Elevernes medvirken i evalueringsprocessen er meget vigtig både i forbindelse med lærerens, afdelingens og inspektionens vurdering, men det kan være vanskeligt at afgøre, hvornår eleverne kan medvirke i denne proces. Principielt er medvirken mulig fra den første indkaldelsesdag, men mulighederne for medvirken i alle led af evalueringen bliver større efter

nogen tids tjeneste. Det vil således være muligt at få elevernes medvirken ved en vurdering af organisationsformer, undervisningsmetoder og undervisningshjælpemidler fra den første dag, medens det må forventes, at medvirken ved en vurdering af lektionernes stofindhold først kan ske nogen tid efter indkaldelsen.

Civilforsvarsstyrelsens medvirken til uddannelsens gennemførelse i alle led — herunder også i evalueringsprocessen — vil normalt blive udført gennem CF-korpsets uddannelsesinspektorat. Inspektionerne kan inddeles efter to forskellige principper, enten efter formålet med inspektionen eller efter om tjenestestedet i forvejen er bekendt med, at inspektion finder sted. Der kan således sondres dels mellem *forløbsinspektioner* og *resultatinspektioner* dels mellem *anmeldte* og *uanmeldte* inspektioner.

Ved forløbsinspektionerne er formålet, at de inspicerende følger den almindelige daglige undervisning og derefter medvirker i analysen af undervisningen for på denne måde at bringe hjælp og inspiration til de enkelte lærere ved tjenestestederne.

Resultatinspektionernes formål er at konstatere, om de fastsatte uddannelsesmål er nået.

Med hensyn til det andet princip kan det ud fra et samarbejdssynspunkt hævdes, at alle inspektioner skal være anmeldte i forvejen, men betydningen af uanmeldte inspektioner må ikke overses.

Ud over at det er uddannelsesinspektoratets opgave at hjælpe og inspirere lærerne ved tjenestestederne, er det dets opgave under en bredere synsvinkel at finde forhold på alle trin i systemet, der kan være årsag til manglende effektivitet. Inspektoratet bør endelig være opmærksom på udviklingstendenser, der kan give anledning til ændringer.

IV. Prøver og deres anvendelsesmuligheder

I det følgende skal omtales nogle forhold vedrørende prøver og deres anvendelsesmuligheder. Det skal dog understreges, at en ukritisk anvendelse af prøver af enhver art er betænkelig. Det afgørende er, at der opnås en passende balance mellem prøverne (antal og systematik), effektiviteten i undervisningen og de ressourcer (penge og arbejdskraft), der investeres i prøverne. Det vil ofte for en ringe investering være muligt at frembringe et brugeligt evalueringsprodukt.

Når der tales om måling i forbindelse med

prøver og observationer må det fremhæves, at disse pædagogiske målinger ikke har samme eksakthed som fysiske målinger. Specielt vil observationer ofte være subjektivt betonet, men de kan i et vist omfang påvirkes i objektiv retning ved anvendelse af observationsskemaer. Den observerende person vil ved hjælp af sådanne skemaer også kunne fastholdes til de processer, som observationen har til formål at følge.

Et særligt fænomen ved bedømmelse af elevers præstationer, såvel i forbindelse med prøver som i forbindelse med observationer, er den såkaldte halo-effekt, som betyder, at en elevpræstation vurderes højere, hvis eleven »plejer« at klare sig godt eller vurderes lavere, hvis eleven »plejer« at klare sig dårligt.

Prøver kan være mundtlige og skriftlige prøver samt adfærdsprøver. De enkelte prøveformer kan anvendes over for såvel grupper af personer som enkeltpersoner. De er ikke lige anvendelige i alle tilfælde, og valget af prøveform må afhænge af, hvad der ønskes målt. Eksempelvis kan nævnes, at det sandsynligvis kun vil forekomme i få tilfælde, at en gruppe af personer er fælles om at løse en skriftlig prøve.

Af *skriftlige prøver* skal kort omtales følgende:

- *Essay prøven*, hvor det kræves, at eleven skal formulere et svar på et stillet spørgsmål. Dens anvendelse over for værnepligtige er måske lidt problematisk, da den stiller ret store krav til elevens evne til læsning og selvstændig formulering.
- *Udfyldning*, hvor eleven skal indsætte manglende ord eller lignende i en sætning, et billede eller andet. Prøven stiller knap så store krav til elevens intellektuelle færdigheder som essay prøven.
- *Afkrydsningsprøver*, der enten kan være ja-nej svar eller multiple choice. Sidstnævnte har mere end to afkrydsningsmuligheder.
- *Kombination*, hvor eleven blandt flere muligheder skal vælge det rigtige element i forhold til udgangspogivelserne.
- *Rangordning*, hvor eleven skal foretage en indrangering i rækkefølge af de opgivne elementer eller begreber.

Ved de to førstnævnte er formålet for eksempel at konstatere, om eleverne kan gengive et lært stof, medens formålet med de tre sidst-

nævnte fortrinsvis er at konstatere, om eleverne kan genkende et lært stof.

Endelig bemærkes, at de enkelte prøver kan kombineres med forskellige audio-visuelle hjælpemidler.

Mundtlige prøver giver ikke samme sikkerhed for validitet (prøvens evne til at måle det, der ønskes målt), reliabilitet (sikkerhed for, at prøven hver gang måler det samme) m.v. som skriftlige prøver. Mundtlige prøver kan udformes efter samme retningslinier som skriftlige prøver. De mundtlige prøver kan bruges inden for områder, hvor det drejer sig om at kontrollere i hvilket omfang eleven kan huske, forstå og/eller redegøre for det lærte stof.

Ved uddannelsen af CF-korpsets værnepligtige er iagttagelse af gruppers løsning af praktiske opgaver det vigtigste grundlag for evaluering.

Ved sådanne iagttagelser (*adfærdsprøver*) kontrolleres om eleven eller enheden har opnået de ønskede praktiske færdigheder.

Subjektiviteten ved iagttagelse af adfærd kan - som tidligere anført - mindskes ved anvendelse af observationsskemaer. Sådanne observationsskemaers opbygning må afhænge af, i hvilken situation de skal bruges. Drejer det sig for eksempel om at vurdere en bestemt enheds indsats under øvelse, bør skemaet indeholde noget om opgavens sammenhæng med et beskrevet uddannelsesmål, forstået på den måde, at der skal være foretaget en vurdering af opgavens sværhedsgrad inden enheden sættes til at løse opgaven. Ud fra denne vurdering af sværhedsgraden må enhedens indsats i øvrigt vurderes.

Et andet afsnit i observationsskemaet bør vedrøre opgavens faglige løsning, for eksempel om opgavens faser blev rigtigt prioriteret, om der fra lederens side blev foretaget de rigtige vurderinger af fremgangsmåder, og om enhedens menige mandskab var i stand til at anvende relevante metoder i de enkelte *opgave*-faser.

Et tredje afsnit i observationsskemaet bør vedrøre samarbejde såvel inden for enheden som med overordnede, underordnede og sideordnede led i organisationen.

Et fjerde afsnit i skemaet bør indeholde noget om vurdering af tidsfaktoren, altså om opgaven blev løst inden for en rimelig tid.

Et slutaftsnit bør af den observerende udfyldes efter opgavens løsning. Slutaftsnittet bør omhandle den observerendes samlede vurde-

Trin	Henvisning til figuren i kapitel 9	Problem	Hvem foretager kan foretage	Hvilke midler kan anvendes	Konsekvenser, såfremt evalueringen viser, at de tilsigtede mål ikke er nået
1.	Loven i relation til samfundet	Svarer loven til samfundets krav på det aktuelle udviklingstrin	Lovgivningsmagten	En kritisk analyse af loven og dens forudsætninger.	At loven ændres
2.	Uddannelsesplanen i relation til loven	Er uddannelsesplanen i overensstemmelse med loven og de deri givne mål Er der indbyrdes harmoni i uddannelsesplanens forskellige afsnit	Lovgivningsmagten Ministeriet	En kritisk analyse af uddannelsesplanen	At uddannelsesplanen ændres
3.	Uddannelsesbestemmelser i relation til uddannelsesplanen	Er uddannelsesbestemmelserne i overensstemmelse med uddannelsesplanen og de deri angivne mål. Er der indbyrdes harmoni i uddannelsesbestemmelsernes forskellige afsnit	Ministeriet Civilforsvarsstyrelsen	En kritisk analyse af uddannelsesbestemmelserne. Vurdering af afholdte øvelser	At uddannelsesbestemmelserne ændres. At styrkernes taktiske sammensætning ændres
4.	Afdelingens planlægning i relation til uddannelsesbestemmelserne	Er afdelingens lektionsoversigter, skemalægning m.v. i overensstemmelse med uddannelsesbestemmelsernes angivelser Er den foretagne stoffkoordination rigtig henset til krav om logisk fremadskridende uddannelsesforløb samt til elevforudsætninger	Civilforsvarsstyrelsen Afdelingen Lærerne	En kritisk analyse af afdelingens lektionsoversigter m.v. Vurdering af elevforudsætninger. Resultatinspektion	At lektionsoversigter m.v. ændres. At stoffet ordnes på anden måde
5.	Lærerens tilrettelæggelse i relation til afdelingens planer	Er lærerens valg af lektionens indhold, organisationsform, undervisningsmetode og undervisningshjælpemidler i overensstemmelse med afdelingens planer. Er lærerens vurdering af elevernes initialadfærd korrekt	Civilforsvarsstyrelsen Afdelingen Lærerne Eleverne	En kritisk analyse af lærerens plan. Overværelse af undervisningen. Vurdering af elevernes udvikling i den hidtidige undervisningsform.	At læreren ændrer sin tilrettelæggelse
6.	Lektionens gennemførelse i relation til tilrettelæggelsen	Nåedes undervisningsmål. Er lærerens valg af stof, organisationsform, undervisningsmetode og undervisningsmidler rigtig i forhold til elevernes forudsætninger		Forløbsinspektion. Forskellige prøveformer. Samtaler mellem lærere, elever og andre	

ring samt eventuelle forslag til forbedringer. Skemaet kan udbygges med flere afsnit afhængig af den enkelte opgaves art og omfang.

Som et supplement til observationsskemaer af nævnte art kan føjes skemaer, hvor enhedens personel - som enkeltpersoner - får lejlighed til at fremsætte deres vurdering af de samme forhold, som observationsskemaet vedrører.

I forbindelse med såvel anvendelse af prøver som anden evaluering, for eksempel iagttagelse af undervisning eller af øvelser er det vigtigt, at der gives feed back til enheden, til den enkelte elev og eventuelt til læreren.

Ved skriftlige prøver kan hensynet til hurtig feed back medføre, at det må foretrækkes at bruge afkrydningsprøver, som kan rettes på stedet, mod til gengæld at give afkald på at

få et mere nuanceret udtryk for elevens viden.

I forbindelse med forløbsinspektionen kan den inspicerende umiddelbart efter undervisnings- eller indsatsforløbet diskutere dette med lærere og elever, således at der for alle parter bliver mulighed for at få klarhed over tilfredsstillende eller mindre tilfredsstillende forhold, og deres eventuelle årsager.

Endelig skal anføres, at udgangspunktet for udarbejdelse af såvel skriftlige prøver som adfærdsprøver er at undersøge om eleverne - som enkeltpersoner eller som enheder - har nået det fastsatte uddannelsesmål. Det er i denne forbindelse en væsentlig fordel, hvis målangivelser er operationelt udformet. I modsat fald må den/de, der gennemfører evalueringen definere, hvad der skal være et mål for, om det givne uddannelsesmål er nået.



KAPITEL 13

Befalingsmandsuddannelsen

I. Indledning

En intensivering og rationalisering af uddannelsen af de værnepligtige i CF-korpset forudsætter, at CF-korpsets befalingsmænd har den fornødne faglige kunnen og viden og den tilstrækkelige pædagogiske og psykologiske baggrund for at kunne undervise, føre og lede.

Korpsets befalingsmænd er ifølge civilforsvarslovens § 8 opdelt i følgende kategorier:

- Faste befalingsmænd
- Befalingsmænd af reserven og
- Værnepligtige befalingsmænd.

De værnepligtige befalingsmænds uddannelse er direkte omfattet af kommissoriet.

II. Den nuværende befalingsmandsuddannelse

De faste befalingsmænd er tjenestemandsansatte. Antallet er fastsat ud fra behovet for det antal stillinger inden for det samlede civilforsvar, der i fredstid ønskes besat med dette personel.

Der uddannes følgende kategorier af faste befalingsmænd i CF-korpset:

- Befalingsmænd af chefgruppen.
- Befalingsmænd af mestergruppen.
- Befalingsmænd af forvaltningsgruppen.
- Befalingsmænd af værkstedsgruppen.

Uddannelsen af befalingsmænd af chefgruppen tager sigte på, at de skal kunne tilrettelægge og lede mandskabets uddannelse samt bestride forskellige chefposter.

Uddannelsen af befalingsmænd af mestergruppen har til formål at tilvejebringe personel til deltagelse i mandskabsuddannelsen og administrationstjenesten.

Uddannelsen af befalingsmænd af forvaltningsgruppen og værkstedsgruppen tager sigte på, at dette personel skal kunne tilrettelægge

og varetage de faglige opgaver inden for deres respektive tjenestegrene.

Det gælder for alle grupperne, at uddannelsen foregår på CF-korpsets Befalingsmandsskole på Bernstorff slot og omfatter såvel civilforsvarsfag som civile fag. For chef- og forvaltningsgruppens vedkommende varer uddannelsen 2 år og 11 måneder, og for mester- og værkstedsgruppens vedkommende varer den 2 år og 1 måned.

For alle uddannelserne gælder, at eleverne optages på de respektive klasser efter ansøgning. Udover kravene til de civile kvalifikationer er det en betingelse, at ansøgerne under tidligere tjeneste som værnepligtige befalingsmænd eller reservebefalingsmænd enten i CF-korpset eller i forsvaret har vist sig egnede som førere og instruktører for værnepligtigt mandskab.

Da CF-korpsets krigsmæssige indsats er baseret på mobiliserede styrker, der er ca. 10 gange større end den fredsmæssige styrke til uddannelse, må en væsentlig del af lederposterne i disse styrker besættes med andre kategorier af befalingsmænd end de tjenestemandsansatte. Der bliver her tale om anvendelse af befalingsmænd af reserven og værnepligtige befalingsmænd.

Om disse kategorier af befalingsmænd hedder det i civilforsvarslovens § 10:

»Befalingsmandselever udtages i fornødent antal af den værnepligtige styrke. De forbliver til fortsat tjeneste i et af indenrigsministeren fastsat tidsrum, som dog ikke kan overstige det for værnepligtige befalingsmænd ved hæren gældende. Som befalingsmandselever udtages fortrinsvis frivillige, der er egnede.

Stk. 2. Udnævnelse til befalingsmand af reserven kan kun finde sted efter den pågældendes eget ønske.«

De værnepligtige befalingsmænd omfatter delingsførere, forvaltningsassistenter og håndværkere. De gennemgår alle en grunduddannelse på lige fod med de øvrige værnepligtige, og herefter en skoleuddannelse (for tiden 5 måneders varighed) med sigte på enten at virke som førere ved egentlige taktiske enheder - som delingsførere - eller at medvirke ved løsning af de faglige opgaver som forvaltningsassistent eller håndværker.

Som elever i delingsførerklassen optages værnepligtige, der under den obligatoriske grunduddannelse, har vist sådanne evner og anlæg for tjenesten, hervinder særligt lederevner, som gør det sandsynligt, at de efter endt uddannelse kan opfylde de krav, der må stilles til en delingsfører. Som betingelse for optagelse kræves endvidere, at de værnepligtige har de fornødne færdigheder i regning og kan udtrykke sig mundtligt og skriftligt på dansk. Der stilles dog ikke egentlige eksamenskrav.

Selve udtagelsen til delingsføreruddannelsen foretages af de enkelte afdelingers chefer, for tiden ca. 3-3 1/2 måned efter fremmødet. Civilforsvarsstyrelsen fastsætter antallet, der i øjeblikket udgør 10-15 pct. af den tjenstgørende styrke.

Uanset, at civilforsvarslovens § 10, som foran anført, fastsætter, at befalingsmandselever fortrinsvis udtages blandt egnede frivillige, udtages i dag et stort antal elever, som ikke selv har ønsket at modtage en uddannelse og udnævnelse til befalingsmand, idet det ikke er muligt at skaffe det tilstrækkelige antal egnede frivillige. Efter udvalgets opfattelse er en væsentlig begrundelse for, at et så stort antal ikke ønsker at gennemgå denne uddannelse, at de værnepligtige befalingsmænds tjenestetid er dobbelt så lang som værnepligtige meniges. Derimod har den uddannelse, som de gennemgår i mindre grad givet anledning til kritik.

Under uddannelsen på delingsførerskolen gives en videreførelse af den almindelige meniguddannelse, ligesom eleverne lærer grundreglerne for føring i brand- og redningstjeneste. De lærer endvidere grundreglerne for instruktion og får en begrænset uddannelse i pædagogik og psykologi med det sigte at kunne tilrettelægge og gennemføre et undervisningsforløb.

Efter afslutning af uddannelsen på delingsførerskolen skal de værnepligtige befalingsmænd kunne føre brand- og redningsenheder af gruppestørrelse under øvelser og i katastrofe-

situationer, og de skal kunne virke som instruktører i alle praktiske fag ved afdelingerne.

Uddannelsen af de værnepligtige befalingsmænd fortsætter i praksis ved korpsets afdelinger, således at der stiles mod, at de ved hjemsendelsen kan føre brand- og redningsenheder af delingsstørrelse i en krigssituation.

III. Behovet for ændringer af befalingsmandsuddannelsen

Udvalget har overvejet på hvilke punkter, der er behov for at ændre henholdsvis uddannelsen af faste befalingsmænd og befalingsmænd af reserven og værnepligtige befalingsmænd for at intensivere og rationalisere mandskabsuddannelsen.

På baggrund af den tidligere anførte modstand mod udtagelsen af det forholdsvis store antal værnepligtige befalingsmænd har man specielt for denne kategori overvejet alternativer, som kunne tilgodese såvel det føringsmæssige som det instruktørmæssige behov.

Det er udvalgets opfattelse, at den hidtidige delingsføreruddannelse ikke giver den tilstrækkelige baggrund for, at delingsførerne kan virke effektivt som instruktører for det menige mandskab, og udfra en ideel betragtning ville det være at foretrække om al instruktion af menigt mandskab kunne varetages af faste befalingsmænd. En sådan løsning lader sig imidlertid ikke gennemføre i praksis, idet det kræver et væsentlig større antal faste befalingsmænd, end der er til rådighed.

En del af de føringsmæssige opgaver ville kunne løses ved en større anvendelse af menige gruppeførere. Et sådant system er i øjeblikket under afprøvning i CF-korpset, og det indgår ligeledes i udvalgets forslag i kapitel 10 til højnelse af niveauet i meniguddannelsen.

Det er imidlertid ikke muligt alene ved anvendelse af menige gruppeførere at løse alle de føringsopgaver, som der specielt i en mobiliseringssituation vil være. Hertil kommer, at der i det lokale civilforsvar er et væsentligt behov for førere, som kun kan dækkes ved at delingsførere - efter et antal år i korpsets mobiliseringsstyrker - overføres til det lokale civilforsvar i medfør af civilforsvarslovens § 7.

Udvalget må således fastslå, at der fortsat er behov for at udtage et antal menige, som får en egentlig skoleuddannelse, til værnepligtige befalingsmænd.

IV. Forslag

1. Faste befalingsmænd

De væsentligt forøgede krav til uddannelsen af menige, som er indeholdt i udvalgets forslag på dette område - herunder til uddannelse af menige gruppeførere - stiller også større krav til de faste befalingsmænd, blandt andet fordi den enkelte befalingsmands indflydelse på uddannelsesplanlægning og gennemførelse vil blive væsentligt øget.

I de gældende planer for uddannelse af faste befalingsmænd er medtaget en ikke ubetydelig undervisning i pædagogik og psykologi, dels i form af en egentlig skoleuddannelse, dels i form af et kortere internatkursus, og udvalget må anbefale, at uddannelsen på dette område fortsat udbygges, også i form af efteruddannelsesvirksomhed, der tillige må omfatte allerede ansatte faste befalingsmænd. Det må endvidere forudsættes, at befalingsmændenes civilforsvarsfaglige uddannelse ved efteruddannelseskurser ajourføres, efterhånden som kravene til de værnepligtiges kunnen ændres.

2. Befalingsmænd af reserven

Uddannelsen til befalingsmænd af reserven har et strengt civilforsvarsfagligt indhold og er koncentreret om at gøre eleverne egnede som førere af delinger og som næstkommanderende ved indsatssektionerne. Udvalget har ikke fundet anledning til at stille særlige forslag vedrørende denne uddannelses fremtidige indhold udover generelt at anbefale den videst mulige efteruddannelse af dette personel, såvel hvad angår udvikling i civilforsvarsfag som i pædagogik og psykologi, jævnfør dog side 55.

3. Værnepligtige befalingsmænd

Udvalget har overvejet, om der var mulighed for kun at udtage frivillige menige til uddannelse til værnepligtige befalingsmænd. Udvalget finder dog ikke, at det kan pålægges civilforsvarsstyrelsen kun at udtage frivillige, men det findes ønskeligt, såvel for de værnepligtige befalingsmænd som for uddannelsen og klimaet, at den overvejende del er frivillige.

Udvalget finder endvidere, at udtagelsestidspunktet bør fremrykkes mest muligt, således at den blandt de værnepligtige meget ilde-anskrevne udvælgelsesprocedure kan afsluttes hurtigst muligt efter indkaldelsen. Udvalget mener dog ikke, at det nuværende danske sessionssystem

åbner mulighed for allerede inden indkaldelsen at have udtaget elever til befalingsmandsuddannelsen, således som det er oplyst praktiseret i det hollandske forsvær.

Det foreslås derfor, at udvælgelsen finder sted i slutningen af den i kapitel 10 omtalte introduktionsperiode, efter de samme principper som gældende i dag, og at skoleuddannelsen påbegyndes hurtigst muligt derefter, jævnfør figur 1 i kapitel 10.

Når udvalget i det følgende behandler spørgsmålet om uddannelse af værnepligtige befalingsmænd, må det understreges, at når der i det følgende alene tales om uddannelse til delingsfører, forudsættes det, at uddannelse til forvaltningsassistent og håndværker foregår efter principielt samme struktur.

Uddannelsen på delingsførerskolen skal omfatte en fortsat grunduddannelse, svarende til de meniges grunduddannelse, men blot mindre detaljeret hvad angår det praktiske. Den skal endvidere omfatte en specialuddannelse i et af specialerne, svarende til de meniges specialuddannelse, men også på dette punkt mindre detaljeret. Der skal derudover gives uddannelse i føring af grupper og delinger.

Efter delingsførerskolens afslutning skal delingsføreren kunne føre enheder af gruppestørrelse under øvelser og i katastrofesituationer.

Skoleuddannelsen skal suppleres med en videre uddannelse i praktisk føring ved de enkelte afdelinger, således at delingsføreren bliver i stand til at føre enheder af delingsstørrelse i en krigssituation.

Udvalget foreslår, at denne uddannelse for de værnepligtige befalingsmænd tilrettelægges således, at den kan fuldføres inden for samme uddannelsestid som for de øvrige værnepligtige.

Når udvalget mener, at tjenestetiden for værnepligtige befalingsmænd kan afkortes, begrundes dette med, at det antages, at afdelingerne udtager de dygtigste, at uddannelsen, jævnfør nedenfor, ændres, og at eleverne fritages for deltagelse i gavntjeneste m.v.

Som det fremgår af ovenstående, vil der efter udvalgets forslag ikke fremover være tale om at uddanne delingsførerne til hjælpeinstruktører, og delingsførerne vil således ikke direkte medvirke i undervisningen af værnepligtige.

4. Konsekvenser af udvalgets forslag

Til dækning af behovet for hjælpeinstruktører foreslår udvalget, at der antages delings-

førere til frivillig tjeneste. Disse skal, når de har afsluttet videreuddannelsen ved afdelingerne, gennemgå et kursus i pædagogik og psykologi med henblik på praktiske undervisningsfærdigheder og forståelse af problemer vedrørende funktioner som instruktører og arbejdsledere.

Udvalget har om disse værnepligtige befalingsmænd til frivillig tjeneste i øvrigt ment at kunne påpege, at der ad denne vej vil være en vis mulighed for at foretage en bedømmelse af ansøgere til en videre uddannelse til fast befalingsmand.

Udvalget har dog samtidig været opmærk-

som på, at forslaget til delingsføreruddannelse vil nødvendiggøre en ændret udtagelse og uddannelse til befalingsmænd af reserven. Det må dog anses for hensigtsmæssigt, at det overlades til civilforsvarsstyrelsen at stille forslag herom.

Udvalget vil anbefale, at der snarest iværksættes forsøg med gennemførelse af de stillede forslag til delingsføreruddannelse, videreuddannelse og anvendelse af delingsførere til frivillig tjeneste samt med rekruttering af emner til befalingsmænd af reserven - uddannelse efter nærmere af civilforsvarsstyrelsen udarbejdede retningslinier.

Koordinering af civilforsvarets undervisningsopgaver

Ved behandling af problemerne omkring planlægningen af den civilforsvarsmæssige uddannelse, dennes indhold og gennemførelse samt den efterfølgende kontrol af uddannelsesresultatet har udvalget beskæftiget sig med civilforsvarsstyrelsens muligheder for at planlægge, vejlede og kontrollere og på anden vis fremme uddannelsen. Der var enighed om, at sidstnævnte forhold var meget væsentlige, og at følgende opgaver mest rationelt kunne løses på centralt plan:

1. Udarbejdelse af uddannelsesplan
2. Inspektion og kontrol af uddannelsen
3. Videreuddannelse af befalingsmænd
4. Udviklingsarbejde med hensyn til nye uddannelsesmidler og lignende.

Udvalget bemærkede sig, at der på disse områder — ifølge civilforsvarsstyrelsens organisationsplan — syntes at være en spredning af ansvar og kræfter over flere af civilforsvarsstyrelsens kontorer. Udvalget var derfor af den opfattelse, at det måtte antages at indebære en væsentlig rationalisering, såfremt der oprettedes et centralt organ, der fik overdraget varetagelsen af de 4 ovennævnte opgaver. Man var i øvrigt bekendt med, at der i civilforsvarsstyrelsen allerede forelå planer, der gik i samme retning.

Med skrivelse af 21. juni 1971, der er optaget som bilag 6, afgav udvalget derfor delindstilling om oprettelse af ovennævnte centrale pædagogiske organ.

Civilforsvarsstyrelsen har i skrivelse af 15. december 1971 afgivet udtalelse til indenrigsministeriet vedrørende delindstillingen og oplyste i den forbindelse, at civilforsvarsstyrelsen havde truffet beslutning om

- fra 1. januar 1972 at nedsætte et stående pædagogisk udvalg under civilforsvarsstyrelsen, som ville få til opgave at virke som centralt koordinerende organ for så vidt angik

den pædagogiske side af uddannelsesplanlægningen mellem de kontorer, som varetager den rent faglige uddannelsesplanlægning og inspektion. Udvalget ville som formand få chefen for korpsets uddannelsesinspektorat (se nedenfor), og udvalget ville som medlem blandt andet få den pædagogiske medarbejder, som allerede var ansat, og som fra 1. januar 1972 skulle tiltræde i civilforsvarsstyrelsen, samt andre interesserede, kvalificerede medarbejdere fra de kontorer, der varetager den faglige planlæggende uddannelse af civilforsvarspersonel inden for og uden for korpset,

- at inspektionen og kontrollen af uddannelsen i CF-korpset i løbet af foråret 1972 skulle overflyttes til civilforsvarsstyrelsen og etableres under betegnelsen »CF-korpsets Uddannelsesinspektorat«. Inspektoratet ville få ansvaret for ikke blot inspektion og kontrol af uddannelsen, men ville tillige blive pålagt at overtage den faglige tilrettelæggelse af uddannelsen inden for CF-korpset, således at udarbejdelse af uddannelsesplaner, videruddannelse og udviklingsarbejder blev samlet i inspektoratet,
- at uddannelsen af alt personel til den statslige ambulancetjeneste på et senere tidspunkt skulle overføres til ovennævnte uddannelsesinspektorat, og
- at udviklingsarbejdet med hensyn til nye undervisningsmidler og lignende, der hidtil havde været varetaget af civilforsvarsstyrelsens rekvisitudvalg og respektive kontorer, ville blive overført til førnævnte pædagogiske udvalg og det nye uddannelsesinspektorat.

Udvalget har den 20. december 1971 taget civilforsvarsstyrelsens redegørelse til efterretning, idet der var enighed om, at civilforsvarsstyrelsens beslutninger fuldtud dækkede udvalgets indstilling.

KAPITEL 15

Trivsel

I. Indledning

Ved trivsel forstås den enkeltes velbefindende i fysisk og psykisk henseende, således som det er betinget af en række faktorer i det fysiske og sociale miljø. Sædvanligvis knyttes begrebet til forholdene i en bestemt situation og en bestemt gruppe, for eksempel på en arbejdsplads eller ved en uddannelsesinstitution.

I de foregående kapitler har udvalget gentagne gange berørt trivselen under uddannelsen, især for de værnepligtiges vedkommende, hvoraf skal nævnes:

Kapitel 4: En væsentlig del af den kritik, som er blevet rejst, vedrører de værnepligtiges trivsel i forbindelse med blandt andet tjenestetid, omgangsform, kommunikation og retssikkerhed, og der er blevet rejst krav om øget medindflydelse.

Kapitel 5: Civilforsvarsstyrelsen har ved indførelse af blandt andet samarbejdsordning og kurser for befalingsmænd og talsmænd søgt at forbedre såvel trivsel som undervisning. Endvidere er der gennemført en undersøgelse herom.

Kapitel 10–13: Udvalgets forslag vedrørende struktur, uddannelsesmidler, evaluering og uddannelse af værnepligtige befalingsmænd er udtryk for, at det anses for at være af afgørende betydning, at der tages hensyn til de værnepligtiges trivsel.

I det følgende fremsættes udvalgets generelle bemærkninger om trivsel ud fra følgende hovedsynspunkter:

1) Trivsel i en institution som CF-korpset er primært et spørgsmål om at etablere en velmotiveret og effektiv uddannelse.

I fredstid har CF-korpset i vid udstrækning karakter af at være en uddannelsesinstitution. At de værnepligtige generelt er utilfredse med,

at deres civile uddannelse, deres arbejde og deres civile tilværelse i øvrigt skal afbrydes af værnepligtstiden, kan næppe undgås. Det CF-korpset kan gøre for at mindske utilfredsheden og øge interessen, er især at tilbyde en uddannelse, hvis formål, planlægning og gennemførelse opleves som rimelig og relevant. Dette forhold er blevet særlig fremtrædende efter at flere og flere værnepligtige kan tilbringe fritiden uden for tjenestestedet blandt andet på grund af indførelse af udvidet nattegningsordning.

2) Trivsel i en institution som CF-korpset vedrører ikke blot de værnepligtige, men også befalingsmændene.

For at kunne planlægge og gennemføre en effektiv undervisning og for at kunne lede enheder under vanskelige forhold, er det nødvendigt at have selvtilid, sikkerhed og gode arbejdsvilkår. Da befalingsmanden ofte i en lang årrække har sit daglige arbejde ved uddannelsesstedet og derfor øver indflydelse på uddannelsen af mange værnepligtige, er det særlig vigtigt, at overvejelser om trivsel også omfatter hans situation.

II. De værnepligtiges trivsel

7. Forventninger og forhåndsviden

Det fremgår blandt andet af den i kapitel 5 omtalte spørgeskemaundersøgelse, at mange værnepligtige har ringe forhåndsviden om tjenesten i CF-korpset, og at interessen og tilfredsheden med undervisning og trivsel aftager, efterhånden som tjenestetiden skrider fremad. Dette tyder på, at mange møder med urealistiske forventninger, og at uddannelsen ikke formår at opretholde den nødvendige motivation. Undersøgelsen viste, at kun få valgte at aftjene værnepligten i CF-korpset, fordi de var positivt motiverede ved kendskab til dets formål og interesse for dets opgaver og arbejde. Da det

må anses for at være af stor betydning, *at* befolkningen har kendskab til og positiv holdning over for civilforsvaret, *at* der bliver flere positivt motiverede værnepligtige, og *at* den værnepligtiges forventninger er realistiske, skal udvalget anbefale øget og mere hensigtsmæssig information i form af:

- At der via skoler og massemedier gives saglig **orientering** om civilforsvar og CF-korps.
- At der umiddelbart før sessionen gives hensigtsmæssig oplysning som grundlag for den enkeltes valg.
- At der kort før indkaldelsen tilgår den indkaldte en klar redegørelse for uddannelsen og vilkårene i øvrigt i CF-korps.

2. Fysisk miljø

Selv om undervisningen som nævnt må anses for den centrale faktor i spørgsmålet om trivsel, må betydningen af det fysiske miljø ikke overses.

Indkvarteringsforhold og hobby- og opholdsforhold er forskellige fra tjenestested til tjenestested, og det må anses for vigtigt, at der fortsat indføres forbedringer på disse områder. Hvad kost- og spiseforhold angår er der fra 1. april 1971 gennemført en cafeteriaordning, der dog fra alle parter har givet anledning til kritik.

3. Velfærd

Trivsel er tillige afhængig af de menneskelige **omgivelser** og velfærdstjenesten har da også i høj grad set det som sin opgave at skabe underholdende fællesaktiviteter i fritiden, ligesom civilforsvarsstyrelsen ved ændringer af forskellige tjenstlige bestemmelser dels har givet mere egentlig frihed (udvidet nattegnsoordning) dels har forsøgt at forbedre klimaet under selve tjenesten.

Af betydning for den enkeltes trivsel er endvidere en række forhold som socialrådgivning, økonomisk bistand i trangforhold og fribefordringsregler. Specielt om de sidstnævnte er det af væsentlig betydning såvel for de værnepligtige som for en effektiv udnyttelse af den daglige tjenestetid, at der udvises størst mulig smidighed ved tilrettelæggelse af tjenestetiden (den daglige tjenestes begyndelse og afslutning).

4. Det sociale miljø

Der blev i oktober 1965 indført nye regler for omgangsformer og mandskabsbehandling i

CF-korps og senere givet yderligere lempelser og forbedringer i takt med de forbedringer i forsvaret, der blev indført som følge af »Klimaudvalget«s betænkninger, herunder i spørgsmålet om medindflydelse.

Det i kapitel 6 omtalte forholdsvis store antal værnepligtige, som overflyttes fra civilt arbejde (»militærnægtene«) og den forhåndsopfattelse de menige har af CF-korps som et humanitært hjælpekorps har utvivlsomt både før og efter disse ændringer foranlediget en særlig stærk kritik. Kritikken har især drejet sig om den autoritære ledelsesform og omgangen i det daglige, som tidligere var og stadig i nogen grad er præget af afstand mellem menige og befalingsmænd og af en række ydre tegn på disciplin. De omtalte ændringer har tilsyneladende ikke umiddelbart resulteret i større tilfredshed, idet kritikken som antydning er fortsat og på visse punkter skærpet, jævnfør også kapitel 4, samtidigt med at det for befalingsmændenes vedkommende har givet anledning til usikkerhed med hensyn til deres egen rolle. Det for begge parter vanskeligste spørgsmål synes at være modsætningen mellem på den ene side en civil omgangsform, brug af mere fri gruppearbejdsformer og en vis medindflydelse i undervisningen, og på den anden side den autoritære ledelsesform. Det er dog udvalgets opfattelse, at de forskellige ændringer ikke blot må anses for ordninger, der er nødvendiggjort af samfundsudviklingen, men at **de** er ordninger, som, de omtalte vanskeligheder taget i betragtning, vil medvirke til at forbedre både uddannelse og trivsel og dermed CF-korpsets effektivitet.

5. Samarbejdsordning

Den nævnte medindflydelse formidles på tilsvarende måde som i det militære forsvar af en samarbejdsordning, der på det enkelte tjenestested er centreret omkring talsmandsudvalget, hvor de meniges talsmænd kan fremføre forslag og kritik på næsten alle områder. Talsmandsudvalget, der har chefen for tjenestestedet som formand, har dog ikke besluttende myndighed. Derudover afholdes månedlige møder i kontaktgruppen, som består af en talsmandsrepræsentant for hvert tjenestested, samt periodiske møder mellem civilforsvarsstyrelsen og repræsentanter for kontaktgruppen.

Udvalget har drøftet muligheden for at udvide ordningen til at omfatte medbestemmelse

med hensyn til begrænsede områder som for eksempel kaserneorden, regler for vagttjeneste og lignende. Det er imidlertid vanskeligt at afgrænse disse områder i forhold til, hvad der, på grund af karakteren af CF-korpsets opgaver, hensynet til de civilt ansatte, og på grund af, at de msnige er værnepligtige til tvungen tjeneste, må besluttet af ledelsen. Hertil kommer, at det efter udvalgets opfattelse navnlig er den enkelte og gruppens forhold i undervisningssituationen, som har betydning for trivslen. Udvalget skal dog anbefale civilforsvarsstyrelsen til stadighed at følge udviklingen på dette område.

6. Samarbejde om undervisning

Samarbejde om undervisning har, som det fremgår af kapitel 5, også præget civilforsvarsstyrelsens foranstaltninger. Udvalgets forslag bygger ligeledes på den antagelse, at såfremt det overordnede formål accepteres og de afledede mål kan vises at være i overensstemmelse dermed, er der basis for et samarbejde om undervisningen, idet lærere og elever vil have et fælles mål. Selv om der, som anført i indledningen, kan være generel utilfredshed med indkaldelsen som sådan, vil målene ikke kunne afvises som irrelevante og i sig selv give anledning til negativ motivation. Det er derfor vigtigt at tage hensyn til tre forhold:

1. At de værnepligtige kender målet for det enkelte fag, det enkelte emneområde og det det enkelte emne, herunder forholdet til det overordnede formål.

Dette vil som omtalt give en motivation, som er af intellektuel art: De værnepligtige vil indse rimeligheden i uddannelsen, selv om de i øvrigt måtte være utilfredse med afbrydelsen af deres civile tilværelse. Midlerne er både i faget tjenesteforhold og i de øvrige fag, *at orientere om formål, mål og indhold*. I det omfang, hvor det i øvrigt er hensigtsmæssigt må *helhedsprincippet* (kapitel 9, III) følges. *Realistiske, praktiske* øvelser må benyttes, og de værnepligtige må deltage i *evalueringen* (jævnfør kapitel 12).

2. At der planlægges og undervises på en sådan måde, at der fortsat indføres nyt stof, og at det i øvrigt er en varieret og aktiverende undervisning.

Dette punkt omfatter alle de i kapitel 9-10 omtalte tre niveauer. Hovedprincippet i ud-

valgets forslag til uddannelsesplan (kapitel 10, I) er, at der hele uddannelsen igennem indføres *nyt stof*, således at fagene udbygges gradvist. Endvidere går forslaget ud på, at der stilles sådanne krav, at den enkelte konstant oplever, at der er noget nyt og relevant at lære. Forslaget om, at *undervisningsdifferentieringen* også omfatter uddannelse af menige gruppeførere, samt bemærkningerne (kapitel 9-12) om undervisningsmetoder, -midler og -evaluering viser endvidere, at det efter udvalgets opfattelse vil være hensigtsmæssigt i udstrakt grad at benytte *elev aktiviserende arbejdsformer*. I fortsættelse heraf skal bemærkes, at disse giver mulighed for megen variation. De kan omfatte både individuelt, parvist og gruppevist arbejde, og desuden kan de benyttes i såvel praktisk opgaveløsning, betjening af materiel som i mere teoretisk stof. Sådanne arbejdsformer samt de værnepligtiges medvirken ved *evalueringen* fremmer interessen og giver medansvar for undervisningsforløbet, således at undervisningen og tjenesten i det hele taget opleves som meningsfyldt, hvilket er en afgørende betingelse for trivsel.

3. At der ikke er andre faktorer, som direkte har negativ indflydelse på motivationen. Med disse andre faktorer henvises dels til forventninger, fysisk miljø og socialt miljø som omtalt ovenfor, dels til nogle forhold, som i særlig grad har modvirket interessen for undervisningen.

For det første har den sene udtagelse af værnepligtige befalingsmænd med dobbelt tjenestetid bevirket, at mange ikke har udvist initiativ og interesse i håb om at undgå en sådan »straf«. For det andet er spildtid, forårsaget af dårlig planlægning, en negativ motiverende faktor. Udvalgets forslag om struktur, uddannelse af værnepligtige befalingsmænd, højere og differentieret niveau samt pædagogisk efteruddannelse og støtte tjener til at eliminere disse faktorer. For det tredje er anført, at appellens form kan virke negativt motiverende og at dette spørgsmål derfor fortsat må følges.

For det tredje er anført, at appellens form deltagelse i fredsmæssige katastrofeudrykninger kan virke negativt motiverende.

Udvalget må dog heroverfor pege på, at for megen deltagelse heri kan vanskeliggøre planlægningen og gennemførelsen af uddannelsen.

III. Befalingsmændenes trivsel

1. Tjenstlige forhold i almindelighed

Den i kapitel 4 omtalte kritik, de forskellige forslag om ændringer af civilforsvaret, samt den seneste tids drastiske pressemeddelelser om nedskæringer for at opnå økonomiske besparelser har for befalingsmændene virket uheldigt på den enkeltes trivsel og klimaet på arbejdspladsen. Det må anses for urigtigt at stille større krav til initiativ og interesse samtidig med, at der skabes usikkerhed om perspektivet, både hvad angår selve uddannelsen af de værnepligtige og hvad angår den enkelte befalingsmands fremtidsudsigter. Der har således i de senere år kunnet konstateres voksende interesse blandt korpsets befalingsmænd for at blive ansat ved det lokale civilforsvar eller at finde beskæftigelse andetsteds. Hertil medvirker dog også et forhold, som næppe helt vil kunne undgås af uddannelsesmæssige grunde, nemlig forflyttelse til nyt tjenestested og tjenesteområde, hvilket kan skabe personlige problemer for den enkelte. Hvad dette angår søger civilforsvarsstyrelsen imidlertid at tage størst mulige hensyn til den enkeltes personlige forhold, og udvalget har blandt andet bemærket sig, at der i oktober 1969 af civilforsvarsstyrelsen blev oprettet et »CF-korpsets Personalenævn«, med repræsentation fra de forhandlingsberettigede befalingsmandsorganisationer og med formål at være rådgivende og indstillende organ for så vidt angår udnævnelser og forflytninger af faste befalingsmænd.

2. Arbejdsforhold ved afdelingen

Efter udvalgets forslag til uddannelsesplan skal befalingsmanden som lærer i et samarbejde på tjenestestedet selvstændigt løse problemerne med planlægning, ordning af stof, valg af undervisnings- og arbejdsform og evaluering. Dette kræver, som omtalt i kapitel 11-13, at der gives ham forudsætninger for at gøre dette ved *efteruddannelse*, *vejledning* og *undervisningsmidler*. Hertil kommer nødvendige forudsætninger vedrørende *enkadrering* af uddannelsesstyrken og *undervisningsbyrden*. Enkadreningen må - som hidtil - forudsætte et rimeligt antal befalingsmænd til at løse de pædagogiske opgaver og en rimelig arbejdsfordeling mellem dem. Med hensyn til arbejdstiden må der — som for andre pædagoggruppers vedkommende - afsættes tid til planlægning og tilrettelæggelse inden for den normale arbejdstids rammer.

3. Samarbejde om undervisning

I forlængelse af det i kapitel 10 og 12 anførte skal her blot nævnes, at det også for befalingsmændenes trivsel er af betydning, at der etableres et godt samarbejde, dels med uddannelsesstyrelsens ledelse, dels med uddannelsesinspektoratet. Den enkelte befalingsmand har ikke blot til opgave at være selvstændig og initiativrig i formidlingen til de værnepligtige, men han må også være medarbejder ved korpset i den forstand, at hans erfaringer og idéer får betydning for planlægning, evaluering, fremstilling af undervisningsmidler m.v.

4. Samarbejdsordning for befalingsmænd

På de enkelte tjenestesteder er tidligere etableret en samarbejdsvirksomhed, hvori kan deltagere repræsentanter for alle forhandlingsberettigede personaleorganisationer (såvel uniformeret som civilt personel). I overensstemmelse med de gældende regler for medarbejdere ved statsinstitutioner er der pr. 1. september 1972 oprettet lokaludvalg, og der har derfor indtil nu ikke kunnet drages nogen egentlige konklusioner af deres virksomhed.

5. Forholdet til de værnepligtige

Som omtalt i afsnit II har ændringerne med hensyn til tjenstlige bestemmelser, herunder omgangsformer, forårsaget en vis usikkerhed hos befalingsmændene angående deres rolle. Dette svarer i mange henseender til hvad der er sket inden for andre uddannelser, men for civilforsvarets vedkommende spiller det særlige forhold ind, at eleverne er værnepligtige, og at der som tidligere nævnt under indsats må være autoritær ledelse.

Det er udvalgets opfattelse, at effektiviseringen af uddannelsen og større anvendelse af elevaktiviserende undervisning vil mindske vanskelighederne ved uoverensstemmelsen mellem mere fri og mere autoritære forhold af tjenstlige og indsatsmæssige grunde.

6. Værnepligtige befalingsmænd

Det har været almindeligt at betragte værnepligtige befalingsmænd som en gruppe, der var i »klemme« mellem de menige på den ene side og de faste befalingsmænd på den anden side. Med den af udvalget foreslåede ordning for værnepligtige befalingsmænd vil disse proble-

mer imidlertid kunne undgås, idet kun egnede og særligt uddannede værnepligtige befalingsmænd til frivillig tjeneste vil fungere som hjælpeinstruktører og medarbejdere ved den daglige tjeneste. I den forholdsvis korte periode, hvor de værnepligtige befalingsmænd til pligtig tjeneste videreuddannes ved afdelingerne, må der dog drages omsorg for, at de indgår i afdelingens tjeneste og uddannelse på hensigtsmæssig måde.

IV. Afsluttende bemærkninger

Trivsel hænger ofte sammen med forholdet

mellem de krav, der stilles til én, og éns muligheder for at opfylde dem.

Både for værnepligtige og for befalingsmænd stiller samfundet krav om at realisere en uddannelse med et bestemt formål. Selv om de to gruppers forhold og engagement nødvendigvis er højst forskellige, er det dog et samarbejde mellem dem, som er betingelsen for et rimeligt resultat. Det er derfor ikke tilstrækkeligt, at formulere et dækkende formål og udarbejde en hensigtsmæssig uddannelsesstruktur og -plan, men der må herudover skabes de både ydre og indre betingelser for et godt samarbejde om at realisere uddannelsen.

København, den 15. december 1972.

Niels Elkær-Hansen
formand

ML Jensen

H. N. Riisberg

N. B. Hansen
sekretær

E. Fyenbo

David Pedersen

I. A. Brask Thomsen

B. Widal Jensen

S. Fredtoft Peters

H. Vejleskov

B. Oulund
sekretær

Den 8. maj 1972.



Med indenrigsministeriets skrivelse af 2. marts 1972, 2. kt. j. nr. 1970/227-11, har udvalget modtaget kopi af indenrigsministerens brevveksling med folketingsmand Mogens Camre om to af stud. med. Ib Kolbæk udarbejdede notater, der indeholder forslag til reorganisering af redningsvæsenet i Danmark.

Ministeriet har anmodet udvalget om at tage stilling til det i hr. Kolbæks notater fremsatte forslag om, at de værnepligtige i civilforsvarskorpset efter en teoretisk korpssuddannelse på 2-3 måneder i en periode på 4-6 måneder skal udstationeres til en redningsstation for derefter at vende tilbage til korpsets kaserner.

Ved behandling af dette forslag har udvalget ment at måtte tage sit udgangspunkt i det formål for uddannelsen af værnepligtige i civilforsvarskorpset, som er opstillet i civilforsvarsloven og i de gældende uddannelsesbestemmelser. Udvalget har således afholdt sig fra udtalelse om følgerne af at erstatte det eksisterende korps med ét, der har andre opgaver.

Udvalget skal efter dets kommissorium undersøge mulighederne for at intensivere uddannelsen af de værnepligtige, herunder skal udvalget beskæftige sig med såvel mulighederne for en egentlig rationalisering af mandskabsuddannelsen som med mulighederne for en intensivering ved hjælp af ændrede pædagogiske metoder og hjælpemidler.

På denne baggrund skal udvalget udtale, at gennemførelsen af det omhandlede forslag under de nugældende regler efter udvalgets opfattelse ikke vil indebære nogen intensivering af uddannelsen, som kunne medføre bedre udnyttelse af - eventuelt nedsættelse af - tjenestetiden.

Den udstationering, som forslaget omtaler,

må formentlig betragtes som udkommandering til gavntjenste på en redningsstation. De erfaringer, de værnepligtige erhverver under en sådan udstationering, vil være afhængig af de tilfældige opgaver, der melder sig i denne periode. Det må endvidere antages, at uddannelsen af de værnepligtige vil blive meget uensartet, når den er afhængig af de forskellige redningsstationers lokale arbejdsområder.

Der er derfor ingen garanti for, at de værnepligtige under denne udstationering vil få en så alsidig og effektiv uddannelse, som den korpset kan give. Hertil kommer, at der ikke på redningsstationerne er uddannede instruktører med den fornødne pædagogiske erfaring. Forslaget måtte således forudsætte, at der til udstationeringsstederne knyttes uddannede befalingsmænd fra korpset.

Såfremt dette ikke sker, må det befrygtes, at de værnepligtige i stedet for at modtage intensiv undervisning vil blive sat til at løse elementære gavntjensteopgaver.

Udstationering som foreslået vil således kunne indebære en fare for, at uddannelsen bliver mere ekstensiv og - såfremt samme standard for uddannelsen skal opnås - med en længere tjenestetid som følge.

Udvalget skal imidlertid henlede opmærksomheden på, at uddannelsen i civilforsvarskorpset formentlig ville vinde ved, at den udrykningsvagt, som opretholdes ved korpsets tjenestesteder, udnyttes i højere grad, end tilfældet er i dag. En hyppigere tilkaldelse af korpset til hjælp i brand- og katastrofesituationer vil gøre uddannelsen mere meningsfyldt og hermed påvirke de værnepligtiges holdning.

P. u. v.

N. Elkær-Hansen.

»Undersøgelse vedrørende fysisk arbejdsbelastning ved brand- og redningstjenesten«

Indledning

CF-korpsets arbejdsopgaver

I CF-korpsets virksomhed i krigs- og katastrofesituationer indgår arbejdsopgaver af vidt forskellig art. Som eksempel kan nævnes brand- og redningstjeneste, signaltjeneste og specialtjeneste. Sidstnævnte omfatter blandt andet arbejdet med sporing af radioaktivitet og krigsgasser.

Hvilke krav stiller disse opgaver til mandskabet?

Alene ud fra en umiddelbar betragtning kan det fastslås, at de nævnte opgaver er meget forskellige med hensyn til de krav, de stiller mandskabet overfor.

Summe tider er evnen til at løse opgaven på tilfredsstillende måde primært betinget af erhvervelsen af en specialiseret, *teknisk færdighed* hos den værnepligtige. Dette kunne være tilfældet, hvor det drejer sig om at betjene måleapparatur o.l.

I andre arbejdsituationer stilles mandskabet over for opgaver, hvor det i højere grad er *mandskabets praktiske sans*, sammen med en mere almen CF-mæssig færdighed, der sættes på prøve. Det sker for eksempel ved afstivning eller sikring af bygningsdele.

Endelig vil det i talrige tilfælde være sådan, at opgaven kun kan løses, dersom den værnepligtige er i besiddelse af de nødvendige *fysiske ressourcer*. Derimod kræves der ikke i samme grad specielle tekniske færdigheder. Dette gælder for eksempel ved fremdragning af ofre fra sammenstyrtning eller ved båretransport.

Ved alle typer af tjenester vil der utvivlsomt være tale om et samspil af forskellige *arbejds*-krav. Der findes formodentlig ikke en opgave, der ikke både stiller krav om tekniske færdigheder og fysisk formåen. Men selv om dette er tilfældet, vil det utvivlsomt også være sådan, at visse arbejdskrav er særligt karakteristiske og afgørende for en bestemt type tjeneste, mens

det er andre faktorer, der er kritiske ved løsningen af andre opgaver.

Generelt må man sige, at det er vigtigt at have et så nøje kendskab til arbejdskravene indenfor de forskellige tjenester som muligt. Kender man arbejdskravene, har man et bedre grundlag for at disponere, både med hensyn til tilrettelæggelse af uddannelse og med hensyn til indsatsarbejde.

Brand- og redningstjeneste

Cirka 55 pct. af de værnepligtige, der udskrives til CF-korpset vil indgå i korpsets brand- og redningsenheder. Derudover gælder det, at alle andre værnepligtige — uanset at deres specialuddannelse er en anden - i løbet af grunduddannelsen gennemgår en brand- og redningsuddannelse, der muliggør, at de kan anvendes indenfor disse områder, f.eks. i forbindelse med den udrykningsvagt-tjeneste, det er pålagt CF-korpset at opretholde.

Brand- og redningstjeneste er den mest omfattende del af CF-korpsets virke.

CF-korpsets arbejde i krigs- og katastrofesituationer

Øvelseserfaringer sandsynliggør, at dette arbejde er meget energikrævende for det indsatte mandskab, af hvem der i sådanne situationer må kræves hurtigt og effektivt arbejde i bestræbelserne for at redde så mange menneskeliv og værdier som muligt.

Arbejdet i de skaderamte områder vil blive vanskeliggjort af flere årsager, hvoraf nogle skal nævnes:

- 1 Adgangsveje i et skaderamt område vil på grund af sammenstyrtninger m.v. være svært passable, hvilket ikke mindst besværliggør båretransporten.

2. Sårede vil i mange tilfælde findes på svært tilgængelige steder - f.eks. i kældre - hvor de har søgt beskyttelse. Arbejdet med at fremdrage dem herfra vil være vanskeligt og belastende.
3. Afhængigt af skadernes omfang må arbejdet i de skaderamte områder formodes at kunne blive af lang varighed, evt. op til flere døgn.
4. Det indsatte mandskab vil under arbejdet være underlagt et psykisk pres, dels på grund af konfrontationen med de sårede, dels som følge af de personlige risici mandskabet udsættes for.

Listen lader formode, at der er god grund til at antage, at de fysiske arbejdskrav indtager en fremtrædende plads, når det drejer sig om at løse brand- og redningsopgaver. Der er intet grundlag for at tro, at disse fysiske krav indenfor en overskuelig årrække vil blive formindsket i væsentlig grad. CF-korpset kommer til at leve med dem. Selvom anvendelse af maskiner vil forekomme i redningsarbejdet er det sandsynligvis ikke muligt at mekanisere dette i væsentlig grad. Alene hensynet til ofrene vil forordre direkte manuel indsats fra redningsmandskabets side.

I brandtjenste vil såkaldte »kørende« udlægning af slanger være mulig, men kun i sådanne tilfælde, hvor adgangsveje er passable for brandkøretøjer.

Det er realistisk at antage, at en væsentlig del af brandindsatsen vil forordre manuel udlægning af slanger m.v. samt i mange tilfælde bæring af sprøjter til vandsted. Korpsets brandmateriel er da også opbygget med henblik på en sådan anvendelse.

Mandskabets fysiske standard

I de senere år har man i korpset sporet en tendens til, at den mandskabsstyrke, der udskrives, viser sig stadig dårligere egnet til udførelse af manuelt belastende arbejde. Tendensen kan forklares ud fra en ændring af styrkens sammensætning med hensyn til civil uddannelse. Men det kunne også hænge sammen med, at befolkningen som helhed havde en fysisk standard, der var for nedadgående. Eller ved et samspil af begge faktorer.

Problemet med de store fysiske krav og mandskabets faldende evner til at imødekomme dem foranledigede i sommeren 1970 igang-

sættelse af en undersøgelse, der på en mere objektiv måde skulle vurdere nogle af de krav mandskabet stilles overfor under udførelsen af deres opgaver.

Undersøgelsens formål

Formålet med undersøgelsen var at søge fastlagt, hvilke fysiske krav, der stilles til brand- og redningsmandskab under indsats i fingerede krigs- og katastrofesituationer i et skaderamt område.

Undersøgelsens resultater kan efter Civilforsvarsstyrelsens mening tjene følgende formål:

- a. Indgå ved fastsættelse af de kriterier, der i fysisk henseende må sættes for udvælgelse af værnepligtige til CF-korpset.
- b. Indgå ved fordeling af CF-korpsets mandskab til korpsets forskellige specialenheder.
- c. Indgå ved eventuel revision af målsætningen for den fysiske uddannelse og træning, der foregår i CF-korpset.
- d. Indgå ved fastsættelse af rimelige skøn over, hvor længe mandskabet i en indsatssituation kan forventes at gennemføre effektivt indsatsarbejde, idet der derved skabes mulighed for en hensigtsmæssigt disponering af de indsatte styrker.

Konklusion:

Undersøgelsens konklusion kan opdeles i 2 afsnit:

I En sammenfatning af de fundne resultater omfattende:

- a. Energikrav ved brand- og redningstjeneste (mandskabets udholdenhed).
- b. Krav til løfte- og bæreevne (mandskabets styrke).

II En vurdering af hvad undersøgelsen kan udslige om:

- a. Kriterier for udvælgelse af værnepligtige til CF-korpset.
- b. Fordelingen af mandskabet inden for korpsets forskellige specialenheder.
- c. Målsætningen for mandskabets fysiske uddannelse og træning.

- d. Arbejdsbelastningens betydning for varigheden af effektivt indsatsarbejde.

Ad 1 a

Ved brandtjenesten har man fundet følgende energikrav:

Klargøring af påhængssprøjte	11,0 kcal/min.
Udlægning af A- eller B-slanget	14,5 kcal/min.
Klargøring til angreb	13,8 kcal/min.
Indvending bekæmpelse af brand (C-slange)	11,8 kcal/min.
Udvendig bekæmpelse af brand (B-slange) fra skiftende steder	13,7 kcal/min.
Udvendig bekæmpelse af brand (B-slange) fra fast sted	7,8 kcal/min.
Transport af materiel	14,1 kcal/min.

Energi kravet varierede med andre ord mellem 7 8–14 5 kcal/min.

Ved redningsopgaverne bestemtes energikravene til følgende:

Fremrykning med materiel	8,1 kcal/min.
Rydning af vandret skakt	10,3 kcal/min.
Fremdragning af offer gennem skakt	12,2 kcal/min.
Behandling af offer	8,0 kcal/min.
Bårebæring i ruiner	12,9 kcal/min.
Bårebæring i varierende terræn	11,2 kcal/min.
Etablering af ankerafstivning	9,9 kcal/min.
Klargøring til indtrængning i skakt	7,2 kcal/min.

Variationsområdet for energikravet ved redningsopgaver 7,2-12,9 kcal/min.

Til sammenligning er anført nogle eksempler på det gennemsnitlige energikrav ved forskellige praktiske erhverv:

Lehmann, Müller & Spitzer (7):

Kulindustri	3,8- 7,0 kcal/min.
Byggeindustri	3,3- 8,1 kcal/min.
Jern- og metalindustri	2,1- 6,9 kcal/min.
Elektro tekniske industri	2,8 kcal/min.
Læderindustri	2,7- 3,0 kcal/min.
Transportindustri	3,0- 8,1 kcal/min.

Passmore & Durnin (9):

Akkumulatorfabrik	1,6- 6,8 kcal/min.
Arbejdsmand, på byggeplads	5,1-10,5 kcal/min.
Murer	3,1- 4,7 kcal/min.

Snedkerarbejde	2,4- 9,1 kcal/min.
Skovarbejde	5,9-10,7 kcal/min.
Postbud	9,8-13,8 kcal/min.
Asmussen & Poulsen (2):	
Let industri	22— 6,5 kcal/min.
Åberg (12):	
Arbejdere på papirfabrik	5,2- 7,8 kcal/min.

Som disse resultater viser, ligger *energi kraverne* ved brand- og redningsopgaverne på højde med eller over energikravene selv indenfor fysiske tunge, praktiske erhverv.

Størsteparten af det indkaldte mandskab vil med andre ord blive udsat for arbejdsbelastninger, der ligger over det, de har været vant til at præstere i deres civile erhverv, når de skal til at løse brand- og redningsopgaver under realistiske forhold. Især de processer ved brandtjenesten, der går forud for selve slukningsarbejdet, stiller store krav til mandskabets arbejds-evne. Energi krav på 14-15 kcal/min., således som de forekommer ved udlægningen af slanger eller ved transport af materiel, vil ganske enkelt for adskillige af de værnepligtige repræsentere grænsen for hvad de kan klare. Disse arbejdsopgaver vil imidlertid ofte kun optræde 1 kortere, indledende arbejdsperioder. Energi-kravet under det længerevarende egentlige slukningsarbejde er lidt vanskeligere at angive. Det afhænger for eksempel i høj grad af, hvor ofte mandskabet skal skifte position med strålerørret. Sker det flere gange pr. min. (således som ved arbejdsproces e') kræver arbejdet 13,7 kcal/min.; foregår slukningen fra *samme plads* i mange minutter (som ved proces e'') kræver det 7,8 kcal/min. Antager man, at det hyppigst forekommende er en mellemting mellem disse 2 typer af slukning, vil energikravet være omkring 10-11 kcal/min. Det vil med andre ord sige, at vi stadig befinder os blandt de højeste gennemsnitsenergi krav indenfor de fysiske tunge civile erhverv.

Redningstjenesten når ikke op på de samme store spidsbelastninger af energiomsætningen som brandtjenesten. 12,9 kcal/min. er det højeste energikrav, der her er fundet, nemlig under bærebæring i ruiner. Til gengæld kan det udmærket tænkes, at mandskabet bliver beskæftiget med en sådan opgave gennem længere tid. Endvidere forekommer der ved redningstjenesten andre »langtidsopgaver«, hvor energikravet svinger mellem 10 og 12 kcal/min., altså

ligesom for brandtjenesten på højde med eller over energikravene ved de fysisk tunge civile erhverv.

ad I.b.

Ved *brandopgaverne* indgår rutinemæssigt *løft og bæring* af følgende byrder:

	vægt pr. mand
Personlig udrustning under hele opgaven	10—12 kg
Slangekuffert med 4 B-slanger, 45 kg, ca.	22 kg
(transporteres af 2 mand)	
Slangekuffert med 3 A-slanger, 45 kg, ca.	22 kg
(transporteres af 2 mand)	
C-slangekurv og angrebsmateriel ca.	24 kg
For- og afgrener, ca.	12 kg

Derudover skal mandskabet skubbe, trække eller evt. bære en pumpe, der vejer ca. 170 kg samt kørestel til pumpe, der vejer ca. 180 kg. Bæring af pumpen påregnes normalt udført af 4 mand.

Ved *redningsopgaverne* indgår rutinemæssigt *løft og bæring* af følgende byrder:

	vægt pr. mand
Personlig udrustning under hele opgaven	10—12 kg
Ekstra udrustning under fremrykning ca.	30 kg

Denne udrustning omfatter et udvalg af følgende genstande:

Manpack I eller II	15 kg
Stålstang	11 kg
Båre	9,4 kg
Italiensk stige	8 kg
Tæppe	2 kg
Koben	2 kg
Offer (dukke), der vejer 75 kg, ca.	38 kg
løftes evt. af én mand, ca.	75 kg
Båre med offer (incl. tæpper, besnøring m.m.) i alt ca. 90 kg	
Tømmer til afstivning, pr. stk., ca.	50 kg

Derudover kan der forekomme byrder af forskellig art - f.eks. ruindele - hvis vægte kan være yderst varierende.

I forbindelse med løfte- og bærearbejde bør det iagttages, at den reelle belastning ofte er større end selve *vægten* af byrden lader for-

mode. For det første vil mange af byrderne være uhåndterlige, og for det andet vil pladsforholdene og hensyntagen til den tilskadekomne bevirke, at redningsmanden må udføre løfte- og bærearbejdet i uhensigtsmæssige arbejdsstillinger.

ad U.a.

Hvad kan man udlede af undersøgelsen med hensyn til kriterierne for udvælgelse af værnepligtige til Civilforsvaret?

Det er vanskeligt alene på basis af en undersøgelse som den foretagne at opstille konkrete regler for den fysiske duellighed, der bør kræves af det mandskab, der indkaldes til CF-korpset. På den anden side bør det vække til eftertanke, at de energimæssige krav ved almindeligt forekommende indsatsarbejde ligger så højt i sammenligning med de civile erhverv. Endvidere er det tankevækkende, at også kravene til mandskabets løfte- og bæreevne er store.

Det betyder ikke, at det kun er topatleter, der kan anvendes i CF-korpset. Men det betyder, at man måske i højere grad bør være opmærksom på, at der ved gængs indsatsarbejde vil forekomm^u *visse arbejdsopgaver*, der kun kan løses af personer med høj fysisk arbejds-
evne. Og at energikravet under meget af *indsatsarbejdet* ved brand- og redningsopgaver vil ligge over det, der forekommer indenfor sådanne civile erhverv, der opfattes som fysisk tunge. Selv om der altså også - som hjælper - kan gøres brug af folk med ringere fysisk arbejds-
evne.

ad II.b.

Hvad kan man udlede af undersøgelsen med hensyn til den måde mandskabet fordeles til korpsets forskellige specialenheder?

Der er ikke foretaget direkte sammenligninger mellem brand- og redningstjeneste på den ene side og korpsets andre tjenester på den anden side. Men det kan betragtes som fastslået, at der i forbindelse med brand- og redningstjeneste stilles store fysiske krav til mandskabet.

Almindelige øvelsesmæssige og tjenestemæssige erfaringer hævdes at godtgøre, at der ikke i samme omfang stilles fysiske krav til mandskabet ved for eksempel signaltjeneste, specialtjeneste, chaufførtjeneste, værkstedstjeneste og depottjeneste. Det må være en nærliggende opgave at få undersøgt om denne opfattelse holder stik. Viser det sig at være tilfældet, må man konkludere, at de værnepligtiges fysiske stan-

dard bør indtage en central placering, når man tager stilling til inden for hvilken tjenestegren de værnepligtige skal placeres.

ad II.c.

Som tidligere nævnt har undersøgelsen vist, at brand- og redningsopgaverne vil udsætte mange af de værnepligtige for belastninger, de ikke er vant til at honorere i deres civile erhverv. Dette gælder såvel med hensyn til gennemsnitlig energiproduktion som med hensyn til løft og bæring. Det betyder igen, at man dels for at sikre sig, at de værnepligtige kan udføre indsatsarbejdet med et acceptabelt tempo gennem en rimelig lang tid, og dels for at nedsætte risikoen for overbelastning må være indstillet på, at det kræver en *forudgående fysisk træning*. En sådan bør dels omfatte øvelser eller aktiviteter, der øger mandskabets maksimale energiproduktion (udholdenhedstræning), dels øvelser, der øger løfte- og bæreevnen (træning i arbejds- og løfteteknik, styrketræning).

For at sætte mandskabet i stand til at løfte med mindst risiko bør man for det første træne deres muskelstyrke og for det andet undervise dem i korrekt arbejds- og løfteteknik. Især er det væsentligt, at træningen i korrekt løfteteknik bevæger sig ud fra gymnastiksalens lukkede miljø og indgår som en integreret del af undervisningen i CF-mæssige færdigheder. Altså: også lærere, der underviser i praktisk indsatsarbejde, bør indskærpe og iagttage, at arbejdet i videst muligt omfang foregår med anvendelse af den rigtige arbejdsteknik.

Der er tidligere nævnt, at man i indkaldelsesperioden bør træne mandskabet, dersom det skal kunne udføre indsatsarbejde på en effektiv måde, uden at det medfører overbelastning af den ene eller den anden art. Det må være rimeligt at spørge, hvad man *over et længere tidsrum* har opnået ved at bringe folk i denne træningstilstand. Med andre ord: Hvor meget kan man regne med, der er igen, når de har været hjemsendt i et år eller i fem år eller i ti år?

Noget almenlydigt svar på dette spørgsmål kan ikke gives. Talrige individuelle faktorer spiller ind. Men ét er sikkert: De værnepligtige, der - når de har afsluttet den fysiske træning

- holder op med regelmæssige motions- eller idrætsaktiviteter vil meget hurtigt være tilbage på deres oprindelige niveau for fysisk præstationsevne. Det har man blandt andet påvist ved undersøgelser inden for Hæren. Her konstaterede man et markant fald i træningstilstanden efter afslutningen af rekruttidens hårde, fysiske træning. Andre undersøgelser har vist det samme.

Endvidere må det slås fast, at der ikke er noget, der tyder på, at mennesker, fordi de *én gang* har været i god træning, på *et senere tidspunkt* vil have lettere ved at komme i træning igen, end andre.

Tjener det da noget formål at lade folk gennemgå en forholdsvis intensiv fysisk træning, eller bør man snarere koncentrere sig om at indøve de rent tekniske færdigheder?

For det første må man sige, at den fysiske træning er nødvendig for at uddannelsesperiodens indøvning af CF-mæssige færdigheder kan foregå på en realistisk måde. De to ting kan ikke skilles ad. Det er ikke nok, at manden behersker den rent tekniske side af indsatsarbejdet, hvis han på grund af ringe fysik ikke kan udføre det hurtigt nok eller længe nok. Endvidere bør, som tidligere nævnt, den fysiske træning omfatte en undervisning i rigtig arbejdsteknik, hvorved den værnepligtige bliver i stand til at løse opgaverne på en mere funktionel måde.

Derudover må det fremhæves, at det er en væsentlig ting at give de værnepligtige en *fornemmelse af, hvad det vil sige at være i træning*. Denne fornemmelse kan forhåbentlig tilskynde folk til at fortsætte deres motionsaktivitet også efter afslutningen af den værnepligtige periode. Især, naturligvis, hvis man har haft held til at *motivere træningen* for eksempel ved at åbne øjnene for, at det er rart at være i træning, eller at der kan være noget sundt i at holde sig i form.

Endelig må man også være klar over, at selv om mandskabet ikke har opnået ændrede - og forbedrede - *fysiske forudsætninger* for på et senere tidspunkt at komme i form igen, så har de rent praktisk lært at udføre de øvelser, der anvendes ved den fysiske træning. Man vil derfor i påkommende tilfælde hurtigere få overstået *indlæringsperioden* og komme over i *den egentlige træningsperiode*, idet man kan bygge videre på velkendte øvelser.

København, juni 1971.

Til: Indenrigsministeriet

I den prioritering af emner, som udvalget har fundet det nødvendigt at foretage med henblik på en hurtigere behandling af enkelte tværgående og fundamentale spørgsmål, indtager civilundervisningen en vigtig plads. Dette bestyrkes af den omstændighed, at udvalget allerede i sit kommissorium har fået til opgave at overveje, om der er grundlag for at ændre eller eventuelt ophæve civilundervisningen for de værnepligtige.

Udvalgets beslutning om denne prioritering må tillige ses på baggrund af den kendsgerning, at der siden forsommeren 1970 har været en uro omkring civilundervisningen i CF-korpset, som har resulteret i, at deltagelse i denne undervisning er gjort frivillig med undervisning i CF-fag som alternativ.

De værnepligtiges indstilling til civilundervisningen er ministeriet bekendt bl.a. gennem talsmandsrepræsentanternes møde med ministeren i november 1970, hvor der blev fremsat krav om, at samtdsorientering blev afskaffet som obligatorisk fag i CF-korpset.

Dette ønske er gentaget i udvalget af de værnepligtiges repræsentanter, som har fået indstillingen understøttet på et møde den 16. marts 1971 mellem repræsentanter for talsmænd for menige i CF-korpset og de værnepligtiges medlemmer af Intensiveringsudvalget.

Indstillingen om en fuldstændig afskaffelse er blevet suppleret med de værnepligtiges ønske om, at visse af de emner, som hidtil har været behandlet af civilundervisningen, og som har relevans for den øvrige CF-undervisning, overføres til almindelig tjenestetidsundervisning.

Den civilundervisning, som har været gennemført uanset modstanden fra de værnepligtige og med frivillig deltagelse, har haft veksellende tilslutning, som i det sidste år har vist en stigning, senest opgjort pr. 6. maj 1971, hvor-

efter deltagelsen udgør 55,7 pct. af de værnepligtige. Det er dog fra de værnepligtiges side i et notat til udvalget af 25. marts 1971 udtalt, at det var talsmændenes indtryk, at det relativt store antal deltagere i civilundervisningen i den nuværende klasse A (ca. 75 pct.) ikke var udtryk for, at de værnepligtige ønskede civilundervisning, men at de i stedet ønskede at undgå den alternative CF-tjeneste.

Man skal specielt fremhæve, at der under udvalgets drøftelser om eventuel ophævelse af civilundervisningen fra alle sider har været enighed om, at man i givet fald kun ønsker ophævelse af den samtdsorientering, der indgår som fast led i uddannelsen med 86 timer i løbet af tjenestetiden, hvorimod det må anses for ønskeligt og hensigtsmæssigt at opretholde såvel specialundervisningen, der gives både i og udenfor tjenestetiden, som den undervisning, der helt foregår udenfor tjenestetiden i form af brevskoleundervisning eller fritidsundervisning. Det er udvalgets opfattelse, at det er overordentlig vigtigt, at der fortsat gives tilbud om oplysende undervisning og videreuddannelse, og at Forsvarets Civilundervisning derfor fortsat — både i samarbejde med den lokale fritidsundervisning og selvstændigt — bør tilstræbe på frivillig basis at aktivisere de værnepligtige på CF-korpsets tjenestesteder.

Som begrundelse for at ophæve samtdsorienteringen er følgende fremført i udvalgsforhandlingerne:

1. Som forholdene er for tiden, hvor deltagelse i denne undervisning er frivillig, skaber det praktiske problemer for den CF-mæssige uddannelse, idet de værnepligtige, der vælger ikke at deltage i civilundervisningen, skal beskæftiges med anden uddannelse. Desuden vidner tilslutningen om manglen-

de interesse for en almen samtidsorientering.

2. I forbindelse med rationalisering og intensivering af mandskabsuddannelsen er det nærliggende at udelade emner, som ikke er af direkte relevans for uddannelsen af korpsets mandskab, nemlig mere alment orienterende emner af samfundsfaglig art.

3. Omvendt er det hensigtsmæssigt, at de emner fra den nuværende samtidsorientering, som er af relevans for mandskabets CF-uddannelse indgår på det sted i den almindelige undervisning på tjenestestedet, hvor det naturligt hører hjemme. Det drejer sig om følgende 3 emner:

- A. Medindflydelse.
- B. Sikkerhedspolitik.
- C. Totalforsvarets samfundsmæssige baggrund.

Heraf er A. af betydning for samarbejdsordningens gennemførelse og for samarbejdet om undervisning og indsatsopgaver, mens B. og C. tjener til at motivere de værnepligtige ved at forklare baggrunden for opretholdelsen af det korps, de er blevet indkaldt til tjeneste ved.

4. Det er ikke længere rimeligt at opretholde en i princippet obligatorisk, almindelig undervisning for den del af landets voksne befolkning, som er indkaldt ved forsvar eller civilforsvar. I den udstrækning, hvor en sådan undervisning af de værnepligtige opleves at være irrelevant for den CF-mæssige uddannelse, vil den endvidere yderligere øge deres modvilje mod at være tvunget til i 10 måneder at gennemgå denne uddannelse.

Udvalget mener dog ikke på nuværende tidspunkt at kunne tage stilling til samtidsorienteringens opretholdelse eller ophævelse, men skal i det følgende redegøre for et forslag til en mulig løsning af den i pkt. 3 ovenfor anførte koordination, hvorefter emner fra civilundervisningens samtidsorientering, som udvalget skønner, at man må tillægge megen vægt, indlægges i det CF-mæssige fag tjenesteforhold:

Tjenesteforhold, organisation og cheftimer har ifølge CF-korpsets foreløbige uddannelsesbestemmelser fra 1968 til formål »at sætte den enkelte værnepligtige ind i de for ham gældende

tjenstlige bestemmelser og i civilforsvarets organisatoriske forhold«. Det tilføjes, at undervisningen i dette fag endvidere giver chefen for uddannelsesstyrken »lejlighed til at orientere og påvirke uddannelsesstyrkens tjenstgørende for at opnå den rette civilforsvarsmæssige korpssånd«. Indholdet af undervisningen, hvortil der afsættes 26 timer i klasse A (de første 5 måneder) og 18 timer i klasse B, kan opstilles således:

Emne	Antal timer	
	Klasse A	Klasse B
Baggrund og mål	3	
Civilforsvarets historie		
Civilforsvarets opgaver		
Uddannelsen i CF-korpset		
Den daglige tjeneste	4	2*)
Lydighedspligt		
Vagttjeneste m.v.		
Kommandoveje		
Samarbejdsregler		
Omgangsformer m.v.		
Rettigheder og pligter	5	
Friheder		
Klageregler		
Løn og påklædning m.v.		
Rejser og sygdom		
Befalingsmænd og deres uddannelse	1	
Rets- og straffeforhold	4	3
Indkaldelse – hjemsendelse		
Førseelser og retsmidler		
Tavshedspligt		
Organisation	9	5*)
Civilforsvarets planlægning		
Civilforsvarets hoveddele		
Det lokale CF		
CF-korpset i fred		
CF-korpset i krig		
Mobilisering m.v.		2
Genevekonventioner m.v.		2
Totalforsvaret m.v.		2
NATO		2
I alt	26	18

*) Der er her tale om repetition, men med en del nyt stof inddraget.

På tilsvarende måde kan emnerne i civilundervisningens *samtidsorientering* opstilles:

Emne	Antal timer	
	Klasse A	Klasse B
<i>R-emner</i>	21	
I Orientering om FCU		
II Samarbejde		
III Kommunikation		
IV Normer og gruppepres		
V Grundlovsmæssig ret og pligt		
VI Konflikter mellem individ og gruppe		
VII Sikkerhedspolitik		
<i>D-emner</i>	12	12
I Medindflydelse		
II Sikkerhedspolitik		
III Holdningsdannelse		
IV Familien		
V Ideologier og partier		
VI Forsvarets samfundsmæssige baggrund		
VII Arbejdsmarkedet		
VIII Uddannelsesforhold		
<i>P-timer</i>		
Drøftelse af aktuelle politiske be- givenheder	4	4
Arbejde i studiegrupper med et af D-emnerne	11	22
I alt	48	38

Efter udvalgets forslag vil den omtalte koordination kunne realiseres ved at udforme faget tjenesteforhold således:

Formål: 1) At bibringe de værnepligtige den for dem og for uddannelsens gennemførelse nødvendige viden om forholdene under indkaldelsen og under krigsforhold, 2) at orientere dem om baggrunden for og målet med CF-korpset, og 3) at øge deres forståelse af nødvendigheden af at samarbejde for at nå dette mål.

Indhold: Idet det forudsættes, at der fortsat gives den i uddannelsesbestemmelserne fra 1968 under faget »modtagelse« anførte indledende orientering, herunder om FCU, kan indholdet angives således, uden at der er tale om fastlæggelse af den rækkefølge, hvor emnerne behandles:

Til dette forslag til en ændret uddannelse i tjenesteforhold skal udvalget fremsætte følgende supplerende bemærkninger:

- Denne ændring vil medføre, at faget **tjenesteforhold** forøges med 24 timer, samtidig med at civilundervisning med 86 bortfalder.
- Med hensyn til formålsformuleringen anser udvalget det for særdeles væsentligt, at der i givet fald leves op til denne formulering, idet en bevidst holdningsbearbejdelse eller indoktrinering med hensyn til civilforsvarets politiske baggrund og med hensyn til de værnepligtiges indstilling til CF-korpset meget let vil virke mod sin hensigt; derimod vil en mere neutral påvisning af, at de givne opgavers løsning kræver samarbejde, og at samarbejde afhænger af en række faktorer, kunne medvirke til at give forståelse for den nødvendige, men vanskelige skelnen mellem fredsmæssig uddannelsessituation og krigsmæssig indsatssituation, samt for problemet lydighedspligt og medindflydelse.
- Med hensyn til undervisningsformen fremgår det af såvel formålsformulering som af indholdsoversigt, at der benyttes elevaktiviserende undervisningsformer i vid udstrækning.
- Med hensyn til lærerkræfter antydes det i oversigten, at chefen for uddannelsesstyrken ikke blot har ansvaret for undervisningen, men selv må forestå en væsentlig del af den, således som det også er tilfældet med faget tjenesteforhold efter gældende bestemmelser. Udvalget har derfor med x markeret de timer, hvor chefen personlig bør undervise. De øvrige timer kan varetages af næstkommanderende eller anden fast befalingsmand. Udvalget nærer ikke tvivl om, at cheferne for uddannelsesstyrkerne har en sådan baggrund og en sådan erfaring i voksenundervisning, at de kan påtage sig undervisningen. Det skønnes dog hensigtsmæssigt i givet fald at udarbejde nøjere udformede, vejledende lektionsplaner, samt at afholde et kort kursus eller møde med cheferne og de befalingsmænd, formentlig næstkommenderende ved uddannelsesstyrkerne, der medvirker som lærere.

Under henvisning til foranstående skal udvalget foreslå, at Civilforsvarsstyrelsen bemyndiges til at igangsætte og gennemføre en sådan undervisning for hele indkaldelsesperioden for de værnepligtige, som primo juni møder ved henholdsvis Nordjyske CF-kolonne, Sydsjæl-

Emne	Punkt under »formål«	Antat timer (omtrentligt)	Undervisning, der skal varetages af chefen for uddannelsesstyrken
<i>Klasse A</i>			
CF-korpsets opgaver	2	1	x
og			
Civilforsvarets samfundsmæssige baggrund	2	2	x
Medindflydelse	1,3	10	x
– Samarbejdsordning			
– Kommunikation			
– Samarbejde i smågrupper			
– Konflikter			
– Lydighedspligt og medindflydelse			
Den daglige tjeneste	1	4	
– Kommandoveje			
– Vagttjeneste m.v.			
– Omgangsformer			
– Uniformering			
Befalingsmandsuddannelse	2	1	
Rettigheder og pligter (uændret)	1	5	
Rets- og straffeforhold (uændret)	1	4	
Sikkerhedspolitik	2	3	x
og			
Totalforsvarets samfundsmæssige baggrund	2	3	x
Civilforsvarets organisation			
– Oversigt	2	1	
– CF-korpset i fred/krig	2	2	
Drøftelse af aktuelle problemer og evt. uddybelse af nogle af emnerne		8	x
I alt		44	
– heraf		27	x
<i>Klasse B</i>			
Den krigsstærke enhed	1	2	
og			
dens mobilisering	1	1	
Genevekonventionerne			x
og			
Civilforsvaret	2	4	
CF-korpset i krig: samarbejde med det øvrige CF	1	2	
Repetition af			
– Rettigheder og pligter	1	1	
– Rets- og straffeforhold	1	1	
Forhold ved og efter hjemsendelse	1	1	
Medindflydelse	3	4	x
– Samarbejdsordningen			
– Samarbejde i grupper			
Drøftelse af aktuelle problemer og evt. uddybelse af nogle af emnerne		8	x
I alt		24	
– heraf		16	x

landske CF-kolonne og Bornholmske CF-sektion.

Udvalget havde for så vidt fundet det tilstrækkeligt at gennemprøve denne undervisning ved en stor og en lille afdeling som henholdsvis Nordjyske CF-kolonne og Bornholmske CF-sektion. Da værnepligtige, som indkaldes til Bornholmske CF-sektion, efter endt A-uddannelse gennemgår B-uddannelsen ved Syd-sjællandske CF-kolonne, har udvalget imidlertid fundet det nødvendigt at medinddrage Syd-sjællandske CF-kolonne.

Efter udvalgets opfattelse bør civilundervisningen efter de nugældende uddannelsesplaner

og med frivillig deltagelse fortsætte indtil videre ved de øvrige afdelinger, ligesom den også ved de foreslåede afdelinger bør gennemføres uændret for værnepligtige, som indkaldes på et andet tidspunkt end primo juni 1971.

Såfremt Civilforsvarsstyrelsen - således som indstillet i det foregående - bemyndiges til at igangsætte og gennemføre denne undervisning, vil udvalget på baggrund af de erfaringer, som indvindes derigennem, tage endelig stilling til, om der er grundlag for at ændre eller eventuelt ophæve civilundervisningen for de værnepligtige.

K. Andersen

Niels Elkær-Hansen
formand

E. Fyenbo

C. A. Høeg Larsen

David Pedersen

H. N. Riisberg

I. A. Brask Thomsen

H. C. Tjellesen

H. Vejleskov

F. Westh

N. B. Hansen
sekretær

B. Oulund
sekretær

9. august 1972.

Til: *Intensiveringsudvalget,*
I>formanden, amtmænd N. Elkær-Hansen

Civil forsvarsstyrelsen har i dag tilskrevet Indenrigsministeriet således:

»Emne: *Forsøg med samtdsorieringsinkorporering i faget tjenesteforhold.*

Ved skrivelse af 5. juli 1971 - 2.kt.j.nr.1971/22220-35 - har Indenrigsministeriet pålagt Civilforsvarsstyrelsen at gennemføre et af Indenrigsministeriets udvalg til undersøgelse af mulighederne for at intensivere og rationalisere uddannelsen i CF-korpset foreslået forsøg, hvorefter civilundervisningen skulle ændres for de menige som mødte den 8. juni 1971 ved Nordjyske CF-kolonne, Sydsjællandske CF-kolonne og Bornholmske CF-sektion.

Udvalgets forslag indebar, at den del af civilundervisningens samtdsoriering, som er af direkte betydning for de værnepligtiges civilforsvarsuddannelse indgår i det almindelige uddannelsesprogram, medens resten af dette fag skulle bortfalde. Udvalget havde endvidere forudsat, at såvel den del af civil undervisningen, som består af specialundervisning, som brevskoleundervisning og fritidsundervisning fortsættes som hidtil.

Med baggrund i Civilforsvarsstyrelsens egen tilslutning til udvalgets forslag og de foran nævnte retningslinier er forsøget gennemført i perioden juni 1971 - marts 1972 begge måneder incl.

Da forsøgsperioden naturligt deles op i to lige lange perioder af 5 måneders varighed, for hvilke der i CF-korpset foreligger afgrænsede uddannelsesplaner, nemlig i det aktuelle tilfælde:

- klasse A i perioden juni-oktober 1971 og
- klasse B og C i perioden november 1971 - marts 1972,

er der udarbejdet to rapporter for forsøgsundervisningen. Disse to rapporter vedlægges som bilag. Det bemærkes, at rapporten over forsøget

i klasse A allerede umiddelbart efter dens udarbejdelse blev tilstillet »Intensiveringsudvalget« til orientering.

Som en samlet konklusion for hele forsøgsuddannelsen skal Civilforsvarsstyrelsen anføre:

Formålet med forsøgsundervisningen har været at konstatere, om det var muligt med godt resultat at gennemføre en undervisning i faget tjenesteforhold, når:

- elevklientellet var menige i CF-korpset,
- lærerne var CF-korpsets befalingsmænd, fortrinsvis chefer for uddannelsesstyrker,
- der anvendtes elevaktiviserende undervisningsmetoder og
- formålet med faget var 1) at bibringe de værnepligtige den for dem og for uddannelsens gennemførelse nødvendige viden om forholdene under indkaldelsen og under krigsforhold, 2) at orientere dem om baggrunden for og målet med CF-korpset, og 3) at øge deres forståelse af nødvendigheden af at samarbejde for at nå dette mål.

På baggrund af erfaringer fra dette forsøg var det »Intensiveringsudvalgets« hensigt at tage endelig stilling til, om der er grundlag for at ændre eller eventuelt ophæve civilundervisningen for de værnepligtige.

Den politiske udvikling i Danmark har imidlertid på dette område ændret sig væsentligt siden »Intensiveringsudvalget« fremkom med sit forslag, idet der nu er truffet beslutning om, at Forsvarets Civilundervisning skal ophøre med sin virksomhed over for de militære værns værnepligtige, hvilket igen betyder, at Civilforsvarsstyrelsen ikke længere kan nyde godt af den myndighed, som hidtil praktisk har forestået f.eks. samtdsorierings- og brevskoleundervisning for CF-korpsets værnepligtige.

Gennem forhandlinger mellem Forsvarets Civilundervisning, Undervisningsdirektionen og Civilforsvarsstyrelsen er der således allerede

truffet aftale om afvikling af denne undervisning i CF-korpset.

Civilforsvarsstyrelsens interesse i samtidsorienteringen må herefter være under en eller anden form at bevare de elementer fra samtidsorienteringen, som er af direkte relevans for mandskabets civilforsvarsuddannelse. Det drejer sig om følgende tre emnegrupper:

A. Medindflydelse.

B. Sikkerhedspolitik og

C. Totalforsvarets samfundsmæssige baggrund.

Da den afviklede forsøgsundervisning netop har tilgodeset Civilforsvarsstyrelsens interesse i de omtalte emner, er det Civilforsvarsstyrelsens agt at gennemføre faget tjenesteforhold i forsøgsundervisningens skikkelse for de menige, som indkaldes efter 1. februar 1973. Ved den endelige tilrettelæggelse af undervisningen vil man selvsagt medinddrage de detaljerfaringer, som er gjort under forsøgets afvikling.

Civilforsvarsstyrelsens baggrund for denne indstilling er, at forsøgsundervisningen efter Civilforsvarsstyrelsens opfattelse har vist, at man kan opfylde de forventninger, som man ved forsøget ville undersøge mulighederne for at opfylde. Dette ses af de delkonklusioner, som findes i medfølgende bilag vedr. uddannelsen i henholdsvis klasse A og klasse B og C. Det er her konstateret:

at der er overensstemmelse mellem undervisnings/uddannelsens mål på forskellige niveauer,

at lærerne har været i stand til at gennemføre undervisningen,

at eleverne for flertallets vedkommende har haft udbytte af undervisningen og

at det har været muligt at gennemføre undervisningen fortrinsvis ved hjælp af elevaktiverende undervisningsmetoder.«

P. D. V.

E. B.

K. B. Kristoffersen

sektionsleder I

Rapport over forsøg med samtdsorienterings inkorporering i faget tjenesteforhold i klasse A i perioden juli-oktober 1971 ved Nordjyske CF-kolonne, Sydsjællandske CF-kolonne og Bornholmske CF-sektion

Nærværende rapport baserer sig på skriftlige indberetninger fra de implicerede afdelinger, møder med undervisere og besøg af repræsentanter fra Civil forsvarss tyreisen ved de afdelinger, hvor Civilundervisningens undervisning i samtdsorientering bortfaldt til fordel for en forsøgsvis udvidelse af faget »Tjenesteforhold«. Det drejer sig om Nordjyske CF-kolonne i Thisted, Sydsjællandske CF-kolonne i Næstved og Bornholmske CF-sektion i Allinge.

Forsøgets start baserer sig på en indstilling af 21. juni 1971 fra det under Indenrigsministeriet nedsatte udvalg til undersøgelse af mulighederne for at intensivere og rationalisere uddannelsen i CF-korpset. Indenrigsministeriet accepterede ved skrivelse af 5. juli 1971 udvalgets indstilling. Dette forårsagede, at der først blev afholdt møde med de implicerede undervisere den 13. juli 1971, og at de nye planer først udsendtes den 16. juli 1971, således at den oprindeligt planlagte undervisning i Tjenesteforhold på dette tidspunkt var begyndt ved afdelingerne, hvor indkaldelse havde fundet sted den 8. juni 1971.

Ved skrivelse af 16. juli 1971 udsendtes fra Civilforsvarsstyrelsen uddannelsesplaner og bestemmelser vedrørende rapportering om forsøget. De nye emnekredse, som blev indpasset i faget, var »Medindflydelse«, »Danmarks Sikkerhedspolitik« og »Totalforsvarets samfundsmæssige baggrund«.

Da forsøget, som det ses af ovenstående tidsangivelser, først reelt kunne iværksættes 11½ måned efter indkaldelsen, og da der yderligere, som en hjælp til de pågældende lærere, udsendtes nogle arbejdsplaner for del-emnerne »Metoder og arbejdsmønstre i relation til samarbejdsordningen«, »Samarbejde i smågrupper«,

»Kommunikation« og »Konflikter« som grundlag for 9 af de 11 timer om »Medindflydelse«, var det nærliggende, at både lærere og elever oplevede dette emne som en tilføjelse til snarere end som en inkorporering i faget Tjenesteforhold. Indholdet af de omtalte arbejdsplaner til belysning af »Medindflydelse« blev fortrinsvis hentet fra nogle gruppedynamiske øvelser, der er udarbejdet af cand.psych. Arne Sjølund, hvis kursus i gruppedynamik samtlig de implicerede undervisere, der alle er chef eller næstkommanderende i uddannelsesstyrken, tidligere har gennemgået.

Når tiden var kort, faget (i sædvanlig skikkelse) påbegyndt og de omtalte arbejdsplaner forsynet med målformulering, blev der i større eller mindre grad tale om et kort tillægskursus i nogle socialpsykologiske emner og ikke i et fag med et bestemt (trede)lt formål og generelt præget af elevaktiviserende undervisning, hvilket i øvrigt yderligere har en medvirkende årsag i, at man specielt bad om rapporter for de nye emner og ikke alene for faget som helhed. Denne oplevelse af de inkorporerede emner som et tillægskursus gjorde sig dog ikke gældende i lige høj grad ved de 3 afdelinger, ligesom der også har været nogen forskel på, hvor meget læreren har følt sig bundet af de udsendte arbejdsplaner.

Medindflydelse

Følgende opstilling resumerer nogle væsentlige træk ved undervisningens gennemførelse.

Til yderligere belysning citeres herefter de tre læreres afsluttende kommentarer til emnekredsen »Medindflydelse« som helhed.

	Nordjydske CF-kolonne	Sydsjællandske CF-kolonne	Bornholmske CF-sektion
Antal timer i faget før medio juli	6	10	11
Emnet »Metoder og arbejdsmønstre« (M 1)			
– Fulgtes planen?	ja	ja	ja
– Lærers vurdering	positiv	overvejende negativ	ganske positiv
– % positive svar *)			
spm. 1	60	33	60
spm. 2	22	8	10
spm. 3	42	35	46
spm. 4	68	36	50
Emnet »Samarbejde i smågrupper« (M 2)			
– Fulgtes planen?	lidt modif.	ja	ja
– Lærers vurdering	lykkedes ikke ganske	ret positiv	positiv
– % positive svar *)			
spm. 1		29	61
spm. 2		15	24
spm. 3		36	43
spm. 4		38	61
Emnet »Kommunikation« (M 3)			
– Fulgtes planen?	ja	ja	ja
– Lærers vurdering	helt positiv	utilfreds med mål, tilfreds med metode	helt positiv
– % positive svar *)			
spm. 1	55	40	61
spm. 2	28	19	17
spm. 3	42	26	48
spm. 4	72	56	66
Emnet »Konflikter« (M 4)			
– Fulgtes planen?	ja	delvis	ja
– Lærers vurdering	eksemplet for lidt CF-relevant	stof relevant, metode vanskelig	helt positiv
– % positive svar *)			
spm. 1			79
spm. 2			42
spm. 3			32
spm. 4			74
Emnet »Lydighed og medindflydelse« (M 5)			
– Hvilken plan fulgtes? **)	forslag 1	lektionen afviklet før forsøgets start	forslag 3
– Lærers vurdering	forbeholden		positiv
– % positive svar *)			
spm. 1			67
spm. 2			24
spm. 3			41
spm. 4			57

*) Positive svar: De to mest positive ud af fem svarmuligheder. - Spørgsmål 1–4: Se de udsendte spørgeskemaer.
**) Her var angivet forskellige muligheder, jfr. M 5.

Nordjyske CF-kolonne:

Lektion 1 (metoder og arbejdsmønstre) og *3* (kommunikation) virker særdeles hensigtsmæssige, og jeg tror, at de værnepligtige virkelig har stort udbytte af disse lektioner.

Lektion 2 (samarbejde i smågrupper).

Det foreslås, at lektionen laves om fra en dobbelt time til en enkelt time, og at den diskussion, der skal gennemføres i anden time tages på et tidspunkt, hvor man i faget har et emne, der passende kan diskuteres, således at man i højere grad udover at beskæftige sig med selve diskussionen kan beskæftige sig med det resultat, der kommer ud af den.

Lektion 4 (konflikter).

Lektionen bør efter mit skøn ændres helt. Det skønnes, at såvel næstkommanderende i uddannelsesstyrken som enkelte andre befalingsmænd i uddannelsesstyrken uden besvær kan gennemføre lektionerne under emnekredsen medindflydelse.

Undervisningsmæssigt har der overhovedet ingen besværligheder været.

Spørgsmålet er så, om stoffet har så stor tjenesterelevans, at det begrundes den ret store arbejdsindsats samt anvendelsen af de otte timer.

I denne 5 måneders periode, hvor der er rigelig med timer til rådighed savnes timerne ikke andre steder, men i en 5 måneders periode med et lille timetal ville jeg være betænkelig ved at overføre timer fra f. eks. brand- eller katastrofeførstehjælp for at bruge dem på dette mere teoretiske stof.

Sydsjællandske CF-kolonne:

Lektion 1 (metoder og arbejdsmønstre).

Stoffet har begrænset relevans for lektionens formål. Deltagerne var gennemgående mere interesserede og aktive end i den »normale« tjenesteforholdsundervisning. Undervisningsmetoden anvendelig. Det er lærerens opfattelse, at de værnepligtiges indlæring ikke kan påvirkes væsentligt ad denne vej.

Lektion 2 (samarbejde i smågrupper).

Gennemsnitlig god aktivitet og interesse. Det var dog tydeligt, at denne lektion - i lighed med de fleste andre i denne emnekreds - bør afvikles på et tidligere tidspunkt af uddannelsen, og at lederen nok bør være mere lærer i

tjenesteforhold og udnytte øvelser m.v. til illustration af samarbejdsforholdene på tjenestestedet og i CF-korpset i det hele taget.

Lektion 3 (kommunikation).

Stoffet betinget relevant henset til lektionens formål. Envejskommunikationen belyses ensidigt og negativt, hvilket kan virke uheldigt, da CF-korpset i høj grad benytter sig af envejskommunikation (ordrer og befalinger).

Undervisningsmetoden god. Der er mange variationsmuligheder og øvelserne kan tilpasses enhver situation.

Lektion 4 (konflikter).

Det kneb i flere tilfælde med tiden, og øvelserne gav ikke i alle tilfælde det ønskede resultat.

Stoffet relevant.

Metoden anvendelig.

Bornholmske CF-sektion:

Lektion 1 (metoder og arbejdsmønstre).

Deltagerne har svært ved at forbinde stoffet med fagets formål. Dette bedres dog ved lærerens supplerung med situationer fra den daglige tjeneste.

Undervisningsmetoden er særdeles hensigtsmæssig.

Lektion 2 (samarbejde i smågrupper).

Alle deltagere var motiveret for øvelsen. Relationerne mellem lektionens mål og fagets formål er korrekt.

Stoffet er særdeles relevant.

Undervisningsmetoden er udmærket, idet den giver bedre føling med deltagerne. Deltagerne synes godt om denne form for undervisning.

Lektion 3 (kommunikation).

Det at kommunikere er meget svært, og det fik deltagerne meget tydeligt at mærke under øvelserne, og det kom også meget tydeligt frem i den efterfølgende diskussion.

Stoffet særdeles hensigtsmæssigt.

Lektion 4 (konflikter).

Det er lærerens indtryk, at denne lektion er en af de vigtigste i emnekredsen.

Undervisningsformen er tilfredsstillende.

Lektion 5 (lydighed og medindflydelse).

Mandskabet har forståelse for et autoritært system under indsats i såvel krig som fred,

hvorimod mandskabet kunne ønske sig en mere demokratisk ledelsesform under uddannelsesforhold.

Undervisningsmetoden, som er anvendt i samtlige lektioner om medindflydelse, har virket hensigtsmæssigt. Mandskabet er mere engageret under denne form, og interessen er tilsyneladende større.

Danmarks sikkerhedspolitik

Nedenstående bemærkninger bygger på de rapporter, som er modtaget fra de enkelte afdelinger.

Nordjyske CF-kolonne:

Udover at fremdrage faktorer, som kan have betydning for et lands sikkerhedspolitik, var det lektionens mål at orientere specielt om Danmarks Sikkerhedspolitik og de politiske partiers stilling hertil. Den sidste del af formålet blev opfyldt ved, at en værnepligtig havde påtaget sig at redegøre for partiernes stilling til de væsentlige udenrigs- og sikkerhedspolitiske problemer, hvilket han gjorde særdeles kontant og nogenlunde neutralt. Den værnepligtiges oplæg blev brugt som grundlag for en diskussion omkring problemerne. Det anvendte stof skønnes at være særdeles relevant, og undervisningsmetoden skønnes at være særdeles god.

Læreren vurderer lektionen til at være en helt naturlig del af faget Tjenesteforhold, og det er hans indtryk, at man i de 4 af 5 delinger virkelig havde udbytte af lektionen. Da der ikke blev indsamlet direkte elevvurderinger i forbindelse med lektionens afvikling, beror vurderingen på et skøn.

Sydsjællandske CF-kolonne:

Lektionens formål er en god og naturlig afledning af fagets formål og stoffet særdeles relevant. Mandskabets interesse og aktivitet var særdeles god, hvorfor undervisningsmetoden må bedømmes som værende god.

Læreren har dog gjort den erfaring, at en orientering om NATO er påkrævet, idet deltageres viden om NATO var meget begrænset.

På grund af tidnød er der ikke indhentet direkte elevvurderinger af lektionen.

Bornholmske CF-sektion:

Læreren er af den opfattelse, at lektionens formål ikke naturligt er afledt af formålet med

faget tjenesteforhold, men emnet er særdeles relevant som samtdsorientering. De meniges udsagn efter lektionen giver udtryk for engagement og udbytte.

Totalforsvarets samfundsmæssige baggrund

Nedenstående bemærkninger bygger på de fra afdelingerne modtagne rapporter.

Nordjyske CF-kolonne:

Lektionen er, grundet tidnød, ikke blevet afviklet.

Sydsjællandske CF-kolonne:

Lektionen gennemførtes med udgangspunkt i kolonnens daglige uddannelse, som tager sigte på at nå det i uddannelsesbestemmelserne fastsatte mål, samt i civilforsvarslovens § 1, idet man derud fra drøftede CF-korpsets muligheder for opstilling af effektive indsatsenheder. Læreren gav herefter en orientering om de øvrige komponenter, som indgår i totalforsvaret og herunder deres samfundsmæssige baggrund.

Det er lærerens opfattelse, at kendskabet til totalforsvaret og dets samfundsmæssige baggrund naturligt hører hjemme under faget Tjenesteforhold, samt at det valgte stof var særdeles relevant.

Bornholmske CF-sektion:

Læreren giver udtryk for, at lektionen ikke naturligt er afledt af fagets formål, men at deltagerne var interesserede og engagerede. Læreren mener, at lektionen bør udelades.

I en senere samtale mellem læreren og Civilforsvarsstyrelsen fandt man frem til årsagen, som synes at ligge i, at der i lektionens afvikling er lagt for stor vægt på den militære del af forsvaret frem for totalforsvaret.

Faget tjenesteforhold som helhed i klasse A

Nedenstående bemærkninger er hentet fra de af afdelingerne indsendte rapporter vedrørende faget.

Nordjyske CF-kolonne:

ad Tjenesteforhold —13 timer (undervisningen er forestået af chefen for uddannelsesstyrelsen).

Emnekredsen er relevant, og timetallet må siges at være passende, dog er det svært at

sige, hvor mange af timerne, der er anvendt til egentlig undervisning, da der i hver eneste time er emner fra dagligdagen, der behandles.

ad Rets- og Straffeforhold — 4 timer.

Emnekredsen er relevant og timetallet passende.

ad Organisation - 3 timer.

Emnet er særdeles relevant, timetallet er for lille, de tre timer kan anvendes til gennemgang og indlæring af »Kolonnens krigsstyrke«, men i praksis ordnes det ved at overføre denne gennemgang til Udrykningstjeneste.

ad Medindflydelse — 11 timer.

Emnekredsen må siges at være særdeles relevant og kan, når den indpasses i faget fra starten af uddannelsen, meget nemt opfattes som en naturlig del af faget Tjenesteforhold. Der skal vel foretages enkelte ændringer i et par af lektionerne.

ad Danmarks Sikkerhedspolitik - 3 timer.

Bemærkninger som under Medindflydelse.

ad Totalforsvarets samfundsmæssige baggrund — 3 timer.

Ikke gennemgået. Medtages i klasse B.

ad drøftelse af aktuelle problemer m.v. - 8 timer.

De 8 timer, der kan anvendes efter lærerens skøn, kan i dette fag *altid* anvendes. Fastsættelse af dette timetal må altid være et skøn over, hvor meget tid man i relation til andre fag ønsker at ofre på Chefen for Uddannelsesstyrkens kontakt med de værnepligtige.

Afsluttende kommentarer

Faget Tjenesteforhold er helt givet blevet styrket ved tilføjelse af emnekredsen Medindflydelse og Sikkerhedspolitik. Chefen for uddannelsesstyrken har fået en virkelig chance for at lære de værnepligtige at kende, og dette har sikkert styrket det daglige klima. Ses ændringen i sammenhæng med, at Civilundervisningens samtidsorientering er udgået, er chefen for uddannelsesstyrken ret overbevist om, at Civilforsvarsstyrelsen inden for et år eller to vil blive stillet over for krav fra de værnepligtige om, at de vil have samtidsorientering, såfremt man ikke fjerner samtidsorienteringen i Forsvaret.

De værnepligtige, kolonnen fik overført fra Herning, stillede sig i starten af klasse B meget undrende over for, at man ikke havde samtidsorientering ved Nordjyske CF-kolonne. De overvejede en henvendelse til Civilforsvarsstyrelsen, men accepterede dog chefen for uddannelsesstyrkens begrundelse for, at samtidsorienteringen forsøgsvis var bortfaldet ved visse afdelinger.

Sydsjællandske CF-kolonne:

Chefen for uddannelsesstyrken, der selv har forestået undervisningen, giver i sin rapport udtryk for, at faget Tjenesteforhold ikke bør omfatte flere timer, end det er muligt for chefen personligt at gennemføre. Efter hans opfattelse er 31 timer et absolut maksimum, såfremt chefen for uddannelsesstyrken skal løse de opgaver, som i øvrigt er pålagt ham. 31 timer svarer ved en uddannelsesstyrke med 5 delinger til 155 timer eller ca. 8 timer pr. uge. Han finder det endvidere uheldigt, hvis chefen og næstkommanderende underviser i samme fag. Det foreslås samtidig, at nogle af emnerne vedrørende organisation henlægges under faget Udrykningstjeneste. Med rapporten fulgte et ændringsforslag til en lektionsoversigt over faget med et samlet timetal på 31 timer.

Rapportens konklusion lyder således:

»Lektionsoversigten anses for mindre hensigtsmæssig. Der vil efter denne plan gå 6-8 uger, før mandskabet orienteres om disciplin, lydighed og respekt. Der vil gå op imod 9 uger, før de værnepligtige hører om, hvilke friheder de har krav på, og hele 3 måneder før de orienteres om reglerne for straffe- og disciplinarmidler.

Samtidsorientering er hensigtsmæssigt indplaceret, men bærer samtidig en stor del af skylden for, at en række betydningsfulde spørgsmål udskydes alt for længe. Undervisningsformen i samtidsorientering afviger en del fra den traditionelle CF-undervisning. Der skal ikke her tages stilling til, hvilken form der er bedst, men det bemærkes, at denne forskel kan give anledning til komplikationer i undervisningen.

Vedrørende tidsrammen skal bemærkes, at ca. 7 timer bør overføres til klasse B (det giver også bedre balance i klassernes timetal), og timetallet bør nedskæres med 7. I alt en reduktion af klasse A's pensum med 14 timer (fra 45 til 31 timer). Dette er helt i overensstem-

meise med fagets målsætning og vil skabe bedre harmoni med de praktiske CF-fag«.

Bornholmske CF-sektion:

Det er lærerens (næstkommanderende i uddannelsesstyrken) opfattelse, at forsøget med inkorporering af samtdsoriering i faget Tjenesteforhold som helhed er faldet heldigt ud ved Bornholmske CF-sektion.

Mandskabet har været positivt indstillet overfor denne udvidelse af faget, og det er lærerens opfattelse, at lektionerne omhandlende Medindflydelse har fremmet forståelsen for samarbejde, disciplin, lydighed og respekten i CF-korpset.

Lektionerne »Danmarks Sikkerhedspolitik« og »Totalforsvarets samfundsmæssige baggrund« har ikke haft den samme betydning for faget som de øvrige lektioner, men de har virket interessante og oplysende for de menige.

Det er lærerens opfattelse, at undervisning i faget Tjenesteforhold, således som det har været udformet under forsøget, kræver en demokratisk undervisningsform, såfremt man vil nå frem til positivt udbytte af undervisningen. Det nævnes dog, at en demokratisk undervisningsform i faget kan skabe konflikt til andre fag og lærere, da de menige forventer en lignende undervisningsform i øvrige korpsfag.

Det er lærerens indtryk, at lektionerne vedrørende Medindflydelse er blevet placeret de rigtige steder i lektionsoversigten. Lektionerne er gledet ind i faget og har bevirket en større samholdighed lektionerne imellem. Lektionerne »Danmarks Sikkerhedspolitik« og »Totalforsvarets samfundsmæssige baggrund« bør være de allersidste lektioner. Lektionerne betragtes som supplement til faget, og da de meniges holdning til disse emner er meget forskellig, kan lektionernes gennemførelse som anført i lektionsoversigten påvirke, at interessen for faget som helhed mindskes. Det bemærkes endelig, at faget er af væsentlig betydning for det samlede uddannelsesmål, idet man gennem tjenesteforholdsundervisningen kan påvirke de menige, således at der etableres et arbejdsforhold på tjenestestedet, som er til gavn for den daglige tjeneste og dermed for CF-korpsets arbejde i såvel krigstid som i fredstid.

Civilforsvarsstyrelsens konklusion

Forsøget i klasse A synes allerede nu at være lykkedes, for så vidt som det har vist sig, at

lærerne kan undervise i de inkorporerede emner og på de ønskede måder, og at de menige i udstrakt grad synes at acceptere såvel form som indhold.

Forsøget kan derimod siges at være mislykket for så vidt som der ikke blev tale om ét fag, som kan sammenholdes med det hidtidige fag Tjenesteforhold suppleret med det CF-relevante udbytte, som civilundervisningens samtdsoriering måtte give. På den anden side ville der, selv om planlægningen og inkorporeringen havde været perfekt, *ikke* have været mulighed for nogen umiddelbar effekt-sammenligning alligevel.

Generelt set synes der at være en ganske god overensstemmelse mellem uddannelsesmålene, idet der her tænkes på følgende relationer:

- Det overordnede formål med uddannelsen i klasse A og målet for faget Tjenesteforhold (incl. de inkorporerede emner).
- Målet for faget Tjenesteforhold (incl. de inkorporerede emner) og de enkelte lektioners mål.

En erfaring, som også kan drages af forsøget, er, at de gruppedynamiske øvelser, som er udarbejdet af cand.psych Arne Sjølund, og som er benyttet som undervisningsgrundlag, bør ændres, således at de får mere tilknytning til den meniges daglige tilværelse i Civilforsvarskorpset.

Med hensyn til timetal og succession har der kun været fremsat ændringsforslag fra Sydsjællandske CF-kolonne. Da forslaget kun er fremsat fra én afdeling og Civilforsvarsstyrelsen ikke finder argumentationen så vægtig, at den kan få højere prioritet end de to øvrige afdelingers accept af planen, har man ikke på nærværende tidspunkt kunnet følge Sydsjællandske CF-kolonnens forslag. Da Civilforsvarsstyrelsen imidlertid finder det rigtigt, at Intensiveringsudvalget gøres bekendt med Sydsjællandske CF-kolonnens synspunkter, vedlægges kolonnens ændringsforslag som bilag.

Såfremt man på baggrund af de i klasse A indvundne erfaringer måtte ønske at gennemføre endnu et forsøg bør endelig beslutning herom være taget inden udgangen af juni måned 1972, idet man så vil kunne iværksætte forsøg ved de afdelinger, der indkalder primo september 1972. Såfremt afgørelsen om et nyt forsøg måtte falde senere, vil der ske en tidsmæssig forskyldning på mindst 5 måneder. Når disse tidsgrænser fastsættes, er det ud fra ønsket om

at få faget tjenesteforhold til at fremtræde i undervisningsplanen som en helhed. Det skal også nævnes, at tidsgrænserne søger at tage hensyn til den planlægning, som Forsvarets Civilundervisning, Undervisningsdirektionen må foretage.

Afsluttende bemærkninger

Det bemærkes, at forsøget som helhed afsluttes ultimo marts 1972. En endelig rapport forventes at ville foreligge primo juni 1972.

P. D. V.
Brask Thomsen

J. C. Krieger

Rapport over forsøg med samtidsorienterings inkorporering i faget tjenesteforhold i klasse B og C i perioden november 1971 -marts 1972 ved NJCFK, SSCFK og BCFS

Nærværende rapport baserer sig fortrinsvis på indberetninger fra de i forsøget implicerede afdelinger. Det drejer sig om Nordjydske CF-kolonne i Thisted, Sydsjællandske CF-kolonne i Næstved og Bornholmske CF-sektion i Alinge.

Planlægningen af denne del af forsøgets gennemførelse blev startet på et meget tidligt tidspunkt og den 20. september 1971 afholdtes et møde mellem Civilforsvarsstyrelsen og de implicerede undervisere. Med baggrund i dette møde blev de egentlige uddannelsesplaner udsendt fra Civilforsvarsstyrelsen den 22. oktober 1971, men planerne var på dette tidspunkt allerede kendt i hovedtræk af cheferne for uddannelsesstyrkerne ved Nordjydske CF-kolonne og Sydsjællandske CF-kolonne samt af næstkommanderende ved Bornholmske CF-sektion. Grundlaget for forsøgsundervisningens gennemførelse forelå således i god tid før undervisningens start.

For eventuelt at kunne drage visse sammenligninger mellem de besvarelser som menige afgav i forbindelse med den af Civilforsvarsstyrelsen i 1970 gennemførte »Undersøgelse over indstilling og trivsel hos værnepligtige i CF-korpset«, bad Civilforsvarsstyrelsen ved skrivelse af 2. marts 1972 de pågældende tre afdelinger om at lade de menige besvare enkelte spørgsmål fra nævnte undersøgelse før hjemsendelsen. Resultatet af disse besvarelser følger i et senere afsnit.

Samarbejde i grupper

Til belysning af disse emner er nedenfor i koncentreret form givet de oplysninger, som de tre lærere er fremkommet med i deres rapporter:

Nordjydske CF-kolonne:

Den første lektion var bygget op over begrebet »forventninger«. Dels de forventninger nyankomne stiller til et nyt tjenestested og nye kammerater, dels de forventninger, det ved tjenestestedet værende personel har til nyankomne.

Chefen for uddannelsesstyrken, som var lærer i faget, anfører at lektionen var meget udbytterig, og at han uanset civilundervisningens fremtid vil gennemføre denne lektion.

Den anden lektion var bygget op over begrebet »samarbejdssvigt«. Lærerens erfaringer med lektionen er, at det sene tidspunkt i uddannelsen har stor indflydelse på lektionens udfald. De menige er på dette tidspunkt så samarbejdende, at de meget hurtigt bliver enige om problemets løsning.

Sydsjællandske CF-kolonne:

Den første lektion var bygget op over begrebet »forventninger«.

Læreren, chefen for uddannelsesstyrken, vurderer, at der er en god overensstemmelse mellem lektionens og fagets mål, ligesom stofvalget anses for relevant.

Det var lærerens indtryk, at eleverne ikke ønskede at diskutere problemerne indbyrdes, men alene ønskede at føre diskussioner mellem lærer og elever. Elevernes interesse synes således også at være oprettelse og fastholdelse af modstand mod befalingsmændene og »systemet«.

Såvel lærer som elever vurderer gruppearbejde som arbejdsmonter uhensigtsmæssigt. Lektionerne bliver tvunget i retning af lærercentreret undervisning.

Den anden lektion var bygget op over be-

grebet »samarbejdsvanskeligheder« og begrebet »samarbejdssvigt«. Der var valgt eksempler fra afdelingens egne øvelser.

Læreren vurderer, at der er en god overensstemmelse mellem lektionens og fagets mål, ligesom stofvalget anses for relevant.

På baggrund af erfaringerne fra første lektion fremkom læreren med et meget grundigt oplæg (7 eksempler fra kolonnens egne øvelser). Efter oplægget var spørgelysten så stor, at lektionen blev lærercenteret.

Bornholmske CF-sektion:

Den første lektion var bygget op over problemer i forbindelse med en gruppestruktureringsproces.

Det er lærerens, næstkommanderende ved Bornholmske CF-sektions, opfattelse, at der er god overensstemmelse mellem lektionens og fagets mål, ligesom stoffet findes relevant.

Den valgte undervisningsmetode, gruppediskussion, findes hensigtsmæssig.

Den anden lektion var bygget op over begrebet »samarbejdssvigt« og tog udgangspunkt i en af sektionens egne øvelser.

Det er lærerens opfattelse, at der er god overensstemmelse mellem lektionens og fagets mål, ligesom stoffet findes relevant. Læreren mener dog, at emnet også ville have betydning i de enkelte praktiske fag, idet eksempler til emnet må hentes fra disse fag.

Genevekonventionerne

Nedenstående bemærkninger bygger på de fra afdelingerne modtagne rapporter.

Nordjydske CF-kolonne:

Undervisningen blev gennemført efter samme retningslinjer som ved Bornholmske CF-sektion. Læreren mener, at timetallet (4 timer) bør reduceres. Der anføres følgende to begrundelser herfor:

- Det kan ikke undgås, at emnet strejfs i diskussioner i faget tjenesteforhold i klasse A og i faget udrykningstjeneste, når man taler om beskyttelsesforanstaltninger.
- Man er så langt henne i uddannelsen, at teoretisk gruppearbejde kun interesserer et fåtal. Hovedparten af de menige har efterhånden den opfattelse, at den tid, der an-

vendes ud over deres eget specialfag og udgående øvelser, er spild af tid.

Sydsjællandske CF-kolonne:

Undervisningen blev gennemført efter lærerens eget oplæg med efterfølgende gruppearbejde, hvilken undervisningsmetode anses for at være anvendelig.

Der findes at være god overensstemmelse mellem lektionens og fagets mål. Der synes dog at være for meget tid med 4 timer.

Bornholmske CF-sektion:

Uddannelsen gennemført efter lærerens eget oplæg med efterfølgende gruppearbejde.

Der findes at være god overensstemmelse mellem lektionens og fagets mål. Stoffet er relevant. Tiden til lektionen foreslås reduceret fra 4 til 3 timer.

Undervisningsmetoden anses af såvel lærer som elever for at være tilfredsstillende.

Aktuelle emner

Nordjydske CF-kolonne anfører i sin rapport, at emnerne bør vælges således, at chefen for uddannelsesstyrken benytter tiden til at kæde den daglige uddannelse sammen med de udgående øvelser og den situation, der opstår, såfremt der skulle blive brug for et mobiliseret CF-korps.

De øvrige afdelinger har ikke kommenteret dette emne.

Spørgeskemaer

Nordjydske CF-kolonne anfører i sin rapport, at det ser ud som om de mange timer i tjenesteforhold i klasse A har givet chefen for uddannelsesstyrken et specielt forhold til de værnepligtige.

Personel, der har været i Thisted i hele perioden, vurderer forholdet lærer/elev bedre end de, der kun har været ved afdelingen i 5 mdr. De andre afdelinger har ikke fremsat kommentarer til spørgeskemaerne.

Nedenfor gives en enkelt opgørelse af to af de afgivne besvarelser. Opgørelsen omfatter alene fagene »Fysisk uddannelse og træning« og »Tjenesteforhold« og alene besvarelser afgivet af samtlige menige af årgang 1971-11 ved de pågældende afdelinger. Når opgørelsen

begrænser sig til disse to fag, skyldes det, at det ikke af det for Civilforsvarsstyrelsen foreliggende materiale er muligt at foretage andre sammenligninger. Såfremt det måtte ønskes, vil yderligere sammenligninger kunne foretages efter en statistisk bearbejdelse af de besvarede spørgeskemaer, som opbevares ved de pågældende afdelinger indtil 1. april 1973.

De spørgsmål de menige har svaret på med direkte relation til uddannelsen er:

1. Hvordan er undervisningen i faget?
2. Målet med uddannelsen er, at den menige skal udfylde sin plads i CF-kolonnen i tilfælde af krig.
Synes du, det du lærer, er hensigtsmæssigt i forhold til dette mål?
3. Hvordan er forholdet mellem lærer og elever ved undervisningen?
4. Hvor effektivt udnyttes efter din mening tiden ved undervisningen?

Alle fire spørgsmål besvares for syv forskellige fag. Der er seks svarmuligheder i hvert enkelt tilfælde, tre positive og tre negative.

Den procentmæssige angivelse af de positive svar

	Fysisk uddannelse og træning			Tjenesteforhold		
	NJCFK	SSCFK	BCFS	NJCFK	SSCFK	BCFS
Spm. 1	78	87	—	94	44	69
Spm. 2	73	59	—	77	31	54
Spm. 3	78	83	—	90	27	84
Spm. 4	79	73	—	79	32	61

Udregningen af procenter baserer sig på ca. 130 besvarelser ved Nordjyske CF-kolonne, ca. 100 ved Sydsjællandske CF-kolonne og 13 ved Bornholmske CF-sektion. Når der ikke er besvarelser for »Fysisk uddannelse og træning« ved Bornholmske CF-sektion, skyldes det, at samtlige menige er til klasse C-uddannelse.

Ud fra det for Civilforsvarsstyrelsen foreliggende talmateriale kan det med sikkerhed konstateres, at der generelt er afgivet meget positive besvarelser af de menige ved Nordjyske CF-kolonne. Ved Sydsjællandske CF-kolonne synes der generelt at være afgivet negative svar, idet dog faget »Fysisk uddannelse og træning« er en undtagelse herfra.

Tjenesteforhold som helhed i klasse B

Nedenstående bemærkninger er sammendrag fra de af afdelingerne indsendte rapporter.

Nordjyske CF-kolonne:

Der findes ikke at være væsensforskelle på faget før og under forsøget. De inkorporerede lektioner er nok i nogen grad benyttet også inden forsøget blev iværksat.

Sydsjællandske CF-kolonne:

Lektionsoversigten kan, under hensyntagen til de i rapport over forsøget i klasse A fremsendte bemærkninger, betegnes som hensigtsmæssige (se bilag til Civilforsvarsstyrelsens rapport over forsøget i klasse A).

De anvendte undervisningsmetoder anses ikke for hensigtsmæssige, idet elevernes interesse og aktivitet gennemgående ikke er stor. Enkelte obstruerende elever har gode muligheder for at ødelægge denne undervisning.

Borholmske CF-sektion:

Lektionsoversigten betegnes som hensigtsmæssig, ligesom tidsrammerne for de enkelte lektioner stort set findes passende, jfr. bemærkningen om reduktion af tiden til gennemgang af Genevekonventionerne. Det er således lærernes bestemte opfattelse, at faget tjenesteforhold, i den skikkelse det har haft under forsøget, fremtræder som en helhed.

Forsøgsundervisningen betegnes som den faktor, der har bevirket, at det menige personale er blevet mere positivt og mere samarbejdsvilligt, hvilket er til gavn for den samlede uddannelses mål.

Civilforsvarsstyrelsens konklusion vedr. klasse B

Forsøget synes at være lykkedes for så vidt som det har vist sig, at lærerne kan undervise i de emner, der er tilføjet faget. Der er ligeledes konstateret tilfredshed med det indhold, der har været i emnerne.

Hvad angår undervisningsformen har det fra forsøgets start været hensigten at benytte elevaktiverende metoder, idet man primært har ønsket at eleverne gennem egne erfaringer skulle lære noget om emnerne. Ved forsøgets start valgte man fortrinsvis at anvende gruppearbejdsmetoder. Dette valg har der været til-

fredshed med ved Nordjydske CF-kolonne og Bornholmske CF-sektion, medens Sydsjællandske CF-kolonne har konstateret vanskeligheder med at gennemføre undervisningen som gruppearbejde. Det må dog konstateres, at også de metoder, som har været anvendt ved Sydsjællandske CF-kolonne indebærer elevaktiviteter.

En forudsætning for gode resultater med elevaktiverende undervisningsmetoder er, at denne form dyrkes ved anvendelse af de til situationen passende metoder og i en passende balance med andre undervisningsmetoder, altså at man generelt gennemfører en undervisning ved anvendelse af varierende metoder. Når Sydsjællandske CF-kolonne derfor ikke har fundet gruppearbejdsmetoderne hensigtsmæssige, men har anvendt andre metoder med elevaktivitet, må man anse målet for nået.

Der er under forsøget konstateret overensstemmelse mellem undervisnings/uddannelsesmålene på de forskellige niveauer (målet for uddannelsen i klasse B - fagets mål og de enkelte lektioners mål).

Der synes ikke i klasse B at have været de samme vanskeligheder med at få faget tjenesteforhold til at fremtræde som en helhed som i klasse A. Dette skyldes formentlig, at uddannelsesbestemmelser m.v. var udsendt før uddannelsens start.

Det bemærkes, at forsøgets gennemførelse ikke berettiger til effekt-sammenligninger mellem forsøgsundervisningen med CF-relevante emner inkorporeret i faget tjenesteforhold og den traditionelle undervisning, hvor tjenesteforhold gennemføres som ét fag og civilundervisningens samtdsorientering som et andet.

P.D.V.

Brask Thomsen

/K. B. Kristoffersen

To eksempler på hvorledes uddannelsesbestemmelser bør udformes

For at muliggøre sammenligningen med de hidtidige gældende uddannelsesbestemmelser, jævnfør kapitel 7 og kapitel 10, er de følgende to eksempler på uddannelsesbestemmelser udarbejdet på baggrund af den nuværende klasse A-uddannelse i »Fysisk uddannelse og træning« og »Redningstjeneste«.

For hvert fag er uddannelsesbestemmelserne opdelt i

1. *Formål*, henvendt til planlæggere og lærere.
2. *Fagmål*, vedrørende krav til eleverne.
3. *Indhold og målspecifikation*.
4. *Samlet timetal*.

5. *Litteratur*, henvisning til gældende bestemmelser af betydning for faget.

En sammenligning vil vise, at der i forhold til de gældende uddannelsesbestemmelser især er blevet udeladt bemærkninger om stoffets ordning, om timetal til delemler og om undervisningsmetoder. Dette tænkes dels overladt til niveau III, dels behandlet i eventuelle vejledninger fra civilforsvarsstyrelsen.

I forbindelse med den af udvalget foreslåede uddannelsesplan forudsættes, at der udarbejdes uddannelsesbestemmelser som disse, men naturligvis tilpasset den ændrede struktur og fagfordeling.

Uddannelsesbestemmelser for fysisk uddannelse og træning

1. *Formål*

Formålet for uddannelsen i »Fysisk uddannelse og træning« er at bibringe den enkelte mand en sådan kondition, at han vil være i stand til at modstå de fysiske og psykiske belastninger, opgaverne i en krigs- eller katastrofesituation vil stille ham overfor.

Den fysiske uddannelse og træning bør endvidere være retningsgivende for den fysiske aktivitet ved afdelingen, hvorfor de arbejds-tekniske grundregler og grundøvelser skal indøves så tidligt som muligt, idet de fysiske anstrengelser i andre fag i videst muligt omfang bør være afstemt efter det til enhver tid opnåede fysiske stade.

2. *Fagmål*

Ved afslutningen af uddannelsen skal den menige kunne:

- opvarmningsprogrammet
- bestå grundformsprøven
- bestå bronzecirklen til karakteren GODT

- gennemføre 1600 m løb på mellem 8 og 8½ minut
- korrekt arbejdsteknik anvendt i den daglige tjeneste
- gennemføre forhindringsbanen på minimal tid
- gennemføre udholdenhedsprøven til idrætsmærket (8 km march på 60 minutter).

3. *Indhold og målspecifikation*

1) *Konditionstræning, inde:*

a. *Opvarmningsprogram*

Mål: Opvarmningsprogrammet skal kunnes af alle til selvstændig brug. Det vil sige, at programmet skal være lært på en sådan måde, at eleverne selvstændigt kan gennemføre opvarmning før en fysisk belastning forekommer, således at de derved kan modvirke skader.

b. *Grundformstræning*

Mål: alle bør inden overgang til klasse B kunne bestå grundformsprøven.

c. *Cirkeltræning*

Mål: Bronzecirklen (tidsmetoden) til karakteren GODT.

2) *Konditionstræning, ude:*

a. *Udholdenhedstræning*

Mål: 1600 meter løb på mellem 8 og 8 1/2 minut med følgende påklædning: Uniform/drejlstøj, hjelm, støvler og gamacher, brandmandsbælte, beskyttelsesmaske i taske og brødpose med indhold.

b. *Grundformstræning*

Mål: Alle bør inden overgang til klasse B kunne bestå grundformsprøven.

3) *Arbejdsteknik:*

Mål: Eleven skal kende de arbejdstekniske grundregler.
Eleven skal kunne anvende arbejdstekniske grundøvelser.

4) *Forhindrebanøvelser:*

Mål: Gennemløb af hel bane på minimal tid.

5) *March- og idrætstræning:*

Mål: Gennemførelse af udholdenhedsprøven til idrætsmærket. (8 km march på 60 minutter).

At bibringe personalet de bedst mulige personlige færdigheder, om muligt med henblik på erhvervelse af idrætsmærket. Prøver skal foretages efter gældende bestemmelser.

4. *Samlet timetal:* 82 timer.

5. *Litteratur*

Reglement for civilforsvarskorpset »Fysisk uddannelse og træning«, CF-form. 2633.

Reglement for civilforsvarskorpset »Legemsøvelser«, CF-form. 2535.

Foreløbige regler for svømning og badning i CF-korpset.

Uddannelsesbestemmelser for redningstjeneste

1. *Formål*

Formålet med uddannelsen er at bibringe de værnepligtige et grundlæggende kendskab til elementær redningstjeneste.

Denne uddannelse skal samtidig være med til at danne grundlaget for udtagelsen til specialisering i redningstjeneste i klasse B.

Der skal især lægges vægt på, at den enkelte opnår et godt kendskab til redningsdelingens materiel og den størst mulige personlige færdighed i brugen af dette, samtidig med at han opnår forståelse af samarbejdets betydning.

2. *Fagmål*

Ved afslutning af klassen skal den menige kunne:

- redningsdelingernes organisation og opgaver,
- anvende det til redningsdelingen hørende materiel og kende de hertil knyttede sikkerhedsregler,
- foretage brugseftersyn for aggregater,
- betjene forekommende aggregater ved start og drift,
- udføre simpel fejlfinding og afhjælpning,
- deltage i arbejdet med afstivninger, læsse-

og rejsebomme samt forankring, nedfiringsmetoder, samt redningsmetoder.

Ved afslutningen af klassen skal gruppen kunne:

- samarbejde om stillede opgaver,
- løse mindre opgaver omfattende brug af håndværktøj, afstivninger og nedfiring,
- placere og anvende aggregaternes pakningsudstyr korrekt,
- løse transportopgaver med tilskadekomne.

3. *Indhold og målspecifikation*

1) *Organisation og materiel:*

Kendskab til redningstjenestens opgaver samt uddannelsen i faget, redningsdelingens opbygning, materiel i CF-korpsets tunge og lette delinger, samt let materiel til redningsgruppe og personalets personlige udrustning.

2) *Indsatstjeneste og forhold under redningsarbejdet:*

Kendskab til de forskellige forhold, der under redningsarbejdet har sikkerhedsmæssig betydning for tilskadekomne og hjælpere, understreges kraftigt.

- 3) *Bygningstyper:*
Kendskab til bygningskonstruktion og -skader.
- 4) *Aggregater:*
Den enkelte skal med hensyn til autogenskæranlæg kende sikkerhedsregler, apparatets indretning, montering og indstilling.
Den enkelte skal med hensyn til lænsepumpe kende principper for bortledning af vand.
Den enkelte skal med hensyn til el-aggregat og kompressor kunne placere aggregatet i forhold til objektet samt foretage udlægninger og betjening af de forskellige værktøjsmaskiner og lyskilder.
- 5) *Løfteværktøj (donkrafte, taljer m.m.):*
Den enkelte skal kunne anvende værktøjet på forskellige måder, herunder i kombinationer.
Den enkelte skal kende sikkerhedsreglerne.
- 6) *Håndværktøj:*
Den enkelte skal have lært brug af håndværktøj.
- 7) *Belysningsmateriel:*
Den enkelte skal kunne betjene materiellet med forståelse for dets taktiske udnyttelse.
- 8) *Stærkstrømsværktøj og friskluftsapparat:*
Den enkelte skal kunne dets brug og have **kendskab** til sikkerhedsforanstaltninger.
- 9) *Afstivninger:*
Den enkelte skal kende formål med bestanddele i skråafstivning, ankerafstivning og søjleafstivning, samt kunne opstille dem på kortest mulig tid, herunder opstilling af afstivningerne under vanskelige arbejdsforhold.
- 10) *Læsse- og rejseboom samt forankring:*
Løfteanordninger til løftning og sænkning af tunge genstande samt træk af store byrder skal kunne udføres.
- 11) *Redning fra etager og kældre:*
Redning af kvæstede fra etager og fra kældre under hensyntagen til den tilskadedkomnes tilstand under brug af forskellige båremateriel skal kunnes.
- 12) *Aggregaters indretning og betjening (Maskinpasseruddannelse):*
Mandskabet skal kende aggregaternes indretning og deres funktionsprincipper, betjeningsorganer og instrumenter, ved pumper specielt ansugning, trykregulering, smøring og gennemskylning samt frostsikring.
Ved alle aggregater skal mandskabet **yderligere** have kendskab til:
 - eftersyn og afprøvning af aggregaterne,
 - forholdsregler ved transport af aggregater, blandt andet i frost og sne,
 - aggregaternes vedligeholdelse,
 - eftersyns- og serviceterminer,
 - aggregaternes udstyr og brugen af dette,
 - afhjælpning af mindre fejl (øvelse i fejlfinding),
 - udfyldelse af mangelsedler på reparationskrav,
 - udfyldelse af kørebøger,
 - tankning fra tank og jerry-cans.
- 13) *Sanitetstelt og ventepladser:*
Sanitetsmaterielvognens 20-mandstelt skal kunne rejses og sammenpakkes.
Den enkelte skal have kendskab til dets anvendelse og til principper for oprettelse af ventepladser.

4. *Samlet timetal:* 105 timer.

5. *Litteratur:*

Lærebog i redningstjeneste, civilforsvarsstyrelsen 1965 (L. R.).

Supplement til Lærebog i redningstjeneste. Materielbekendtgørelse Gr.B-7, Gr.R. og Gr.S.

Pakningslister.

Retningslinjer for redningstjenesten.



København, juni 1971

Til: Indenrigsministeriet

Ved skrivelse af 30. november 1970 nedsatte Indenrigsministeriet et udvalg til undersøgelse af mulighederne for at intensivere og rationalisere uddannelsen i CF-korpset.

Udvalgets kommissorium omfatter således dels en undersøgelse af mulighederne for intensivering af uddannelsen såvel gennem egentlig rationalisering af mandskabsuddannelsen som gennem ændrede pædagogiske metoder og hjælpemidler, dels en undersøgelse af forholdene vedr. de værnepligtiges trivsel i uddannelsesperioden. Endelig indeholder udvalgets kommissorium en overvejelse af, om der er grundlag for at ændre eller evt. at ophæve civilundervisningen for de værnepligtige.

Allerede på udvalgets første møde drøftede man efter en gennemgang af kommissoriet, hvorledes arbejdet i udvalget skulle tilrettelægges, og man kom i den forbindelse ind på, at det naturlige udgangspunkt for udvalgets arbejde måtte være en redegørelse for, hvordan uddannelsen foregår i øjeblikket, hvorefter det ville være nødvendigt at foretage en undersøgelse af uddannelsens indhold og af hvorledes uddannelsen realiseres. Man var klar over, at et arbejde ud fra denne skitse ikke kunne forventes afsluttet på kort tid, og man var samtidig klar over, at der syntes at herske forventninger om, at udvalget hurtigt kunne nå frem til konstruktive forslag.

På denne baggrund kom man frem til muligheden for at finde frem til specielle tværgående problemer, som kunne tages op til en hurtigere drøftelse med henblik på delindstilling for så vidt angår løsning af disse problemer.

Under den fortsatte drøftelse af retningslinjerne for udvalgets videre arbejde kom man ind på konkrete forslag til behandling af tværgående problemer. Et af de opstillede hovedproblemer var *Civilforsvarsstyrelsens muligheder for at planlægge, vejlede, kontrollere*

og på anden vis fremme uddannelsen. Man fandt at problemet havde så afgørende betydning for en undersøgelse af mulighederne for rationalisering af uddannelsen, at det ville være formålstjenligt at tage det op til en særskilt tværgående vurdering.

Der var i udvalget enighed om, at problemet umiddelbart forekom meget centralt, og der blev derfor udarbejdet en oversigt over de nuværende organisatoriske og bevillingsmæssige rammer for tilrettelæggelsen af uddannelsen i Civilforsvarsstyrelsen.

Det fremgår af denne oversigt, at uddannelsesspørgsmål ifølge Civilforsvarsstyrelsens organisationsplan af 30. september 1969 er henlagt til i alt 5 kontorer.

Således er Civilforsvarsstyrelsens 4. kontor, som også benævnes planlægningskontoret, ansvarlig for tilrettelæggelse og gennemførelse af ambulancetjenesten og den centrale signaltjeneste. Ambulancetjenestens menige gennemgår en 5 måneders grunduddannelse på Civilforsvarets Ambulanceskole i Herning. I løbet af denne periode gennemgår de værnepligtige grundlæggende sygehjælperuddannelse foruden en oplæring i de almindelige civilforsvarsfag. Uddannelsen varetages af befalingsmænd fra CF-korpset. Efter uddannelsen på Ambulanceskolen fordeles mandskabet til civilforsvarets øvrige tjenestesteder, hvor de resterende 5 måneders tjeneste finder sted. En del af de værnepligtige udtages til en 2½ måneders gruppeføreruddannelse på CF-korpsets Befalingsmandsskole. Efter bestået eksamen forretter gruppeførerne 2½ måneders tjeneste som gruppeførere i ambulancetjenesten og hjemsendes efter i alt 10 måneders tjeneste.

5. kontor, som også kaldes uddannelseskontoret, er ansvarlig for uddannelsen af værnepligtigt-, frivilligt- og § 30-personel i det lokale civilforsvar og egenbeskyttelsen. Det værnepligtige personel består dels af »§ 31-værne-

pligtige« dels af »§ 7-værnepligtige«. Personer, som udtages efter civilforsvarslovens § 31 får en måneds kaserneuddannelse, som forstås af befalingsmænd fra CF-korpset og de får herunder en grunduddannelse i signal-, brand- eller redningstjeneste, hvorefter de overføres til fortsat uddannelse ved CF-områderne af 2 X 50 timers varighed. § 7-værnepligtige er hjemsendte værnepligtige fra CF-korpset, der ikke længere er mobiliseringspligtige i dette, og som overføres til tjeneste i civilforsvarsområderne, hvor de skal gøre tjeneste i ialt 82 timer, fordelt over 4 år, med en uddannelse, som omfatter bl.a. brand- og redningstjeneste. Såvel den fortsatte uddannelse af § 31-værnepligtige som en uddannelse af § 7-værnepligtige forstås af lokale instruktører. Kontoret har yderligere ansvaret for uddannelsen af civilbefolkningen og for den uddannelse af CF-områdernes ledende personel, som foregår på Civilforsvarets Højskole samt for den uddannelse af instruktører til det lokale civilforsvars forskellige tjenestegrene, som foregår på Civilforsvarets tekniske Skole i Tinglev.

Civilforsvarsstyrelsens 6. kontor, som også benævnes kommandokontoret, har ansvaret for uddannelsen af menige og befalingsmænd i CF-korpset. Meniguddannelsen består af en grunduddannelse og en specialuddannelse. Grunduddannelsen, også kaldet klasse A-uddannelsen, omfatter bl.a. følgende fag: Brandtjeneste, Redningstjeneste, Katastrofeførstehjælp, Signaltjeneste, CF-optræden, Fysisk uddannelse og træning, Tjenesteforhold og Udrykningstjeneste. Under specialuddannelsen, også kaldet klasse B-uddannelsen, oplæres de værnepligtige i et eller flere af specialfagene, som er brandtjeneste, redningstjeneste, specialtjeneste og signaltjeneste. En mindre del af de værnepligtige bliver udtaget til en særlig uddannelse, som benævnes klasse C-uddannelse. Den omfatter en del af det personel, som afdelingen har behov for ved en mobilisering til forskellige former for gavntjeneste.

Den befalingsmandsuddannelse, som kontoret har ansvaret for er meget omfattende, idet der er tale om uddannelse af de taktiske værnepligtige befalingsmænd, delingsførerne, samt om uddannelsen af elever, som optages på CF-korpsets klasser for faste befalingsmænd, yngste og ældste sektionsleder kl asser samt mesterklasser.

På delingsførerklasserne undervises eleverne i en række civilforsvarsfag (brandtjeneste, red-

ningstjeneste, signaltjeneste, tjenesteforhold m.v.), der sammen med undervisningen i mandsskabsbehandling og samtdsorientering giver eleverne den nødvendige baggrund for at virke som værnepligtige befalingsmænd i Civilforsvaret.

Undervisningen på de faste befalingsmandsklasser omfatter, foruden en lang række CF-faglige og dermed beslægtede fag, også psykologi og pædagogik, sprog, matematik samt andre kulturelle fag. Formålet med denne grundige og alsidige uddannelse er at gøre eleverne egnede til at føre og uddanne korpsets enheder.

Undervisningen på CF-korpsets skoler varetages dels af korpsets egne befalingsmænd dels af civile timelærere.

Endelig har kontoret ansvaret for den efterhånden omfattende efteruddannelse af befalingsmænd af alle kategorier.

Endelig er henholdsvis 7. kontor (Forvaltningskontoret) og 8. kontor (Teknisk kontor) ansvarlige for den faglige uddannelse af de respektive kategorier af værnepligtige og faste befalingsmænd af henholdsvis forvaltningsgruppen og teknikergruppen.

Disse 5 kontorer har et selvstændigt ansvar for gennemførelsen af de nævnte uddannelser, ligesom det er de pågældende kontorer, der har rådigheden over de bevillinger, der er afsat til de forskellige former for uddannelse.

Det blev i forbindelse med udvalgets drøftelse af spredningen af uddannelsesspørgsmål anført, at opdelingen på de 3 kontorer, som har hovedansvaret for uddannelsen, nemlig 4., 5. og 6. kontor, er sket af faglige hensyn, og fordi der er tale om personel til 3 forskellige tjenester, nemlig ambulancetjenesten, det lokale civilforsvar og CF-korpset. Det blev samtidig oplyst, at opdelingen for så vidt heller ikke har givet anledning til økonomiske problemer eller samarbejdsvanskeligheder.

Udvalget ønsker imidlertid at henlede opmærksomheden på, at der, uanset den fagligt motiverede opdeling af uddannelse til forskellige former for CF-tjeneste, er det fælles grundelement mellem ambulancepersonel, § 31-værnepligtige og CF-korpspersonel, at det er værnepligtige, som uddannes under kaserneforhold, og at denne uddannelse forstås af befalingsmænd fra CF-korpset. Man kan således ikke se bort fra, at en dyberegående behandling og sammenligning af disse uddannelser, samt en højere prioritering og større

centralisering af en del uddannelsesspørgsmål kunne virke fremmende på en intensivering af uddannelsen af værnepligtigt mandskab.

Der er efter udvalgets opfattelse 4 opgaver, som ubetinget mest rationelt kan løses på centralt plan. Disse opgaver er:

1. Udarbejdelse af uddannelsesplaner
2. Inspektion og kontrol af uddannelsen
3. Videreuddannelse af befalingsmænd
4. Udviklingsarbejde med hensyn til nye undervisningsmidler og lignende.

Opgaverne løses i øjeblikket på den måde, at *uddannelsesplaner* for CF-korpset udarbejdes af 6. kontor og i særlige udvalg under dette kontor.

Inspektion og kontrol af uddannelsen i CF-korpset foretages af inspektionskontoret, der er placeret i Herning.

Videreuddannelsesproblemer for alle befalingsmænd behandles også af 6. kontor med konsultativ bistand af en deltidsbeskæftiget pædagogisk medarbejder.

Endelig er så godt som alt *udviklingsarbejde*

med hensyn til *undervisningsmidler* o.lign. hidtil varetaget af et udvalg under 5. kontors ansvarsområde.

Man skal fra udvalgets side pege på, at det, i stedet for denne spredning af ansvar og kræfter, må antages at ville indebære en væsentlig rationalisering, såfremt man oprettede et centralt organ, som fik overdraget varetagelsen af de 4 fornævnte opgaver. Dette centrale pædagogiske organ skulle efter udvalgets opfattelse bestå af et antal befalingsmænd fra CF-korpset (6-8) med særlig interesse for og erfaring i uddannelsesspørgsmål og med en befalingsmand som leder. I dette team skulle endvidere indgå den fuldtidsbeskæftigede pædagogiske medarbejder, som Civilforsvarsstyrelsen netop har fået bemyndigelse til at antage.

Udvalget skal endelig tilføje, at man har den opfattelse, at en etablering af et sådant centralt pædagogisk organ ville kunne gennemføres i Civilforsvarsstyrelsen uden større praktiske vanskeligheder, og man er endog bekendt med, at der i styrelsen allerede foreligger planer, som på visse områder går i samme retning som udvalgets forslag.

N. Elkær-Hansen

formand

David Pedersen

C. A. Høeg Larsen

H. Vejleskov

I. A. Brask Thomsen

H. N. Rüsberg

E. Fyenbo

F. Westh

K. Andersen

H. C. Tjellesen

N. B. Hansen
sekretær

B. Oulund
sekretær

Indenrigsministeriets udvalg til undersøgelse af mulighederne for at intensivere og rationalisere uddannelsen i CF-korpset.
Formanden

Bilag 7

København, den 25. august 1971

Til: Indenrigsministeriet

Intensiveringsudvalget har i dag tilskrevet Civilforsvarsstyrelsen således:

»Emne: *C-uddannelse af værnepligtigt ambulancepersonel.*

I skrivelse af 13. juni 1971 - 4. kt.j.nr.741-13/71 - har Civilforsvarsstyrelsen anmodet udvalget om at ville tage stilling til en af styrelsen foreslået forsøgsvis udstationering på plejehjemsinstitutioner o.l. af værnepligtige, som har gennemgået de første 5 måneders grunduddannelse på Civilforsvarets Ambulanceskole.

Udvalget skal i den anledning bemærke, at man kan tilslutte sig Civilforsvarsstyrelsens forslag om afholdelse af forsøg, idet man dog forudsætter:

at forsøget i givet fald kun kommer til at omfatte et begrænset antal menige,

at deltagerne i forsøget beskæftiges med arbejde, der har forbindelse med deres teoretiske uddannelse på Civilforsvarets Ambulanceskole og

at dette arbejde indebærer, at de kommer i berøring med patienter.

Udvalget skal endvidere pege på, at de institutioner, der vil komme til at modtage værnepligtig arbejdskraft som et led i et evt. forsøg, på forhånd må erklære sig indforstået med at besvare spørgeskemaer om forsøgets gennemførelse. Udvalget forbeholder sig endelig ret til at medvirke ved en vurdering af forsøget, såfremt Civilforsvarsstyrelsen - efter dettes gennemførelse - måtte ønske at fortsætte forsøgsvirksomheden eller evt. gøre ordningen permanent.«

N. Elkcer-Hansen

